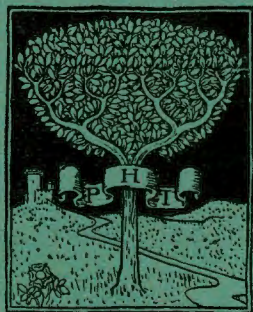

PERSONHISTORISK TIDSKRIFT

1927

UTGIVEN

AV

PERSONHISTORISKA SAMFUNDET

GENOM

SIXTEN HUMBLE

ÅRG. XXVIII.

HÄFT. 1—2.

INNEHÅLL.

	Sid.
Från Olof Rudbecks ungdom. Av NILS AHNLUND	1
En svensk legationspastors brev till sin biskop. J. P. Wählin till W. Faxé. Med inledning och kommentar av JOHAN FEUK	8
Mamsell Arfvidsson. Nya data ur den ryktbara spåkvinnans liv. Av GERHARD HAFSTRÖM	96
Notiser	104

Från Olof Rudbecks ungdom.

Av Nils Ahnlund.

Skildrare av Olof Rudbeck d. ä:s liv och verk försumma sällan att liva sin framställning med den välbekanta episoden från hans tidiga ungdom hemma i Västerås, då hans far biskopen avbryter hans beramade Uppsalaresa och håller honom kvar på skolbänken ännu ett år för att hos sonen inpränta värdet av blygsamhet och enkla seder. »Redan vid 17 års ålder», skriver *Annerstedt*, »ansågos hans kunskaper vara mogna nog för att medgiva hans förflyttning från skolan till universitetet, men hans kloke och stränge fader, som förmärkte, att det unga sinnet icke förmådde att med tillräcklig ödmjukhet bära en så oväntad framgång, i det pilten högmodades över den nyanskaffade studentdräkten, ändrade plan och lät honom ännu ett år sitta i djäknedräkt på skolans bänk, säkerligen en hälsosam tuktan för det unga sinnet». Samma uppfattning — att Olof till lärdom för sin alltför starka självkänsla »fick avlägga ståten och, iförd den anspråkslösa vadmalsdräkten, tillbringa ännu ett år på skolbänken i Västerås» — kommer även till uttryck i *Henrika Scheffers* läsvärda biografi över Johannes Rudbeckius.² Gärna föranleder det tacksamma ämnet några moralpsykologiska betraktelser. *Atterbom* torde utgöra det klassiska exemplet. »Olof lade denna faderliga näpst så på sinnet», läsa vi i hans Minne af Olof Rudbeck d. ä., »att han för allsköns prål och yppighet fattade en i hela hans livstid bibehållen avsky. Väl kan frågas, om slik tuktan förblev tillräcklig mot det anlag till en djupare fåfänga, varav braskandet i klädedräkten var blott ett barnsligt uttryck. Men visst är, att det hädanefter tog en ädlare och alltid storartad riktning.»³

Den förste författare, som meddelar episoden, är så vitt jag kunnat finna *C. R. Berch* 1798 i Olof Rudbecks lefverne. Här be-

¹ C. Annerstedt, Olof Rudbeck d. ä., kort levnadsteckning (1905), s. 4.

² H. Scheffer, Johannes Rudbeckius (1914), s. 147.

³ Uppl. 1849, s. 11 (= Sv. akad:s handl. från 1796, del 23).

rättas, hur Olof fick avbryta sin beslutade resa till universitetet under de äldre brödernas uppsikt och avlägga sin fina klädesrock med knappar, den närmaste anledningen till hans ungdomliga övermod; fadern straffade honom med att nödgas gå hemma ett år till som djäkne.¹ Däremot saknas varje anspeln på händelsen i *D. Herweghrs* tre år tidigare postumt utgivna levnadsteckning över Johannes Rudbeckius, ehuru denne författare med förkärlek uppehåller sig vid den store biskopens strävan »att bland ungdomen borttaga all anledning till yppighet och överflöd». — »Där någon lopp med hög pjukoter hatt, långt hår och käpp i handen, var han säker om sin näpst.» — »Han förändrade aldrig själv något av den gamla prästehabiten, kunde således icke heller tåla det hos andra.» Ofta anförd och högst kännetecknande är den av Herweghr framdragna anteckningen i biskopens dagbok: »D. 5 febr. 1635 fick min son Johannes en skinnpäls med knappar uti, med nya nåltvänger.»² Anekdoten om den så snöpligt avbrutna Uppsalafärden har tydligen varit obekant för Herweghr, eljest väl förtrogen med de lokala traditionerna i Västerås. Nu kan den ju utan svårighet tänkas ha kvarlefft inom släkten och på denna väg ha kommit till Berchs kännedom, helst som det står fast, att likartade släktraditioner vårdats bland avkomlingar till Johannes Rudbeckius och just vid 1700-talets slut gjort sitt inträde i litteraturen.³ Detta är t. o. m. antagligast, eftersom händelsen, såsom den av Berch återges, på en huvudpunkt synes förutsätta en fördunklad tradition, som förlorat känningen med det verkliga sammanhanget.

Med tillhjälp av universitetsmatrikeln kunna vi först och främst utan svårighet konstatera, att Nicolaus, Johannes och Petrus Rudbeckius, d. v. s. de i berättelsen åsyftade äldre bröderna, redan i juni 1640 inskrivits vid akademien, nära *åtta* år innan Olof Rudbeck anlände dit. Annerstedt låter honom vara sjutton år, när tilldragelsen äger rum, till synes för att ernå samstämmighet mellan tidpunkten för inskrivningen enligt matrikeln, februari 1648, och Berchs med fleras uppgifter om den med ett år fördröjda färden till universitetsstaden.⁴ Redan den omständigheten, att biskopen gick ur tiden i augusti 1646, synes kullkasta detta försök till rekonstruktion; vida natur-

¹ Samlingar i Svenska historien (1798), s. 6—7.

² Linköpings biblioteks handlingar II (1795), s. 312, 359, 360.

³ *Westén* åberopar bergsrådet Rudbeck som sagesman för upplysning om biskopens gåva till drottning Kristina av två guldarmband med tänkespråk. Kongl. Hof-Clereciets historia I (1799), s. 446.

⁴ Han befann sig 1647 hemma i Västerås: omnämnes detta år i stadsräkenskaperna som biträde åt ingenjören Anders Torstensson vid gaturegleringsarbeten. *Sven T. Kjellberg i Från Johannes Rudbeckii stift*, s. 202.

ligare synes då att förlägga händelsen just till 1640 och ställa den i samband med de äldre sönerns utrustning till sina akademiska studier. Olof Rudbeck var då endast tio år och kunde således med långt bättre rätt kallas »pilt» än 1647, men det var som bekant ingenting sällsynt att så unga adepter skickades till Uppsala, visserligen under tillsyn av preceptorer; men sådana funnos ju här tillgängliga inom brödrakretsen. Frågan är ju en bagatell; likväl vinnes härigenom en rimligare förklaring till biskopens sträva handlingssätt. Han ville icke anförtro åt de tre nyvordna studenterna att fullborda Olofs uppfostran, utan önskade ha honom under sina ögon — icke bara ett år, utan flera år. Som strax skall ses, måste också denna tolkning av förloppet vara den riktiga.

Själv har Olof Rudbeck på gamla dagar berört såväl detta ungdomsminne som flera andra, vilka måste anses lika värda att bringas i erinran. Så har han skildrat sina intryck från drottning Kristinas namnkunniga besök i hans fädernehem 1646, en händelse som av samtiden tillmättes en viss politisk betydelse på grund av de på en gång undersåtliga och faderliga råd den dödsmärkte prelaten sades ha givit sin härskarinna.¹ Men också andra interiörer från ungdomsåren har Olof Rudbeck tecknat i samband med dessa hågkomster, och det brev från 1696, vari allt detta återfinnes, förtjänar ur alla synpunkter att i sin helhet bringas till eftervärldens kännedom. Det anträffas i en Västerås läroverksbibliotek tillhörig samlingshandskrift, som härstammar från Rudbecks yngre samtida och landsman prostén Olof Froilius i Stora Skedvi; beträffande handskriften i övrigt må hänvisas till mitt arbete Nils Rabenius (s. 154). Det är tydligen denna källa *M. Floderus* anlitat för en lätt förbisedd uppsats², vari ett f. ö. icke uttömmande referat lämnas av brevet innehåll. Det föreligger i handskriften endast i avskrift; sannolikt ha flera sådana existerat, och existera kanske ännu: En mycket lätt normalisering har av mig företagits beträffande interpunktering, bruket av större bokstäver och upplösningen av vissa förkortningar (varjämte *w* normaliserats till *v*). I noter under texten meddelas några strödda anteckningar vid läsningen av det personhistoriskt värdefulla men framför allt mänskligt fångslande aktstycket, vari Rudbeck framlägger djupt personliga och livfullt omedelbara bilder från sin ungdomstid i samband

¹ *Arckenholts*, Mémoires de Christine, I, 317 (efter Palmskölds utdrag ur 1669 års rådsprotokoll). — Händelsen ligger till grund för en känd skildring i *Z. Topelius*, *Stjärnornas kungabarn* III (1899), s. 63 ff.

² Nämligen i Vestmanlands Läns Tidnings julnummer 1915 (»När Västerås störste son var liten»).

med ett försvar för faderns ämbetsförvaltning, som låter den kränkta personliga stoltheten framskymta.

Sedan aktstycket uppsatts i korrektur har min uppmärksamhet riktats därpå, att detsamma helt nyligen publicerats av annan författare, nämligen av *B. Rud. Hall* i Årsböcker i svensk undervisningshistoria (10, 1924), s. 19—23. Hall, som genom Floderus erhållit kännedom om Västeråshandskriften, meddelar brevet under rubriken »Rättrådighet, spartansk enkelhet, offervillighet» i den lilla värdefulla volym han sammanställt »Till Johannes Rudbeckii karakteristik». Från rent personhistoriska synpunkter har emellertid Hall helt bortsett, och då brevet fortfarande även ur sådana erbjuder ett mindre vanligt intresse, föreställer jag mig, att Personhistorisk tidskrifts läsare, av vilka väl jämförelsevis få torde äga tillgång till doktor Halls publikation, icke skola betrakta dess avtryckande här nedan som en överloppsgärning. Några knappast nämnvärda avvikelser från doktor Halls läsarter kunna antecknas; om riktigheten av mitt avtryck har jag förvissat mig vid förnyad kollationering mot handskriften.

Kort svar på Cammarerarens M. Rezins¹ observationer på domkyrkioräkningarne i Västeråhs under min sal. faders D. Joh. Rudb. tijd, genom min k. broder D. P. Rudbeckium² till mig öfversände i juhletijden anno 1696.

Jag ser af min k. broders bref och svar på samma observationer, att såsom k. broder intet hafver några documenter vid handen, som äro dher up vid domkyrkian, icke håller är säker om alla kunna der vara tillstädes, emedan en 50 åhr förlupne äro, ok sedan en stor brand var i kyrckian, sedan vår fader salig dog; icke heller medan han lefde, var k. broder ännu kommen till någon tjenst der vid gymnasium och settat i consistorio, att han kunde vettat hvad som giordt är eller intet, eller hvad lag och ordningar för dhem af cronan ock kongl. cammaren satta voro att giöra sina räkningar: alltså seer jag h. k. broder hafva svårt att svara på hans observationer och omöjiligen några documenter vid handen gifva. Hafver nu h. k. broder svårt att svara, som lichväl nogot vet af praxi vid domkyrkorne, der kanskje biskoparne varit betrodde — såsom enstädes står i biblen, at the togo ut penningar till templetz byggnat på sin tro och redelighet och gjorde ingen räkning dherföre — så är mig mycket ogiörligare att dher utinnan någon kun-

¹ »M. Rezin» = *monsieur* Rezin. Säkerligen dåvarande kammar skrivaren Petter Rezin, som på särskilt uppdrag inom kammarkollegium synes ha granskat domkyrkioräkningarna i Västerås.

² Per Rudbeck, biskop i Skara (1625—1701).

skap gifva, emedan jag var en poike om 14 åhr, när sal. fader dog. Utan hvad jag mins, hvad som skiedde medan han lefde och kan tryggeligen svärja, där mig pålågges, det som [jag] kan betyga, at vår sal. fader inga rikedomar ihoplade till öfverflödigt lefverne eller sine barns högfärd eller rikt arf åt dhem, dherom vill jag 3 eller 4 händelser berätta.

1. När mine äldre sal. bröder D. Nicolaus,¹ D. Johannes² ock k. broder skulle resa till Upsala at låta sig deponera,³ öfvertalade vår moder salig vår s. fader, att jag ock min yngste broder Paulus⁴ skulle ock få resa med, fast vij vore små. Ty fingo vij nye svarta klädeskläden och knappar fram i trojan, dher vij förr hade häkter, och upslag på armarna af svart blommerat trijp, der vi förr hade tvart afhugna armar. När vij hade dragit på oss kläderna, så tyckte vi oss så granna vara som påfven i Rom i sin kyrkieskrud: vij ut på gården att ridja kring på våra trä-käppar, settiandes handen i sidan, seendes med ögonen på ymse sidor på armarna ock knapparna, ock stampade med benen som dhe största spanska hästrafvarna. Vår salig fader stod i sin bookkammaren innan för fönstren ock besåg dhenna cavalcaden, ropade oss in och sade: »Hvad skola I göra, barn, när I större blifven?» Tog så en knif och ristade alla knapparne af trojan och skar af handklaffarne ock sade, att vij skulle sitta hemma på rumpan och lära oss gå sockn med dhe fattige dieknarna. Hvilcket och min broder Paulus 4 eller 5 resor gjorde, men jag allenast en gång, ehuru vij intet fingo af thet bönderne oss gofvo, utan dhe fattige dieknarne som oss folgte. Ty voro vij ock mycket föracktade ibland folcket, efter vi voro så slätt håldne. Ock jag blef alltid af dhe andra rika dieknagossarna kallader Olle Stoor kopp, efter jag hade stort hufvud och var alltid kullat,⁵ men jag tröstade mig alltid med dhe orden Abraham gaf Lazaro ock rike mannen: »Min son, du hade purpur ock goda dagar, medan du lefde, och Lazarus slet ont med sina paltor; nu mår Lazarus väl och du plågas.»

2. När Hennes Maj:tt drottning Christina allernådigst besökte en gång vår fader i sin siukdom, så voro vij ståendes bakom en säng och hörde hvad H. M:tt talade, ibland annat frågandes min sal. fader, som 7 åhr plågades af steen, så att han intet kom utur stugun på 3 eller 4 åhr, om han ville henne något tilljta, skulle hon vara honom nådig, antingen i godz eller adeliga privilegier. Min sal. fader tackade H. K. Maj:tt för des nådiga tilbod ock sade sig än intet annat tarfva än en salig död, bidiandes att H. K. Maj:tt ville då sine barn ihogkomma, det Hennes Maj:tt lofvade. Sedan lät min S. fader inbära ett stort credens, som var vid en 2 alnar högt, som K. Gustavus I: mus hade ägt, ock stodo dher i några stenar ljka agater, stora som egg, utj hvilcka voro ingräfne hans och hans söners nampn och vapen, dhett K. Gust. Adolph gifvit min s. fader, som nu skiänckte detta åt drottning

¹ Nils Rudbeck, biskop i Västerås (1622—78).

² Johan Rudbeck, kyrkoherde i Falun, utnämnd biskop i Växjö (1623—67).

³ Alltså 1640, enligt universitetsmatrikeln (se föreg.).

⁴ Paul Rudbeck, assessor och häradshövding, adlad 1675 (1632—87), far till den bekante författaren av Småländska antikviteter, regementskvartermästaren Peter Rudebeck.

⁵ Rundklippt.

Christina, tilljka med dhen store Ortelii atlante,¹ som då nylig utgången var ock kostade, som sades, 70 rdr, så ock 2 globos, sydde af silcke på en stor tafla, dhem jag minns Riggert Remmer² böd 100 ducater före. Hennes K. Maj:tt tackade nådigast ock fördes så uti andra salen at tracteras, men min sal. fader kunde intet komma ur rummet, utan blef i sin stugu quara. När H. K. Maj:tt kom dit ut, talte hon åt dhe rikzens råd, som henne folgte: »Denne biskopen är af hel annan art än dhe andra; dhem måste jag gifva godz och adelige privilegier, ock denne gifver mig credentzer och böcker.» H. K. Maj:tt kom lichvål sedan min s. faders begiäran ihog efter hans död och gaf mig 800 rdr till min resa åt Hollandh, såsom ock G. Axell Oxenstierna 200 rdr;³ men om mina bröder fått något vet jag intet. Ock hade jag icke detta bekommit och min sal. svärmoder mig här i Upsala uphållit, så hade jag måst nederleggia studierna.

3. Så hörde jag altid lectores och präster och andra, som kommo till mina præceptorer och talade med dhem, sejandes sig undra, att vår s. fader så mycket skulle vilja med sins egen omkostnad bygga på biskopzgården, lectorum gårdar, tuckthuset, gymnasii trädgård,⁴ barnscholan och dhet ena collegium, som kallades pietatis, emedan han så många barn hade. En gång frågade jag ock af 2 lectoribus, som hade sina gårdar norr om kyrckian, hvj min broder Paulus ock jag med våras præceptor fingo lof att taga halfparten af ett stort päronträ fruchten om hösten, som stodh i hvarderas trädgård norr om kyrckian. Då svarade en, benembd, om jag rätt mins, M. Granagrius,⁵ att dhe gofvo dhet gärna til biskopen, emedan han så mycket hafver af sitt eget kostat på gården och trädgården. Eliest hörde jag ock säjas honom den öfre delen af Collegio pietatis bygt af sten, som förr var af trä, och skiänckt til gymnasium, men Collegium eloquentiæ af domkyrckiomedelen. Det första biblioteket hörde jag ock sejes far sal. skiänkt till kyrckian att upväckia andra med sitt exempel; sedan att han kiöpte sig sielf graf nederst i kyrckian för 100 dr silf:mt, dher eliest biskoparna pläga hafva sina fri grafställan; sedan det s. fader feck på visitationerne, delte han i 3 delar, gaf domkyrckan en del, hospitalet en del, ock en del behölt han, ock såsom det var mäst husgerådzaker dhet han feck, lät han det värdera i penningar och löste dhem til sig. Summan några 1000 dr hörde jag något hvar af dhem säja, som hade kundskap om kyrckiones medel, när dhe kommo att talas ved en gång hoos dhen konstige capplan, som höll på och skulle flyga. Jag tycker, att han het hr Mathias⁶ och bodde söder om kyrckian uti Prubbegränden.

¹ *Abraham Ortelius* berömda *Theatrum orbis terrarum* (första uppl. 1570).

² Uppenbarligen en nära frände till Rudbecks samtida borgmästaren Johan Remmer i Västerås (1673 g. m. fru Katarina Schult).

³ I Oxenstiernska saml. i riksarkivet finnes från Olof Rudbeck i Leiden en odat. skrivelse med redogörelse för studier och resplaner, visande att han varit föremål för rikskanslerns välvilja.

⁴ Se härom *C. A. Brolén*, *Biskop Johannes Rudbeckius och gymnasii-trädgården i Västerås*, *Historisk tidskrift* 1922, s. 51 ff.

⁵ Halvardus Johannis Granagrius (1609—48), math. lektor 1643.

⁶ Matthias Andreæ Björkstadius (1604—51), kaplan i Västerås. Om denne originelle man se Munckells *Herdaminne* I, s. 98, 99.

Eliet ock när dhe kommo till Ramsbergium¹ och Rabenium,² som voro våra præceptorer, och hade tient i gymnasio eller scholen, hörde jag dhet samma.

4. Så är allom kunnigt, at vår fader salig icke hade kiöpt sig en bondegård eller torp på landet, utan dhen gården han hade ved Örebro ärfvt af sine föräldrar skulle han hafva skiänckt till Örebro schola.³ Ock dhet kan jag äfven som alt annat edeligen betyga, at jag intet feck ärfva mera än 100 rdr efter vår fader sahl., som lickväl varit biskop i 26 åhr, som seijes, och dhet intet in specie utan K. Carl IX dubla caroliner. Alla böckerna, som jag feck, voro ock theologiska, hvilka mestendels min broder Joh. sal. bekom, och behöll jag allenast Trogi Stirpium historia⁴ in 4:o, illuminerat. Dhet var alt det jag i ägodelar ärfde efter min s. fader, det alla menniskior undrade öfver, som detta hörde.⁵ Men jag är glad, att jag hafver ärfvt efter honom samma galenskap (efter menniskeligit sätt tala), som han hade, at alt hvad han kunde få och vinna det lade han till Gudz namns ähra, publici heder ochienst och dhem fattigom till nytta. Ty hade och jag giordt, dhet min discipel D. Hofvenius⁶ gjorde, som half kortare tjd tient vid academien än jag, så hade jag kunnat bygt mig 2:ne skiöna gårdar, som han bygde, och kiöpt mig ett skiönt säteri för 1 000 rdr eller 2 000, som han gjorde, dher jag lichväl under 45 åhrs tid intet kiöpt mig hvarken gård eller åker, utom eller innom staden; utan hvad min hustru ärfde i min svärmoders⁷ stora stenhus och dhe tvenne gårdar i staden, dhet försålde hon och kiöpte af assess. Berlingen dhen gården vj sittia utj. Effter min moder sal. ärfde jag och min broder Paulus hvar sina 200 rdr mera än mina äldre bröder och systrar, som fingo allenast 100 rdr, emedan systrarna voro försorgde och mine äldre bröder kostat vår fader sal. dher emot utj sina resor utom landz, som och en 7:dehl i sal. moders gård, som kunde vara värd pass 200 dr kopp:mt, om jag rätt mins.

Hoppas så visserl:n, att när H. K. Maj:tt får höra gambla biskopars och prästers berättelser eller andra höga herrars, som än kunna hafva åminnelse af vår sahl. faders goda namn och ryckte, att en så god och allraälskeligaste konung lærer snarare öka i sitt sinne hans goda namn och ryckte ock tro, att han mera af sitt hafver utlagt till Gudz huus bygnat och publici heder, än han en fyrck der ifrån skulle tagit; och om något feel kan vara i räkningarne, som han intet så vettat efter bookhållarekonsten stylitzera, så må en⁸ nådig konung öfversee.

Olof Rudbeck.

¹ Petrus Jonæ Ramsbergius (1612—82), kollega 1645, lektor 1648; senare kyrkoherde i Dingtuna.

² Petrus Olai Rabenius (d. 1670), kollega 1642. Han räknade ingen släktskap med den bekante prosten i Hedemora.

³ Om denna donation jfr *J. F. Bagge*, Beskrifning om Örebro (1785), s. 264 ff.

⁴ *Pompejus Trogius* i Justinus utdrag bevarade Historiæ Philippicæ.

⁵ Jfr J. Rudbeckius' yttrande inför rådet 1636: »Sitter derföre een fattog man, att min hustru och barn, der jag dör, snart intet hafve, der dee kunne låte hufvudet under.» Svenska riksrådets protokoll, 1636, s. 475.

⁶ Rudbecks vän och kollega professor Petrus Hoffvenius i Uppsala (1630—82); vilken efterlämnade en icke obetydlig förmögenhet.

⁷ Om Rudbecks förbindelse med Lohrmanska släkten jfr bl. a. *K. W. Herdin* i denna tidskrift, XXVII, s. 70 ff.

⁸ Handskriften har det uppenbart oriktiga *som en*.

En svensk legationspastors brev till sin biskop.

J. P. Wählin till W. Faxé.

Med inledning och kommentar av Johan Feuk.

I den samling av brev, skrivna till biskopen i Lund Wilhelm Faxé, Tegnér's vän, de tidigaste från 1780-talets slut och de senaste från biskopens sista levnadsår (1854), vilka brev tillhöra hans efterkommande och nu förvaras av mig, finnas bl. a. tvenne serier, som var för sig bilda ett sammanhängande helt och som omspänna en ganska lång tidrymd. Den ena serien är skriven av biskopens yngre son, Georg Faxé, de flesta från Kristianstad, där han tjänstgjorde såsom notarie i hovrätten; den andra serien har till upphovsman Johan Peter Wählin, och breven däri hänföra sig alla till tiden för hans tjänstgöring som legationspredikant i London. Det är denna brevsamling, som nu här offentliggöres.

Om brevskrivaren och brevens innehåll må först några uppgifter lämnas.

Alltsedan Jakob Serenius, sedermera biskop i Strängnäs stift, beklätt befattningen som pastor vid svenska församlingen i London och där genom sin myndighet och outtröttliga energi genomdrivit byggandet av en för den tiden förnämlig kyrka vid Princes Square i St. George's in the East,¹ hade den londonska legationspastorstjänsten betraktats som en förnämlig post och som ett trappsteg till vidare befordran. Flera av de pastorer, som under 1700-talet innehade befattningen, erhöles också transport till goda pastorat i hemlandet.² I början av 1800-talet fäste dr Gustaf Brunnmark, legationspastor åren 1802—14, genom sitt uppoffrande och oegennyttiga arbete i församlingstjänsten och genom sin betydelsefulla och inom England högt skattade verksamhet i The British and Foreign Bible Society, »fosterlandets och konungens synnerliga uppmärksamhet»

¹ J. Lindskog, Svenska kyrkan i London 1728—1911; Johan Mortensen, Sverige i England. Anteckningar samlade inom svenska kolonien. Göteborg 1923.

² Tobias Björk blev kyrkoherde i Norrbärke (1748), Arvid Færelius kyrkoherde i Skövde (1772), Samuel Nisser kyrkoherde i V. Vingåker (1802); Gustaf Brunnmark utn. kyrkoherde i Munktorp (1814, död före tillträdesdagen).

JOHAN PETER WÅHLIN.²

icke endast vid sig själv utan även vid den församling, vars nitiska herde han var. När han 1814 lämnade London för att besöka hemlandet, där han fått pastorat, och under resan avled i Dalarna,

---

² Reproduktion av porträtt i det av J. Mortensen redigerade arbetet Sverige i England (Göteborg 1923).

var en lycklig period i London-församlingens liv avslutad. Johan Peter Wählin, som efter Brunnmarks två närmaste efterträdare korta sejourer blev innehavare av tjänsten år 1818, var knappast rätta mannen att upptaga Brunnmarks mantel. Därtill ägde han i alltför ringa grad den personlighetens värme och de hjärtats egenskaper, som på ett så framträdande sätt präglat denne. Därmed vare icke sagt, att icke hans lärdom, hans intelligenta väsen och hans förmåga att med lätthet och takt röra sig inom alla kretsar förskaffade honom många möjligheter att gagna sin församling, och i det stora bibelsällskapets förbindelser med Sverige var han en mycket intresserad och verksam mellanhand.

När man närmare studerar Wählin's personlighet, icke minst sådan den framgår av de här meddelade breven, får man närmast det intrycket, att han knappast skulle ha blivit präst. Den teologiska banan hade han från början heller icke tänkt att beträda, och det var omständigheterna, som förde honom in på densamma. Wählin tillhörde en gammal prästsläkt, som haft sina förgreningar såväl i Östergötland som i Skåne. Hans farfar hade varit präst i Skabersjö¹ och hans mor, Charlotta Nelander, var dotter till den berömda Lundaprofessorn i naturrätt och moral, Johan Nelander,² som även han blev prästvigd och kyrkoherde på den skånska slätten. J. P. Wählin var född i Lund 1786. Fadern, Arvid W., var auditör vid Södermanlands regemente. Efter skolstudier vid Linköpings gymnasium kom han samtidigt med sin yngre broder Karl Ludwig år 1805 till Lund, där han 1808 blev magister. Han synes ha haft för avsikt att söka inträde i den filosofiska fakulteten och med tiden bli akademisk lärare därinom, men dessa hans planer behagade icke hans inflytelserike farbroder, dåvarande e. o. professorn, sedermera domprosten Chr. Wählin, som önskade få sin brorson till sin docent, och som också drev sin önskan igenom. 1811 blev denne docent i kyrkohistoria efter att ha skrivit en liten avhandling »De sacris veterum Sueogothorum commentatio», prästvigdes 1813 och avlade följande år pastorexamen med betyget »laudatur». Då han redan förut erhållit samma höga betyg för sin gradualdisputation, stod han följaktligen väl rustad för den vetenskapliga banan.³

¹ Petrus Wählin, f. 1707, kyrkoherde i Skabersjö, d. 1768.

² Johan Nelander f. 1709, professor juris naturæ, gentium et moralium, kyrkoherde i Stävie, d. 1789.

³ W. spekulerade 1812 på den estetiska adjunkturen och v. bibliotekariatet vid universitetet efter Tegnér och hade därtill domprostens förord. Befattningen tillföll emellertid David Munck af Rosenschöld. Denne, som 1816 blev kyrkoherde i

Om W. hitintills i allo böjt sig för sin viljestarke farbroders önsknings, förefaller det, som om han nu icke längre helt ville gå i dennes ledband. Hans tjänstgöring under domprosten som dennes adjunkt vid domkyrkan synes icke ha förlupit helt utan slitningar. W. hänsyftar härpå i ett av de följande breven. Om detta har varit anledningen till att han önskade komma bort från Lund är väl icke möjligt att avgöra. Redan 1816 överflyttade han såsom hovpredikant till Stockholm, där han, enligt sin egen uppgift i det första brevet till biskop Faxé, tillbragte två av sina gladaste år. Under denna tid blev legationspredikantssysslan i London ledig. Denna befattning var ju icke endast lockande i och för sig och såsom en övergång till högre tjänst utan därtill åtföljd av löneinkomster, till vilka en akademiker med den tidens barocka löneförhållanden först vid en ganska framskriden ålder kunde nå. W. hade 1816 ingått äktenskap, och måhända har även detta bidragit till att han kastade sina blickar på den lediga tjänsten i London. Med så god protektion, som han ägde, var det knappast underligt, att han vann målet. W. förordnades till legationspredikant den 8 april 1818.

På sommaren 1818 begav sig W. till sin nya plats. De efter dr Brunnmarks död täta ombytena av pastor och den tämligen långa vakansen sedan siste leg.-pastorns, mag. Tunelius, hemresa, hade gjort, att frukterna av Brunnmarks goda arbete delvis gått förlorade. Regelbundna gudstjänster hade icke på länge hållits, församlingens affärer voro icke de bästa, och split och oreda hade vunnit insteg i församlingsarbetet. Den 32-årige pastorn, som officiellt kallades hovpredikant, synes med allvar och intresse ha gripit in i församlingslivet, och om han också aldrig lyckades häva de permanenta penningbekymren för församlingen, så bragte han dock gudstjänstlivet till ordning och blev av sina förmän, envoyéerna Stjerneld och Björnstjerna, högt skattad för sin nitiska verksamhet.

Både i följd av sitt intresserade deltagande i de engelska bibel-

Kvistofta, synes även ha haft en tanke på leg.-pred.-befattningen i London. I ett brev till biskop Faxé — i samma samling som de Wåhliniska — skriver han: »Att blifva Legationsprest i London var en plats, som anstod en Serenius och en Brunnmark: åtminstone skulle jag önskat mig en sådan hellre än hvilken befordran som helst, och om Serenius gjorde sig känd genom sin skrift: Hedningarnas vittnesbörd om Christus, skulle väl ock jag kunnat af min belägenhet hafva blifvit uppmuntrad att bruka pennan: aldrig hade jag tänkt att i framtiden aspirera någon befordran än att blifva Professor i Lund; men då jag nog tidigt erfor, att den utsigten blef mig tillstängd, skulle jag önskat den plats, som Olof Svanander och sedan J. Wählin erhöill; men till äfventyrs skulle ett sådant anspråk hafva blifvit både af skylda och oskylda förklaradt såsom den högsta förmåtenhet.» (Den 26 jan. 1828.)

sällskapens verksamhet och i sin egenskap av frimurare kom W. att röra sig i Londons förnämsta kretsar, där han med sin aristokratiska läggning trivdes förträffligt. Den engelska episkopalkyrkan hade en icke ringa aristokratisk anstrykning, och kyrkofurstetypen var icke främmande inom densamma. W. synes ha tagit starkt intryck av den engelska högkyrkligheten liksom av engelskt väsen över huvud taget, och in i sena ålderdomen uppträdde han i sin sörmländska lantförsamling med knäbyxor, silkesstrumpor och skor med spännen, även i det yttre präglad av engelsk prelatens.¹ För bibelsällskapets räkning företog W. många resor på den engelska landsbygden, överallt älskvärt mottagen av adelsmän och präster, och han kan icke nog prisa deras gästvänlighet. Som han var en kvickögd iakttagare, gick intet honom förbi, och han synes ha fört ganska omsorgsfulla dagböcker, ur vilka han längre fram i livet gjorde ett utdrag, som han under rubriken »Dagsländor, Anteckningar under vistandet i England och Frankrike åren 1818—1832» utgav.²

Att återvända till Sverige och till ett så förnämligt pastorat, som hans akademiska meriter och hans »transportation honorable» — hans eget uttryck — kunde berättiga honom till, var från mitten av 1820-talet hans ständiga strävan.³ Den kröntes med framgång, då han 1830 erhöll V. Vingåkers rangpastorat, som han redan tidigare (1824) sökt erhålla. Här verkade han från tillträdet 1832 till sin död 1861.⁴

Wählin's brev till biskop Faxé börja med år 1819 och sluta 1830. Som nedan synes har efter det första brevet, som huvudsakligen berättar om London, ett långt uppehåll skett, och först 1823 upptages brevskrivandet på allvar. Det synes mig framgå av brevet från 1823, som om under de mellanliggande åren inga skrivelser växlats. I och med det att W. på allvar börjar reflektera på er-

¹ Se K. A. Hagström, Strengnäs stifts herdäminne, II, s. 196 ff. — Ett starkt uttryck för W:s beundran för engelsk religiositet och engelskt kyrkoliv finner man i hans tal vid Svenska Bibelsällskapets allm. sammankomst 1834. Se Svenska Bibelsällskapets 19:e årsberättelse, Sthlm 1834.

² Tryckt i Norrköping 1846.

³ D. Munck af Rosenschöld skriver i sitt ovan omnämnda brev (26 jan. 1828) till biskop Faxé: »Det påstås eljest, att J. Wählin skall i senare åren hafva stadgat sig; men ehuru jag tror detta, misstror jag likväl ryktet, att han arbetar på att komma på förslaget efter Biskopp Tingstadius; men i alla fall, då en sådan Rustare som Wallenberg, kunnat redan blifva så exemplarisk, kan man dock vänta detsamma af den man, som blifvit uppfostrad vid samma Gymnasium.» — I den här återgivna brevsamlingen finnes självfallet ingen antydning om att W. skulle sträckt sina förhoppningar till biskopsstolen i Strängnäs, som 1827 blev ledig genom J. A. Tingstadius död. Munck af Rosenschölds uppgift bör tagas med reservation. Han och W. voro av flera skäl, omnämnda i ett par andra brev till biskop Faxé, icke de bästa vänner.

⁴ För kändedomen om Wählin's verksamhet som präst i V. Vingåker hänvisas till Hagström, a. a.

hållandet av ett svenskt pastorat, tager brevskrivandet fart, och sedan är ända fram till 1830 frågan om hans befordran det viktigaste temat i breven. För W. var givetvis Faxes protektion av stort värde, och han försummar sällan att påpeka detta, oftast i en stil, som för en nutida läsare måste förefalla överdrivet smickrande. Man kan knappast värja sig för den känslan, att de inställsamma fraserna och de i breven ofta omtalade presenterna, som sänts biskopinnan, voro beräknade att stämna den biskopliga familjen vänligt gentemot brevskrivarens befordringspretentioner, detta även om man tager i betraktande, att den prästerliga underdanigheten under den biskopliga högheten i den tidens skriftspråk var en helt annan och sirligare än vår tids mera enkla och rättframma skrivsätt.

När man läser Wählin's alla utgjutelser över medsökande eller befordrade till de förnåma pastorat, han aspirerar på, får man en talande bild av W:s höga tankar om sig själv. Han anser sig ha obestridlig rätt till ett rangpastorat, detta redan efter några få års vistelse i London, och när han erbjudes ett av mindre god ekonomisk kvalitet, vill han alls icke reflektera därpå. Med en överlägsen fras citerar han en av sina »förnåma gynnare» (hans egna ord) yttrande vid ett tillfälle: »c'est un brave homme que ce Mons. Wählin; han förtjenar befordran; men, mon Dieu, han vill just ha de två största pastoraten i riket.»¹ Och dock måste han ju, om han ville vara ärlig, erkänna, att, bortsett från de höga betyg han erhållit vid akademien, hans vetenskapliga barlast, som alltid var *en* befordringsgrund, var skäligen klen. Att han tjänstgjort som akademisk lärare måste dock i varje fall räknas honom som en merit. När han misslyckats i sina strävanden att bli kyrkoherde i V. Vingåker (1824), Kumla, Munktorp, St. Mellösa och Landskrona, tog han för självfallet, att han skulle få Jemshögs rangpastorat i Blekinge, dit han ville komma, icke blott emedan de ekonomiska möjligheterna voro förträffliga, utan även därför att han i så fall fick stanna inom sitt eget stift och till nära granne i kontraktet finge sin bror, kyrkoherden i Karlshamn. När han även här förbigicks, icke av någon av de på förslaget uppförda, vilka alla voro lärda och högt förtjänta män — två av dem titulärprofessorer och den tredje teol. doktor² — utan av en blekingsk prost utan jämförliga meriter med

¹ Se brevet den 11 mars 1825.

² Rörande förslaget till Jemshög se not till brevet den 17 juni 1829. — Bland sökandena befann sig också dv. docenten, sedermera biskopen J. H. Thoman-der. Även C. A. Agardh, den framstående vetenskapsmannen och blivande biskopen i Karlstad, hade tänkt söka, men avrättades av Tegnér, som just påpekade, att Wählin bleve en farlig konkurrent. Se Wrangel-Böök, Tegnér's saml. skr., VI, s. 478.

Wählin, men i nära släktskap förbunden med biskop Faxé, så kände hans förtrytelse inga gränser, och i ett brev till biskopen, i vilket den lugna besinningen alldeles svikit honom och det sirliga skrivsättet förbytts i hänsynslösa beskillningar, säger han för alltid farväl till förbindelserna med biskopen.

Vid sidan om befordringsfrågan intar redogörelsen för de engelska bibelsällskapen och deras verksamhet ett huvudrum i Wählins brev. Att allt, som rörde denna sak, skulle intressera biskopen, var självfallet. I Lunds stift fanns ett livaktigt bibelsällskap, i vars tillkomst Faxé haft en betydande del, och vilket stod under hans ledning. Faxé var därjämte hedersledamot i Svenska Bibel-Sällskapet. Förbindelsen mellan å ena sidan såväl detta större svenska sällskap som ock de enskilda stiftens bibelsällskap och å andra sidan The British and Foreign Bible Society var mycket livlig och förmedlades — såsom ovan sagts — till ej ringa del av Wählin. Denne synes ganska skickligt ha lyckats utjämna de misshälligheter, som av en i breven omtalad anledning uppstodo vid mitten av 1820-talet i förbindelserna. I den väldiga striden inom det engelska bibelsällskapet rörande de apokryfiska böckerna hade W. givetvis ingen anledning att blanda sig, men han är en intresserad iakttagare och rapportör. Åt sin beundran för det engelska bibelsällskapets verksamhet skulle han längre fram få tillfälle att ge uttryck i det tal han höll vid svenska bibelsällskapets allmänna sammankomst 1834.^{*}

I breven fr. o. m. 1825 inkommer ett tredje tema, som sedan ständigt ventileras, nämligen förmedlandet av breven mellan biskopen och hans dotter Lovisa, som 1825 hade ingått äktenskap med kaptenen K. S. T. von Greiff och avrest till Sydamerika. W:s underrättelser om förhållandena i Columbias guldgrävardistrikt, dit det unga paret begivit sig, äro icke uppmuntrande för den sörjande fadern, men han synes blott ha svarat på direkta frågor och icke menat sig ha anledning till förskönande framställningar. Postgången till Columbia var oregelbunden och vållade många bekymmer såväl för brevskrivarna som ock för brevförmedlaren.²

I övrigt äro breven till biskopen fyllda av dagens händelser inom politik, konst och vetenskap. W. berättar i sin lediga stil

^{*} Svenska Bibel-Sällskapets nittonde Årsberättelse jemte Tal vid Allmänna Sammankomsten af J. P. Wählin, Sthlm 1834.

² Kapten v. Greiffs och hans hustrus brev från Columbia offentliggjorde biskop Faxé i Lunds Veckoblad under år 1827: »Utdrag ur Herr Capitain von Greiffs Dagbok under dess resa i Columbien».

sådant, som han antar kunna intressera adressaten. Det är en axplockning ur den mängd av iakttagelser, han städse gör, och som han fylligare meddelar sin broder i Karlshamn, enligt vad han vid ett par tillfällen nämner.

David Munck af Rosenschöld säger om sig själv i ett av sina brev till biskop Faxé, med hänsyftning på Wählin, att han tyvärr icke var litteratör. Wählin syntes honom vara detta, och häri hade han rätt. Ser man på listan över W:s tryckta skrifter,¹ finner man däri få av strängt vetenskapligt innehåll; den brist på större djup, som präglade Wählin, gjorde det sannolikt mindre lätt för honom att gripa sig an med allvarlig vetenskap. Utöver två latinska avhandlingar, några predikosamlingar och några enkla läroböcker i kristendom, rättskrivning och geografi är hans produktion den tillfällige litteratörens. Det är mycket betecknande, när han kallar sin samling av minnen från den utländska vistelsen »Dagsländor». Språket i hans skriftställer är synnerligen ledigt, stundom väl mycket bemängt med uttryck för hans lust för ordlekar och därjämte icke sällan överdrivet floskulöst. Detta senare framträder speciellt i hans religiösa anföranden, där den lehnbergska vältaligheten med sina för vår tid tomt klingande fraser avspeglas. Man behöver blott läsa hans tal vid svenska bibelsällskapets sammankomst 1834 för att förnimma detta. Ett dräpligt prov på hans frasrika språk är det tal, med vilket han 1828 hälsade den nyutnämnde envoyén Björnstjerna vid dennes första deltagande i gudstjänsten i svenska kyrkan i London. Det trycktes i Nya Argus den 13 aug. 1828, sedan W. först själv låtit trycka det i London.²

Även om de nu här följande wählinska breven icke kunna sägas äga något överväldigande värde, så äro de dock både ur

¹ Se Weibull-Tegnér, Lunds Universitets historia 1668—1868, II, sid. 97.

— Förteckningen där är icke fullständig.

² Nya Argus försåg talet med en elak inledning. Wählin svarade i ett brev av den 1 sept., vilket avtrycktes i Nya Argus den 24 sept. med en besk kommentar. W:s svar är karakteristiskt för hans oförmåga att se sin egen svaghet för det floskulösa. Det lyder: »Då jag, enligt några wänners önskan, gaf offentlighet igenom trycket åt det tal jag efter predikan höll i Svenska Kyrkan den 6:te Juli detta år, kunde jag ej hindra, liksom jag ej räddes, att det mötte Nya Argi ögon, hwilken, likt Harpyen, smutsar allt hwad han widrörer. Min autorliga fåfänga, om jag haft en sådan, war dock aldrig den, att få ett rum för något arbete i nämnde Tidning. Om 'haranguen' war 'oandelig' och andelös, war en sådan egenskap dess enda anspråk på detta equivoqua företräde, och den war då — jag medger det — ett rätt *subjekt* för Resurrektionisten Argus (Resurrektionister kallades de, som grävde upp lik på kyrkogårdarna för anatomisalarna. *Utg:s anm.*) — den svenska karikaturen öfwer Englands 'Times'. Men kunde Siaren ej hafwa funnit ämnen för sin granskning närmare? Ingen förtänke honom att wara närsynt. För min del har jag aldrig affekterat skriwa andliga haranguer, icke ens Argusisk Svenska; och som jag är lika litet lismare som radikal, är jag helt och hållet obekymrad om Herr Argi bifall, och ler åt kritikasten, som kritiken.»

kulturrehistorisk och personhistorisk synpunkt nog så intressanta. Och de äro därför värda att räddas undan glömskan.

De återgivnas här i sitt föreliggande skick. Någon normalisering av interpunktion eller bruket av stora bokstäver har icke skett. En och annan av de i breven nämnda personerna har det icke varit möjligt att identifiera. W. alluderar också stundom på förhållanden, som för biskop Faxe måste ha varit bekanta, men som nu — 100 år senare — äro omöjliga att leta sig till. De brister, som sålunda av mera än ett skäl förefinnas i kommentaren, torde dock icke vara till hinders för en riktig uppfattning av sammanhanget.

I.

Högvärdige Herr Doktor och Biskop, Akademi- Pro Kansler, samt Kommendör av Kongl. Nordstjerne Orden!

Jag har till detta ögonblick förvarat mig nöjet att uppvakta Herr Doktorn med brev, och äger i ett nytt ingående år en anledning mer att förklara Hr. Doktorn de tänkesätt af tacksamhet och högaktning, samt de varma önsknings för Hr. Doktors sällhet, dem så många och ömma förbindelser göra naturliga och heliga för mitt hjerta. Från en fjerran strand, der fädernesland och hvarje älskadt föremål får ett ökad intresse, återvänder min tanke med glada minnen och tacksamma välsignelser till de bygder, der jag qvarlemnade anhörige, välgörare och vänner. Måtte Hr. Dr. med alla dessa anspråk på min tillgifvenhet, under fortsättningen af det år vi börjat, njuta den odelade sällhet, som mitt hjerta från det godas Gifvare Hr. Doktorn tillönskar.

Jag for icke utan saknad från Stockholm, der jag tillbragte tvenne af mina gladaste år, och qvarlemnade många förbindelser och vänner. I min härvarande företrädares¹ korta sejour hade jag ock ett vestigia terrent, som icke var encouragerande; men jag fann snart, till min glädje, de fleste af mina farhågor angenämt vederlagda. Jag finner mig, äfven här, rätt väl, och hoppas att lektyr och verksamhet skola förjaga den hemsjukans onde ande, som qualde Leg. Pred. Tunelius. — Man har också här så många föremål för uppmärksamhet och vettgirighet, att den icke lätt bör infinna sig. London kan med skäl anses för en mikrokosmos. Nästan alla världens under äro här på ett ställe förenade, och denna stad, om man derom kan nyttja detta namn — är ett summarium af all dess härlighet och all dess uselhet; som bredvid hvarandra göra en grinande kontrast, och på en gång upplyfta sinnet och förödmjuka det.

Den största rikedom och det rysligaste elände, det extravagantaste bigotteri och det fräckaste religionsförakt, de sublimaste dygder och de afskyvärdaste brott — allt framställer London, med lefvande drag,

¹ Lars Christian Tunelius, f. 1785, hovpredikant, legationspredikant i London 1816; lämnade platsen samma år, kyrkoherde i Adolf Fredrik 1824 och i Sala 1838, kontraktsprost, riksdagsfullmäktig, d. 1848.

på en tafla. — Jag har i härvarande Svenska Ambassadören Hr. Baron Stjerneld¹ funnit en kunnig, human och obeskrifligt älskvärd Herre, och dels genom Honom, dels genom några rekommendationsbref till större hus, haft tillfälle att göra flere intressanta bekantskaper. Det är icke möjligt att tro, utan att med egna ögon öfvertyga sig derom, hvilken Asiatisk lyx och prakt här råder i förnåma hus. En utlänning är i början frestad att tro, att han kommit på en annan planet.

London äger 8,000 gator och gränder, 60 torg, och 160,000 hus. Det är egentligen en förening av trenne städer, London, Westminster och Southwark, som alla hafva sina malmar, och kontinuera i 20 Engelska mil, åt alla direktioner, genom folkrika byar och praktfulla villor, tillhöriga rika handlande. — London framvisar icke vid första blicken det imposanta utseende som Stockholm; men ögat slås genast af den mängd sköna natur- och konstprodukter, som här finnas förenade, och dem Engelsmanen har en egen talang att fördelaktigt etalera.

I sträckor af flere E. mil är hvartenda hus inredt till boutique, af det sällsammaste och briljantaste utseende. Man behöfver också blott konsiderera, att London är hufvudstaden för hela Europas handel, dit skepp samlas från alla punkter af världen, samt hägkomma dess relationer med begge Indiern, för att finna hvilken rik mängd af under här måste förenas. — Undantager man den moderna delen af London, är staden mycket irregulier, hvarigenom utsigtens storlek går förlo-rad. Sedt ifrån en höjd eller någon öppen plats, framvisar London en skog af torn, spiror och staplar, tillhöriga kyrkor och andra publika byggnader; men dessa kyrkor ligga så trängda af de stora massorna af hus, att en främling — med få undantag — kan gå igenom hela London, utan aning att de existera. Ibland Londons arkitekturala skönheter är St. Pauls kyrka onekligen den första. Man kan icke tänka sig ett skönare monument öfver menskligen snillet, som det här upp-rest öfver sig sjelf. Det inre, som ej likväl kan jämföras med det ytt-re, utgöres af en ofantlig rotunda, invigd till minnet af Englands stora män och snillen, och är i sanning ett tempel helgadt åt m[en]n[is]k[or]. Man har inrymdt en liten del deraf åt Gud, der likväl sällan Guds-tjenst hålles.

Londons folknummer är, enligt nyaste och bestämdaste uppgifter, 1,009,500 mskr. Det äger 113 kyrkor och 66 kapell af etablerade religioner: 11:va Romersk katolska kapell: 17 kyrkor och kapell, som till-höra utländska Protestantiska Församlingar: 6 Synagoger; och 200 Möteshus, för varianten Engelska Protestanter och Methodister, som afvika från den vedertagna religionen. Till charitabla inrättningar höra 24 Hospital, dem man gerna skulle kunna gifva namn af Palatser; 107 Fattighus; 18 inrättningar till underhåll för personer af särskilt be-skrifning: 20 dispensarier, der fattige gratis få medikamenter och råd: 41 Friskolor, med ständiga donationer, der 3,500 barn af begge könen uppfostras: 17 andra publika skolor, der värnlösa och fattiga barn emot-tagas: 165 Sockensskolor, som Församlingarne underhålla, med till-

¹ Gustaf Nils Algernon Adolph Stjerneld, f. 1791, envoyé i London 1818, stats-minister för utrikes ärenden 1838—42 och 1848—56, d. 1868.

hjälp af tillfälliga och frivilliga sammanskott, och som, sammanräknade kläda och föda 6,000 gossar och flickor. Hvar församling har dessutom ett arbetshus för dess egna fattighjon. I City of London finnas 94 Publika Sällskap, som ensamt årligen utdela omkring 75,000 Pund, och deröfver. Man räknar hela beloppet af de årliga summor som i London distribueras till behöfvande, till något öfver 900,000 Pund sterling. —

I allmänhet kan man säga, att en djup känsla af religiositet pervaderat alla folkklasser i England, och som uppenbarar sig vid flere tillfällen på ett eclatant sätt, såsom i deras välgörande stiftelser, i Sabbathens helgd, aktning för religionens tjenare o. s. v. Derifrån undantages likväl en del af de lägsta klasserne, hos hvilka man stundom finner en mer än hednisk råhet, samt vissa af de förnåma och lärde, som man försäkrat mig tro platt ingenting, hvilket man tillskrifver såsom en följd af deras ensidiga filosofi. Alla iakttaga likväl ett visst decorum och visa aktning för andras öfvertygelse. Jag såg för några dagar sedan ett vackert uttryck af en sådan religiös aktning. Beethovens sköna Oratorium: Försonaren på Oljeberget uppfördes på Drurylane Theater. Det slutas med ett stort Halelujah — och i samma ögonblick det börjades uppreste sig den ofantliga massan af åhörare, och alla stodo under det det afsjöngs, en i sanning härlig syn. Jag trodde mig vara närvarande vid en Gudstjenst. — Engelska ritualen är, i mitt tycke, icke så vacker som vår. Predikningarne äro vanligen liflösa och kalla, i en demonstratif form, ställda rakt på förståndet — ty Engelsmannen vill öfvertygas. Kyrkosången är upplyftande och skön. Söndagarne strömma alla m[enni]sk[o]r till kyrkor och kapell, dem de då vanligen besöka två, tre gånger. — Jag har icke gjort många bekanskap med Engelska Prester, men så mycket flere med utländska, hvaribland jag isynnerhet värderar tvenne Dr. Schwabe¹ och Steinkopf,² begge Tyskar. Tvenne Engelska Prester hafva, sedan jag hitkom, blifvit transporterade, den ene, en Theologie Doctor, för förfalskande af ett namn, den andra, Cambridge Magister, för stöld ur fikor. — Efter senare krigen affekterar Engelsmannen att vara mera artig än förut. Oaktadt den aversion folk i allmänhet har eller haft emot Fransoserne, har man likväl adopterat en stor mängd af deras seder, inrättningar o. s. v. Fransyskan talas i alla bättre pensioner och i förnåma hus. Musik och spektakel utgöra, som hos oss, en stor del af publika nöjen. Här finnas elfva Theatrar, hvaribland Italienska Operahuset, Covent Garden och Drurylane intaga första rummet. Man kan icke se något mera skönt och briljant. England har några stora aktörer, hvaribland den ryktbare Kean, som skall vara den störste Tragiske Aktör i Europa, om ej Talma i Paris gör honom detta rum

¹ Möjligen åsyftas en bekant tysk teolog J. F. H. Schwabe, f. 1779, superintendent, öfverkonsistorialråd, d. 1834.

² K. F. A. Steinkopf, f. 1773; kom 1801 till London som församlingsföreståndare i tyska lutherska kyrkan, trädde i nära förbindelse med engelska traktatsällskapet och Londons missionssällskap. Utövade en synnerligen betydelsefull verksamhet för skapandet av bibelsällskap överallt i Europa; d. 1859. — För hans förbindelser med Sverige se E d v. R o d h e, De svenska bibelsällskapens uppkomst. Kyrkohist. Årsskrift 1906 o. 1908.

stridigt. Shakespeares pjäser spelas ännu, med någon förändring, och äro alldeles förgudade. — Musik är mycket omtyckt och idkad, och de största mästare samlas här. Den ryktbara Madame Catalani var här för några år sedan och realiserade stora summor. Hon har för någon tid sedan tillbudit sig att återkomma och att låta engagera sig, vid Italienska Operan för en season, 3 à 4 månader mot följande villkor: »5,000 Pund i lön: en recett på 1,000 Pund: vagn: bord för 14 personer dageligen: och frihet att sjunga på konserterna efter behag.» Detta fann likväl Direktionen för högt taxerad. — Emellan Frankrike och England, i synnerhet emellan hufvudstäderna, är en daglig kommunikation, och man kan bekvämligt komma härifrån till Paris för 4 Pund. Jag hoppas att få se detta verdens andra under, med sina museer, konststycken etc.

Ehuru här icke råder en Svensk eller Fransk gästfrihet, är Engelsmannen likväl nu mera tillgänglig än förr, och vinner man en gång hans aktning, är man säker att behålla den. Dr. Brunnmark¹ hade här, genom personlig förtjenst och lyckliga konjekturer, ett högt anseende, och högre än någon Svensk Pastor — jag kan gerna tillägga, än någon Svensk Ambassadör — före och efter honom haft och lär få. Svanander² och Thunelius omtalas icke, eller likgiltigt. Ekenstam³ deremot spelade här en betydlig rol — icke som Predikant — men som ex professo Lörd, och skaffade sig, genom sin jargon och litterära tilltagsenhet, flere goda konnexioner. Han gaf hvarje Onsdag audiens, och samlade då hos sig Turkar och Hedningar, Kineser och Perser, Greker och Mesopotamer. Jag tror likväl icke att ändamålet af hans resa — det att studera san[s]crit — vanns. Ätminstone är det visst, att en Tysk Lörd, stor arab, som för några månader sedan i samma afsigt hitkom, afskräckt af de hinder han mötte, genast återvände. De få som här förstå Språket kunna på intet villkor öfvertalas att ge lektioner, och det är svårt att på egen hand studera det, då intet Lexikon finns. Ett sådant har väl nyligen utkommit i Calcutta; men det åtgår ännu ett år innan man får det hit.

Engelsmannen är äfven som lörd, mycket ensidigt bildad och förbehållsam. Menar man med filosofi metafysik, så har Engelsmannen ingen. All sådan Speculation kallar han fancy. Med filosofi menas här ren och använd matematik, naturalhistoria och kemi. — Böcker äro enormt dyra, och för att så mycket som möjligt försvåra ägandet af dem, har någon fiendtlig demon lärt boktryckarne att nästan blott utgifva praktupplagor. Här finns en förvånande mängd af Museer, Expositioner etc., men öfverallt nästan måste entréen betalas.

London har 8 publika Bibliotek, och en mängd privata, hvaribland Earl Spencers och Sir Joseph Banks' isynnerhet utmärka sig. Vid det

¹ Gustaf Brunnmark, f. 1773, leg.pastor i London 1802—14, utn. kyrkoherde i Munktorp, d. 1814. Se inledningen ovan och Rodhe, a. a.

² Olof Svanander, f. 1786, leg.pastor i London 1814—15, d. i Afrika 1815.

³ Fabian Wilhelm af Ekenstam, f. 1786, docent, teol. adjunkt, upprätthöll pastors-tjänsten vid svenska kyrkan i London 1815—18 med und. av en kortare tid 1816, professors n. h. o. v. 1818, rektor vid Linköpings gymnasium 1825, kyrkoherde i Skeda 1834 och i St. Tuna 1836, d. 1868.

senare är Mag. Ry[d]berg¹ Amanuens. — London är focus för Engelska litteraturen och bokhandeln. Få böcker utgifvas inom Brittiska området utom här. Här utkomma årligen 800 nya böcker och pamfletter, som stiga till ett sammanräknadt värde af omkring 300 Pund St., för ett exemplar af hvardera. Årliga inkomsterna af Lodonska bokhandeln uppgå nära till en million P. St. och denna handel sysselsätter omkring 2,000 menniskor i London. Här finnas 45 personer och bolag, som handla med *nya* böcker en gros: 33 D:o som handla med *brukta* böcker, eller ur andra hand: 67 som sälja böcker i retail: 5 Boklådor för blott Medicinska Böcker: 6 för skolböcker; 4 för juridiska verk; samt 5 Franska boklådor och 1 Tysk. — Här äro utom dess 30 lånbibliotek, som hufvudsakligen innehålla resbeskrifningar, Romaner o. s. v.

Uti London utgifvas dagligen 8 särskilta Morgonpapper och 6 Aftonblad. Utom dessa finnes en annan klass af tidningar, som utkomma tre dagar i veckan, Thisdagar, Thorsdagar och Lördagar; andra Måndagar, Onsdagar, Fredagar: 14 Söndagsblad, som hufvudsakligen innehålla utdrag af nyheter för föregående vecka etc. etc.

Till månatliga arbeten höra 5 Magasin, hvaribland ett, uteslutande för litterära ämnen. 4 Reviewer: 2 Filosofiska Journaler: 1 Repertorium för Wettenskaper och Konster: 2 Medicinska Journaler: 6 D:o i Theologiska Ämnen: 1 Musikalisk Gazett: 3 Magasin för Damer; utom andra öfver Botanik, Handel, Akerbruk, Sjö- och krigsväsendet, samt the Quarterly Reviews, som utgifvas hvar tredje månad. Inom de sköna konsternas gebiet finnas här många och dyrbara samlingar. Jag har sett flere af dem, men att gifva en beskrifning deröfver skulle öfverstiga gränserna af ett bref.

Jag har med mycken vänskap blifvit emottagen af härvarande landsmän; men fann Församlingen i mycken oordning vid min hitkomst, hvartill orsaken var dels det täta ombytet af Pastorer de senare åren, dels minskade inkomster för kyrkan, efter förlusten af Finnland och Pommern. Genom något understöd ifrån Regeringen, som vi underdånigst förvänta oss, genom sparsamhet i utgifter, urskillning i välgörande och ordning i göromål, samt befallning för norska skepp att kontribuera till kyrkan, hoppas jag, att denna församling åter skall blifva hvad den varit.² Ehuru Församlingen, med händelen, de senare åren minskats, kann Svensk Prest icke här umbäras; ty, oberäknad den egentliga Pastoralvården gifvas här hundrade fall, då hans åtgärd fordras. Utomdess är fattigvården en sak af så mycken vikt, då Pastor och Kyrkan vanligen äro en gemensam tillflykt för de tusendetails uslingar, som, isynnerhet vintertiden — utan arbete och resurser — i deras medlidande söka en räddning mot nöden,

¹ Sven Rydberg, f. 1789, docent, e. o. akad.-adjunkt i Lund 1821, förestod Norbergskas professionen 1835—40, lärare i engelska språket vid universitetet 1848, d. 1865. R. vistades 3½ år i London såsom amanuens vid Sir J. Banks' bibliotek. Detta utgör alltfjämt en egen kollektion i British Museum.

² Kungl. Maj:t beviljade 1822 ett anslag av 200 Pd. St. och därefter 100 Pd. St. årligen. Från 1825 beviljades ett lika stort årligt anslag av norska stortinget. Se härom Sverige i England, Anteckningar samlade inom den svenska kolonien under red. av Johan Mortensen, Göteborg 1923, sid. 127.

brottet och förtviflan. Lyckligtvis är här icke nu alldeles så dyrt som under kriget, och jag hoppas att jag, med någon påökning i lönen, skall taga mig godt ut. Min Julkollekt gick till 450 Rdr. Sv. B:o. Jag har hyrt ett hus i samma Square, som Kyrkan, och betalar derföre i ett för allt 400 Rdr. B:o. Det består af 6 rum, 2 kök, och är ganska trefligt. Kyrkan är icke stor, men utsökt proper, ljus och glad. Den har ett ganska gott orgverk. Den omgifves af en inre och en yttre kyrkogård, med jernstaketer, med 18 lyktor och Svenska Vapnet, blått och gull, öfver Portarne och spiran. På yttre kyrkogården äro 100 unga trån planterade, som gifva den utseende af en park. — Vi hafva hela vintern haft den blidaste väderlek. Marken är grön nu som om sommaren hos oss. Väderleken skall icke på 30 år hafva varit så vacer som i år, och jag förvånades vid min hitkomst att finna en så glad och leende himmel. Några dagar, då luften varit tjock, har jag likväl funnit mitt bröst besväradt. — Jag har varit buden till några rika handlande på landet. Det är öfver all föreställning väl odladt och liknar en stor och skön trädgård. Lefnads- och umgängessätt afviker i flere fall ifrån vårt. Som Prest bemötes man överallt med vänskap och aktning, och har accés till alla bättre hus. Jag var redan före min hitkomst temligen förtrolig med språket. Jag har som Frimurare fått många bekantskaper. Genom Konungens speciella nåd fick jag före min afresa från Stockholm tvenne nya grader. — Engelska damerna äro kända för sköna och kläda sig med mycken soin och smak. De äro lifliga och raska samt, hvad som gör dem mest heder, förena dermed huslighet, dygd och godhet.

Kort efter min hitkomst erhöll jag kallelse till Ledamot af Bibelsällskapet i Stockholm. Jag har äfven här haft offert att ingå i flera religieusa och välgörande samfund. Om jag på något sätt kan vara Hr. Doktorn enskilt eller Lunds Bibel-Sällskap, Akademi och bibliotek nyttig, skall jag med nöje begagna hvart tillfälle dertill. Hr. Drs. bref till Lord Teignmouth¹ af år 1816 har jag sett infördt i Brittiska Bibelsällskapets reports för följande året.

Genom Hofpred. Hallbeck² erhöll jag för någon tid sedan Lunds Stiftstidningar för förledna året. Jag har deraf sett flere märkvärdiga nyheter, äfven den att Pater Erasmus Böök³ fått sin egen hjord, som fagnar mig.

Förslaget till Carlshamn⁴ glädde, men surprinerade mig. Väl är det underligt att en Th[eologie] Professor undanber sig ett specimen; men gubben är väl icke en af de okunnigare, är dessutom en hedersman, och har förut varit uppförd på förslag till rangpastorat.⁵ Dessutom ha ju

¹ John Shore, first baron of Teignmouth, f. 1751, mångårig president i The British & Foreign Bible Society, d. 1834.

² Carl Hallbeck, f. 1782, kyrkoherde i Hälsingborg, prost, riksdagsfullmäktig, d. 1845.

³ Erasmus Böök, f. 1770, kyrkoherde i Hammenhög 1818, d. 1849. Se Tegnér's lustiga dikt »Böök», som anspelar just på Bööks ansökan till Hammenhög. W r a n g e l-B ö ö k, Tegnér's saml. skr., III, s. 75.

⁴ Förslaget upptog: 1. Tit. professor Nils Sinius, 2. hovpred. C. L. Wählin (broder till brevskrivaren), 3. hovpred. J. J. Thomæus. — Wählin fick pastoratet.

⁵ Domkapitlet uteslöt Sinius från förslag oaktat han redan förut varit uppförd på förslag till rangpastorat, enär han icke bifogat sin ansökan sitt pastoralspecimen eller

Professorer, allt sedan Salig Ihres¹ tid, delats i litterati och illiterati.

Jag utber mig Hr. Doktors förlåtelse, för att hafva så länge missbrukat Hr. D:s tålmod; men då man skrifver gerna skrifver man långt. Jag anhåller att Hr. Dr. täcktes förklara min och de minas vördnadsfulla kompliment för Hr. Doktors älskade familj samt de bekanta och vänner i och omkring Lund som behaga påminna sig mig.

Under förklarande af uppriktiga önskingar för Herrskapets sällhet och min odelade vördnad och tillgifvenhet, utber jag mig att i Hr. Doktors grace få vara innesluten, och framhärdat

Högvördige Hr. Doktern och Biskopens m. m.

tillgifne Ödmjukaste Tjenare

J. P. Wählin.

London den 20 febr. 1819.

2.

[Titel.]

Genom herr Engelke² har jag nyligen haft äran emottaga helsingar ifrån Hr. Biskoppen, tillika med den intressanta predikan öfver afledna Biskoppinnan Hesselén³ — värdig både sin författare och sitt ämne — och får jag för denna smickrande hågkomst förklara Hr Biskoppen min vördnad och förbindelse. —

Med Hr. Biskoppens namn associerar sig minnet af ganska ömma förbindelser och många af de lyckligare dagarne af mitt liv. Också skall alltid Hr. Biskoppens sällhet utgöra ett föremål för min glädje och mina varmaste önskingar.

Ehuru jag icke kunnat smickra mig att min korrespondans skulle vara intressant, har jag likväl hoppats att icke vara alldeles förgäten, och i anticiperande af den bevågenhet hvarmed jag fordom hade lyckan vara omfattad, har jag tagit mig friheten uppvakta med dessa rader.

Det är nu snart fem och ett halft år som jag varit i England, och ehuru det ej är osannolikt att den andeliga brud för hvilken jag tjänar, blir en Lea, istället för en Rachel, har jag tyckt denna tid vara »få dagar».⁴ Jag har sökt begagna de ypperliga tillfällen jag här äger till mitt evertuerande, och smickrar mig att den tid, jag här tillbragt icke varit mig onyttig.

Med min »complexional philosophy» har jag tagit verlden så lätt som en Pastor i Lexan eller Tuna, och Himlen vare tack! hvarken känt

bevis om att han avlagt sådant. Sinus klagade hos K. M:t, som återförvisade ärendet, då resol. av den 17 juli 1804 icke innehölle stadgande om skyldighet att bifoga dylikt bevis, såsom konsistoriet förmenat, varefter S. uppfördes å 1:sta rummet. Se Lunds Stiftstidning för den 29 maj 1819.

¹ Thomas Ihre, f. 1659, professor i Uppsala och sedan i Lund, domprost i Linköping 1717, d. 1720.

² Robert Engelke (1804—50) sekr. i kommerskollegium; vistades flera år i England. Se Malla Montgomery-Silfverstolpe, Memoarer, IV, s. 133.

³ Maria Beata Hesselén, f. von Engeström (1744—1822); änka efter bisköpen i Lund Nils Hesselén.

⁴ I Mos., 29: 20.

symptomer af häng- eller hemsjuka. Ehuru i ständig schärmytsling med dyra tiden, har jag likväl varit hittills lycklig nog att »slå mig ut», och har ännu defierat fiendens plan att »svälta ut mig».

Genom öfversättningar och lektioner i språken har jag årligen varit i stånd att öka mina inkomster med ett eller ett par hundra Pund, hvarigenom jag varit i stånd att skaffa mig några goda litterära arbeten, hvilka af allting mest tantalisera mig. Tillika med Sekreterarne vid British & Foreign Bible Society har jag årligen bevistat en mängd Provincial B. Sällskapers sammankomster, och denna sommar rest över 1,000 mil för Sällskapet. Jag har härigenom haft tillfälle att se den större delen af England och Wales, och att göra många fördelaktiga bekantskaper. Intressant har det varit för mig, att vid dessa tillfällen offentligen få bevittna det nit, hvarmed de fleste af våra Biskoppar och vårt Kleresi befordra Bibelcirkulationen, då den möter så mycken jealousy och opposition ifrån Presterskapet af Engelska Kyrkan. Ibland Svenska Bibelsällskapen njuter det i Götheborg och Lund den största aktning här; men knappt är något, entre nous, sämre anskrifvit än Sällskapet i Upsala.

Det har varit min lycka att kunna bidra till de summor som blifvit Svenska B. Sällskapen förärade; men alla mina förhoppningar i detta afseende för framtiden äro nästan helt och hållet försvunna, sedan man här nyligen kommit underfund med, att Svenska Provincial Bibelsällskapen fallit på det oråd att utlåna penningar på intresse, hvilket väckt den största förtrytelse.¹ Det har för Brittiska Bibelsällskapet varit en gåta, huru man kunnat så missförstå B. Sällskapens ändamål, att man velat »smutsigt ockra» med sina penningar, medan tusendetalis ännu äro i mistning af den Hel. Skrift. Är ej orsaken den, att det djupa och innerliga religiösa allvar, som råder hos de bättre af Engelsmännen, finnes ej hos oss? Den religiösa andan är här sjelfva lifsprincipen och hjulet — en spirituellt ångmaschin — som drifver alla stora företag. Jag tager mig friheten bilägga en afskrift af de religiösa Sällskapens fongder,² emedan de kanhända kunna anses såsom en barometer på det fromma sinnet. Britiska B. S:s fongder gingo ensamt under det förflutna året till 97,062 £, och det är sannolikt att de detta år komma att mycket öfverstiga denna summa. Öfversättningar af den Hel. Skrift företagas beständigt på nya språk, och det är en af Sällskapets triumfer att redan äga tvenne öfversättningar af hela Bibeln på Kinesiska, ett språk som talas af minst hundra millioner menniskor. Sällskapet har nyligen förärat mig alla sina handlingar. Af de flesta härvarande Sekter är jag känd och med vänskap omfattad, samt har varit många gånger buden att tala vid deras offentliga sammankomster. — Den tid jag varit här har varit ganska händelserik. Också har jag skickat min bror³ omkring 500 ark med

¹ Se härom brevet nr 4.

² Denna avskrift utelämnas här.

³ Carl Ludvig Wählin (1787—1864) kyrkoherde i Karlshamn; dömdes ämbetet och pastoratet förlustig i följd av tjänstefel, men återfick av kungl. nåd bådaderna. Avgick självmant 1844 och slog sig ned på sin gård i Södermanland, där han dog. Rörande dessa förhållanden finnas i den faxeska samlingen ett par brev från C. L. Wählin själv.

annotationer af hvad jag ansett i ett eller annat afseende anmärkningsvärdt.

Min helsa har varit temmeligen god, men för min hustrus och lilla gosses skull har jag denna och förliden sommar måst passera tvenne månader på landet, hvilket haft den lyckliga effekt att göra min Apotekare-räkning en half aln kortare än förut. Grefvinnan Stjerneld¹ har nästan under hela sitt vistande här varit sjuklig, och jag fruktar mycket att hon har lungsot. Hvad den goda och sensibla Baron Stjerneld härvid lidit, står ej att beskrifva. I hopp om Grefvinnans helsas förbättrande har Herrskapet rest till Södra Frankrike, der de kvarblifva åtminstone till våren. Den lilla papistiska Fröken² är här kvarlemnad. — På min fars persvasion har jag sökt Westra Win[g]åker³ och Baron Stjerneld har som en redlig vän intresserat sig för mig. Sådant oaktadt har han prevenerat mig därom, att han ingenting kunnat uträtta, emedan denna Wingård skall vara bestämd åt en liten transparent figur, kallad Ipsissimus Ipson,⁴ som alltid varit van att trösta enkor, och skall, utom andra meriter, hafva gjort en — Grefvinna, ej hundra mil från Blasie-holmen, vissa ömma tjänster, som mången likväl skulle vara frestad att anse som sin egen belöning. Från flere förnåma Herrar i Stockholm har jag väl löfte om »guld och gröna skogar»; men jag har ej bygt något hopp derpå, helst jag förut besannat att »Hans Nåd mig det lofte och — lög». Som jag finner mig här rätt väl, och icke utan saknad skulle lemna England, tar jag saken helt kallt, och har äfven afslagit mina vänners persvasion, som velat att jag skulle söka Landskrona. Skulle jag framdeles en gång bli hägad att söka ett Pastorat inom Lunds Stift, hoppas jag att Stifterns vördade Styresman tackes understödja min ansökan; åtminstone skall jag bemöda mig att göra mig en sådan ära värdig. Dom Prosten Wählin⁵ som alltid har pålitliga uppgifter, har berättat min Bror, att jag sökte Löderup. Men detta är ej första gången han vetat mera om mig än jag sjelf vet. Jag beklagar honom uppriktigt att hafva varit lika olycklig i sitt sista som sitt första val af Adjunkt.⁶ Hvad mig sjelf angår, som mig till näpst och androm till varnagel — (hvarföre har jag icke ännu så noga kunnat utfundera) — blef afdankad, anser jag detta såsom en af de största favörer, som Dom Prosten Wählin någonsin visat mig. Så att för otacksamhet kan han ej väl beskyllda mig. I Tit. Angelin⁷ hoppas jag dock att han funnit ett

¹ Envoyén Stjernelds maka i 1:a g. Dorothea Anna Josephina v. Engeström f. 1803, d. i Hières vid Toulon 1823. Se härom följande brev.

² Envoyén Stjernelds dotter. Modern var katolik.

³ W. skriver avsiktligt namnet utan g. Jfr strax efter uttrycket Wingård.

⁴ Ipsissimus Ipson (förnamnet skämtsamt tillagt av W.) identisk med hovpred. C. A. Ipson, f. 1785. Huspred. hos dv. hovkanslern G. af Wetterstedt, adj.-pastor i Jakobs förs. i Sthlm; uppförd på tredje rummet till V. Vingåker 1823, vilket pastorat han dock ej erhöi. Avsatt för fylleri 1834, vilken dom av hovrätten mildrades till ett års suspension. Erhöi begärt avsked 1836. D. 1841.

⁵ Christian Wählin, brevskrivarens farbroder, f. 1761, 1:e teol. prof. i Lund och domprost, d. 1829.

⁶ W. hade varit sin farbroders förste adjunkt vid domkyrkan.

⁷ Erik Angelin, f. 1792, domkyrkoadj. i Lund 1823, kyrkoherde i Malmö Caroli 1826, d. 1866.

»subjectum» med alla requisita för dess tillfredsställelse. Jag måste dock icke säga annat än gott om honom, då det med samma rätt kan hända mig att blifva Tit. Angelins Adjunkt, som Collin¹ är Pettersons,² hvilket dock, i fåvitsko att tala, synes vara ett litet hysteronproteron, och en af det mäktiga Ödets bockar. — Legations Predikanten Berggren³ har denna sommar varit här, och tyckes ha väl begagnat den tid han varit ute. Huruvida likväl han kan jemföra sig med sådane polyhistorer (histrioner?) som Eberstein,⁴ Ekenstam⁵ och Compagnie, är jag ej kompetent att afgöra. Sjelf tyckes han icke tänka mycket om sig; men han är en i alla afseenden hederlig och älskvärd man, och skulle derföre bli en ej liten acquisition för Akademien. — Enligt en viss hög Herres opinion — vilken likväl mycket misstog sig i sitt omdöme om Ekenstam, »att han återkom med en immens skatt af lärdom et magna prædā Orientali onustus», — skall Berggren vara en svåra lärder man. Att sluta från Ekenstams uppförande mot Hr. General Konsul Tottie⁶ och sin värdinna här, är han lika bankrutt på heder som förmögenhet.

I den politiska verlden är föga intressant för momangen. De frihetsälskande Engelsmännen förarga sig innerligt åt Fransosernes framsteg i Spanien, och hänmas med karikatyrer och sarkasmer. Subscriptionen för Spanjorerna har uppgått till nära 20,000 £. — Så mycket mera fägnar man sig åt Grekernes segrar öfver Hundturken. — Lord Byron, Englands Tegnér, har gått till Grekland och medtagit full equiperung och armering för 1,500 man, en present af Lorden sjelf. — De blodiga uppträderna fortfara i Irland. Behandladt som styfbarn af Engelska Regeringen, sönderslitit af partier, förtryckt af prester och fogdar, och försänkt i det råaste tillstånd af barbari, är dess belägenhet så olycklig som möjligt. I de mest hyfsade delarne af landet kan en ibland tolf läsa, men i andra endast en ibland nienhundra. Också är det de sistnämnde som så länge varit en teater för mord och rån. Katolska Klereciet gör allt i sin förmåga, i den lofliga afsikt att underhålla oenigheterna. — Efter Påfven hållas dagligen själamässor med mycken ståt och hocus-pocus i de här varande talrika Katolska Kyrkor. Hans Helighet sjelf borde då åtminstone äga privilegium exclusivum att vara fri från Fan och Skärshelden. — Vädret har hela sommaren varit ostadigt och obehagligt; men vi hafva haft den aldri vackraste efterhöst, tills inom de sednare

¹ Esaias Collin, f. 1784, hovpred., kyrkoherde i Skabersjö, d. 1849. — C. blev v. pastor i Kärstorp 1820 under A. Z. Pettersson, vilket här åsyftas. C. var äldre än P.

² Abraham Zacharias Pettersson, f. 1792, docent, kyrkoherde i Kärstorp 1819, i Landskrona 1826, i Jakobs förs. i Sthlm 1830, pastor primarius 1834, d. 1857.

³ Jacob Berggren, f. 1790, teol. dr, fil. jubeldr, leg. pred. i Konstantinopel 1818, kyrkoherde i Skällvik 1828, d. 1868. — B. var en mycket vittberest och lärd man. Uppfördes 1820 på förslag till professionen i österländska språk vid Lunds univ. och i samma ämne i Cherson i Ryssland. Medlem av ett flertal lärda sällskap i in- och utlandet.

⁴ Carl Christian Eberstein, f. 1794, docent, adj. i fil. fakulteten, tit. prof., kyrkoherde i V. Karup, d. 1858.

⁵ Se brevet nr 1.

⁶ Charles Tottie, f. 1781, svensk-norsk generalkonsul i London 1815—70, d. 1870; T. var en nitisk befrämjare av den svenska församlingen i London.

trenne dagarna, då himlen upplåtit alla sina »fenster». Årsvexten har öfver hela riket varit god. —

Jag tar mig friheten att bilägga Brittiska Bibelsällskapets sista årsberättelse och några porträtt, dem jag ber Hr. Biskoppen täcktes emottaga som en ringa gärd af vördnad och som ett bevis af en god vilja, som skulle önska att äga ett bättre uttryck för sin tillgifvenhet. Jag gratulerar Hr. Biskoppen till den faderliga glädjen öfver de unga kusinernes¹ framsteg och lycka. Skulle någondera af Hr. Biskoppens söner komma hit, skall mitt hus alltid stå öppet för dem, och jag göra mig ett nöje af att visa dem alla tjenster i min förmåga. Brodern Jacob² har begärt att få en bok härifrån; men innan jag skickar den, önskar jag veta, om den är för honom sjelf eller Biblioteket. — Jag har hört att Kusin Margreta³ i höst skall förenas med Prof. Engeström, och jag ber att Hr. Biskoppen täcktes försäkra det unga älskvärda paret om den nära del jag tar i deras lycka, äfvensom Hr. Biskoppen täcktes förklara den goda och charmanta Fru Biskoppinnan, tillika med Kusinerne samtliga, min bästa kompliment. —

Med djup vördnad innesluter jag mig i Hr. Biskoppens fortfarande ynnest och har äran framhärda

Högvärdige Herr Doktorn, Biskoppen, Pro Kansleren och Kom-mendörens

tillgifne ödmjukaste tjenare
J. P. Wählin.

London den 3 okt. 1823.

3.

[Titel.]

Jag har haft äran emottaga Herr Biskoppens högst graciösa bref, och får derföre förklara min vördnadsfulla förbindelse. Jag igenkänner deri de bevågna och smickrande tänkesätt, hvaraf jag har så många och dyrbara hägkomster. Också försäkrar jag Herr Biskoppen, att så länge mitt hjerta har en känsla för åtnjuten godhet och vänskap, jag skall för Hr. Biskoppen hysa tillgifvenhet och tack-samhet.

Jag gratulerar Hr. Biskoppen att efter ett så långvarigt och be-svärligt vistande vid Riksdagen hafva återkommit till den förtroliga och älskade krets, den Hr. Biskoppen med närmare och ljufvare plig-ter tillhör. Om Kusin Margrets giftermål och de högtidligheter, som därvid förevaro, är jag redan underrättad; och jag lyckönskar på samma gång Hr. Biskoppen till de glada utsigterne för en öm dotters försäkrade sällhet, och det unga älskvärda par, som i sin förening sett sina önskningar fullbordade.

Här är för momangen ovanligt tyst. Parlamentet öppnas snart igen, då man väntar sig intressanta debatter. Brittiska Bibelsäll-

¹ Härmed åsyftas biskop Faxes söner.

² Jacob Faxé, biskopens äldste son, f. 1796, e. o. vice-bibliotekarie, d. 1827.

³ Margareta Sofia, biskop Faxes andra dotter, gift 1823 med prof. J. A. Engeström.

skapet och de andra religiösa Samfunden fortsätta sina arbeten med ökad ifver och nya välsignelser. Ifrån Frankrike och S. Amerika äro de religiösa nyheterna isynnerhet glädjande. — För att undanrödja den prejudice, som här kanske för momangen råder mot några af våra Provincial-Bibelsällskaper, i anseende till de utlånta Kapitalen, har jag gjort ett utdrag, i öfversättning, af Hr. Biskoppens bref, som jag vid Brittiska Bibelkommittéens sista allmänna sammankomst uppläste, och som blev mycket applauderadt. — Dr. Steinkopf är nyligen återkommen efter en resa för B. sällskapet, från Tyskland. Wi hade i går en lång konferents, och jag sökte öfvertyga honom om de sannolika fördelarne af att skicka en Agent i sommar till Sverige, som på stället kunde underrätta sig om våra Provincial-Bibelsällskapers resurser, och understödja dem. Det är sannolikt att Dr. Pinkerton, som för närvarande är desoeuvré, får detta uppdrag, ehuru han ej torde vara den mest agreabla. Genom uppkommit missförstånd (jalousie, om man vill) emellan honom och Doktorerne Henderson och Paterson, hafva dessa skilt sig helt och hållet ifrån Brittiska B. Sällskapet, och äro nu engagerade vid det Ryska.¹ Jag gjorde i förrgår. hos Lord Bexly² bekantskap med tvenne Biskoppar ifrån West-Amerika, som hitkommit för att anhålla om understöd för sina Församlingar. — De började subskriptionerne ge det bästa hopp om framgång. De förrådde mycken familiaritet med vårt land och dess historia. — I Bridge-town, på Barbados, hafva oroligheter existerat, och Wesleyiska Methodisternes kapell har blifvit nedrifvit, och missionären nödsakad att fly, i följd, hette det, af dess »oförtjenta och opåkallade anfall mot innevånarne», dem han oblygt sagt obehagliga sanningar, att de voro Barbadians och Barbarians etc. Man anser dock detta blott som ett momentellt stormväder. — Jag bevistade häromdagen en af W. Methodisternes Auxiliär-Missions-Sällskapers sammankomst. Deras inkomster, som sista året (hvilket slutade med Aprill), utgjorde 31,000 £, gå redan för det innevarande till mer än 35,000. — Ett ohyggeligt mord har nyligen blifvit begånget, ett par Sv. mil från London. Ransakningen väckte det aldrig lifligaste intresse, och personer strömmade ifrån alla delar af England, till och med ifrån Skottland och Irland, att öfvervara den. — Regeringen och TidningsRedaktörerne hafva härvid gjort en rik skörd, och af blott ett enda veckoblad, *the Observer*, som detaljerade omständigheter vid ransakningen och exekutionen, hade Regeringen, för stämplat, 3,666 £ (!) och så i proportion af de andra, hvilkas namn är Legio. Ett annat af talcämnena för dagen är en rättegång, som i denna vecka blifvit anställd — ej af Regeringen, utan ett Sällskap af privata lojala personer, som kalla sig »the Constitutional Association» — emot boktryckaren och utgifvaren af ett Skaldestrycke, författadt af Lord Byron, kalladt »the Vision of the Judgement», en parodi öfver ett poem, med *samma* namn, af Hof-Poeten och Hof-Smickraren

¹ Rörande de här nämnda personerna se Rodhe, a. a.

² Nicholas Vansittart, first baron Bexley, f. 1766, engelsk statsman och finansman. Han tog livlig del i bibelsällskapets arbete och var lång tid dess ordf. D. 1851.

Southey,¹ som kanoniserat och apotheoserat Georg den tredje. Jag bilägger några strödda utdrag deraf, som må vittna om sig sjelfva, och kunna gifva en idé om det hela. Jurien förklarade stycket för ett Pasqvill öfver Georg, och utgifvaren, som ej ännu fått sin dom, lär bli dömd till svåra böter och kanske äfven till arrest. I afseende på de förra håller Lord Byron honom troligen skadeslös, och man väntar nu ett annat »pasqvill» öfver ransakningen. Byron, ehuru Lord, är Englands, kanske världens, största lefvande Skald, men är lika mycket afskydd för sitt grofva avouerade fritänkeri och sina sjelfsväldiga seder som han är beundrad för sitt utomordentliga snille. Ett ibland hans senare arbeten är Don Juan, hvaraf femton Sånger utkommit. Det är ett mästestycke utaf qvickhet; men de mest sublimes och patetiska ställen omvexla med de bittraste attacker mot Religion, regering, lagar, enskilda personer, och de smutsigaste kärleksäfventyr. För Svenska öron vore det alldeles oöfversättligt. Man säger att Lorden fått af Förläggaren en Guiné (20 rdr: Sv. Rg.) för hvar *rad*. Ett annat litterärt fenomen är den Skotske Skalden Walter Scott, som på sina arbeten, till större delen romaner, vunnit 100,000 £ Sterl. — Jag har sökt, så mycket som möjligt, att familjarisera mig med Englands bästa författare, och har dessutom läft mig åtskilliga andra lefvande språk, såsom Holländska (ej för eufonien), Spanska, Portugisiska, Italienska och moderna Grekiskan, — som både kostat och renderat mig mycket, då man här ger 5 Rdr. Rg. för en lektion, hvilket jag får till och med för en timmas undervisning uti Svenskan. Jag har under arbete ett Svenskt och Engelskt Lexikon; men detta är ett verk af »longue haleine», och tråkigt, och går långsamt. — I Skottland har man nyligen upptäckt en Romersk stad, Ptolomæi och Plinii *Urbs Orea* som så länge brytt fornforskare. Man har tillika funnit en mängd mynt, urnor, vaser, instrumenter etc. — Spanska generalen Mina² har någon tid varit här, och har blifvit med den största entusiasm emottagen. Han har likväl afslagit alla offentliga bjudningar, och är nedslagen och dyster. Riegos³ bror och maka, med flere andra Spanska flyktingar, åtnjuta äfven här beskydd och gästfrihet. Man slösar de gröfsta invektifver mot Ferdinand. Ett porträtt utaf honom har i dessa dagar utkommit, och utgifvaren, som annonserar det, säger, att han ej låtit gravera det af affektion för personen, utan för att låta världen se huru en »krönt skurk, en dummerjös, en skrymtare och en bigott» ser ut. F. Schlegel har redan varit här några månader, för att studera Sanskrit. Den store Kompositören Rosini är engagerad vid Italienska Operan, och Madame Cata-

¹ Robert Southey, f. 1774, d. 1843. Dikten »The Vision of Judgement» utkom 1821.

² Francisco Espoz y Mina, spansk general, f. 1786, d. 1836. Kämpade 1823 mot den då i Spanien inryckande franska armén, måste kapitulera och begav sig till England, där han skrev sina memoarer. — W. gjorde ett »Utdrag ur general Minas lefverne» (tryckt i Sthlm 1825), varom han talar längre fram.

³ Rafael del Riego y Munez, f. 1785, spansk krigare; var en av ledarna i befrielsekriget mot den despotiske konungen Ferdinand VII. — Försonades med F., blev generalkapten öfver Aragonien, kämpade mot fransmännen 1823, led nederlag, tillfångatogs och avrättades. — Hans här omtalade broder Miguel Riego utgav i London 1824 »Memoirs of the life of Riego and his family».

lani väntas åter hit. Jag är intresserad deri, ehuru jag hört denna Seraf trenne gånger. Hon samlade här, som öfverallt, mycket penningar. Också tog hon en Guiné biljetten. Man berättar som tillförlitligt att Kapiten Parry¹ kommer i sommar åter att företaga en ny Nordpolsresa, i afsigt att undersöka en öppning i Lancasters Sund, kallad Prince Regents Inlet, som han på sin första resa upptäckte, men då förbipasserade. Man lofvar sig viktiga resultat deraf. Kapiten Franklin² kommer att företaga en annan »öfver-land» polar-expedition. — Oroligheterne fortfara i Irland och missförståndet begge Nationerna emellan synes blifva allt större. Orange-männen³ och Katolska Presterskapet bidraga att underhålla dem. Prins Hohenlohe⁴ fortfar med sina mirakel (somliga säga spektakel) uti Irland, Katolikerne till mycken fromma. Som man ej kan förneka verkligheten, åtminstone af några af hans kurer, söker man att förklara dem genom imaginationens kraft o. s. v. — I December passerade Grefve Wachtmeister,⁵ Kyrkoherden Ströms⁶ patron, och år fjorton dagar, och gjorde mig den äran att äta ett par gånger middag i mitt hus. Som han var obekant med språk och land, var det mig ett dubbelt nöje att kunna göra honom några små tjänster. Han fick här ritningar och idéer till åtskilliga förbättringar på sin egendom. — Ifrån min goda Baron har jag nyligen haft bref, hvaraf jag tar mig friheten bilägga en afskrift, helst det bäst målar hans sinnesförfattning. Baronen kvarblifver i Hyères, i Södra Frankrike, der Friherrinnan dog, till Mars. Redan inom 48 timmar efter sin död var salig Friherrinnan begravnen, enligt föreskriften af en barbarisk lag i Frankrike. Tvenne domestiker, trettio fattigbarn, och tvenne katolska prester utgjorde hela processionen. Baronen var flere dagar efter i ett nästan sanslöst tillstånd. Den lilla Fröken är här hos en Doktor, och är söt och rask. Jag har skrifvit några rim öfver Friherrinnan Stjerneld, och jag får äran offerera Hr. Biskoppen ett par exemplar deraf. Jag önskar likväl, att de ej visas för Apollo Tegnér, hvars namn är nog att förskräcka en bättre Musa än min Bolla, som är blott en träskodd bondtös och en yngre syster af Haquin Baggers, Lidbecks och Bergqvists⁷ tonlösa Sångmör. Tacksägelsen är så lång, att jag ej har tid att afskrifva den, kunde jag också hoppas Hr. Biskoppens indulgence för den. — Jag hade för någon tid sedan den högst obehagliga kommission,

¹ William Edvard Parry, f. 1790, berömd arktisk forskningsresande, d. 1855.

² John Franklin, f. 1786, arktisk forskningsresande, d. 1847.

³ Orangemän kallades medl. av de politiska föreningar, som 1795 började bildas på Irland till skydd för det engelsk-protestantiska elementet där.

⁴ Alexander L. F. E. H. Hohenlohe-Waldenburg-Schillingsfürst (1794—1849) katolsk biskop, författare. Gjorde sig vida beryktad genom botande av sjuka med bön och handpåläggning. Påven Pius VII förbjöd offentliga seanser. H. uppträdde på Irland 1824.

⁵ Carl Axel Wachtmeister (1795—1865) ägare av Vanås och patronus i Hjärsås.

⁶ Peter S. Ström, f. 1784, kyrkoherde i Hjärsås, d. 1866.

⁷ Haqvin Bager (1711—82) spannmålshandlande i Malmö, känd pekoralist; Anders Lidbeck (1772—1829) professor i Lund, försökte sig som skald i sin ungdom; Bengt J:son Bergqvist (1785—1847) teol. professor i Lund, tillfällighetsskald.

att underrätta den olyckliga Majorskan Nordenskölds¹ släktingar om hennes död. Hvilken beklagensvärd och tragisk händelse! Hon var en ganska söt och älskvärd människa. Hon blef först vigd af en Engelsk prest, efter Engelska kyrkans ritual, och sedan af mig efter vår, och jag vet ej hvilken sorglig aning sade mig att hon skulle blifva olycklig. Major Nordensköld är, så vidt jag haft tillfälle att lära känna honom, en hederlig, öppen och bra karl, men har något af sjömannen i sina fasoner. Lyckligtvis känna Fru Nordenskölds systrar ej hennes tragiska dödssätt. — Jag har i detta ögonblick bref från deras Ex[c]elenser v. Engeström² och Rosenblad,³ af den 25 Dec. och 1 Jan. Intetdera nämner ett ord om Wingåker. Jag tar för afgjort att denna Wingård är någon annan getabock bestämd, och lika mycket kan det vara. Får Jeppason⁴ det, så har han väl bedt, att »Nåden må gå för rätten». Löderup har blifvit mig, oss emellan, tillbudet af en man, som har mycken inflytelse både i Stockholm och i Lunds stift (åtminstone vill han att man så tro skall) och hvars initial-bokstäfver äro David Munck af Rosenschöld;⁵ men förslag och plan och villkor äro lika rasande, som den som gjort dem, och förtjäna ej annat än löje. Jag vill icke hafva Löderup, knappt som annex till min Ulla,⁶ icke heller Tving, icke heller Åsum, skulle ock, som väl är möjligt, mitt öde bli de gamla mökärningars, att sluteligen få hålla till godo med sämre än hvad förr de ratat. Jag önskar blott jag en gång ej må få en så farlig rival, som Pius Æneas N:o 2, efter detta Carolus von Eberstein,⁷ ty pauvre garçon's penchant att gråta är säkert mera rekommenderande än min, som är att skratta. Wädrret har hela hösten och vintren varit ovanligt torrt och mildt, med undantag af några kalla dagar i förra veckan; men vi hafva haft några grufliga och förödande stormar. — Dimman har, med nordanvinden infunnit sig i dag, och är i detta ögonblick så tät, att man ej kan se en aln ifrån sig, och ej våga sig ut på gatorna, utan lifsfara. Men äfven detta är något intressant, om man så vill. — Jag utber mig äran att få offerera den aimabla Fru Biskoppinnan några nålar, såsom en liten souvenir af rökens och de Cyklopers land, och supplicerar att Hr. Biskoppen gracieust vill emottaga bilagga porträtter, mot löften af några flere en annan gång. Min hustru och lilla gosse förena sig med mig i vördnadsfulla och hjertliga helsningar för Herrskapet samteligen, och under de ömmaste önskingar för Herr Biskoppens och Dess familjs välgång och sällhet

¹ Margaretha Nordenskjöld, f. Lindsay, gift 1823 med majoren, sedermera vice amiralen C. R. Nordenskjöld (1791—1871). Fru N. dog genom olyckshändelse i Karlskrona några månader efter giftermålet.

² Lars von Engeström (1751—1826), greve, utrikesstatsminister.

³ Mathias Rosenblad (1758—1847), greve, justitiestatsminister.

⁴ Jeppason tydligen en skämtsam omskrifning av Ihson. Se föreg. brev.

⁵ David Munck af Rosenschöld, f. 1786, adjunkt och vice bibliotekarie vid Lunds univ., tit. professor, kyrkoherde i Kvistofta 1816, d. 1840.

⁶ Svenska kyrkan i London hette Ulrika Eleonora.

⁷ Carl Johan Eberstein (1758—1838), biskop i Visby. — Æneas kallades Pius (den fromme) och i dikten omtalas han gråtande över Trojas undergång. Av vad anl. Eberstein jämföres med Pius Æneas är obekant. — W. uttalar nu den önskan, att han ej måtte få en så farlig rival som Eberstein fick, nämligen vid biskopsförslaget i Lund, där Faxé innehade rum och utnämndes. — Det hela alltså ett smicker åt Faxé.

under fortsättningen af det nyss ingångna och många successiva år, har jag, med djup vördnad, tacksamhet och tillgifvenhet, äran framhärda

Högvärdige Herr Doktorn och Biskoppens, Pro Kansleren och Kommendörens

Ödmjukaste tjänare
J. P. Wählin.

London, den 23 Jan:y 1824.

P. S. Om Hr Biskoppen hedrar mig med bref och de skickas direkte till Götheborg, med påskrift, att de medfölja Svenska Missionens, får jag dem snarast.

4.

[Titel.]

Jag har haft äran emottaga Herr Biskoppens högst obligeanta och artiga bref, af den 5te Febr., och kan med sanning på mig sjelf använda en Engelsk lärds anmärkning, att aldrig någon Metaphysicus så känt språkens fattigdom som den tacksamme. Jag ber emedlertid Hr Biskoppen gracieust emottaga den lika enkla, som uppriktiga försäkran om min lifliga förbindelse för den mig visade ynnest, hvaraf jag i Hr. Biskoppens sednaste bref åter haft ett smickrande vedermäle, och som lagt en ny skuld till de många och ömma obligationer, dem jag till Hr. Biskoppen förut ägde.

Då detta bref är i Hr. Biskoppens händer är jag B. c. D.¹ i Galliens hufvudstad. Min hustrus ostadiga helsa gör det för henne nödvändigt att ombyta luft, och vi resa derföre i morgon till Frankrike, der vi erna passera ett par månader i Paris, och sedan en månad, eller sex veckor i Boulogne-sur-mer, eller någon annan kuststad. Som annat stort folk, resa vi likväl i mycken incognito, emedan jag ej har Kongl. permission att lemna riket, som egenteligen fordras. Jag kunde likväl ej resa ifrån England, utan att förut uppvakta Hr. Biskoppen med några rader, i synnerhet som jag, oberäknadt nöjet deraf, äfven har ett annat intresse. Med sista posten från Sverige hade jag från Ex[c]ellensen Rosenblad underrättelsen, att Prof. Franzén blifvit utnämnd till Pastor i Clara.² Hans Ex[c]ellens lofvar mig sitt bistånd, om jag vill söka Kumla, och visserligen skulle det *ackumulera* mina önskingar, eller rättare min hustrus, som innerligen längtar efter hembygden. Det är likväl lätt att förutse, att jag får många bugande rivaler. Jag utbeder mig derföre Herr Biskoppens mäktiga inflytelse i allt, som kan tjena till ändamålets vinnande — i hvilken jag lärt mig att lika högakta den erfarne verldsmannen, som den verksamme och pålitlige vännen. Hvad mina andra soi-disant »Gynnare» (sit venia verbo) angå, så kunna de hänföras till trenne klasser, sådana

¹ Bono cum Deo (om Gud vill).

² Frans Mikael Franzén, skalden och biskopen, blev kyrkoherde i S:t Clara 1824.

som vilja, men icke kunna hjälpa mig, sådane som kunna och icke vilja, samt slutligen sådane som hvarken kunna eller vilja. Ex. v. E. är, hvad Hr. Biskoppens anekdote tillräckligt bevisar, numera ett non-ens. Ex. R. försäkrar mig tolf gånger om året om sin goda vilja, den jag, som en god Orthodox, också aldrig kallat uti tvifvelsmål, men Hans Ex[c]ellens bekänner ock, att han »ej kan uträtta något stort», hvarpå Tit. Wätterdahl¹ (af Garnisonen kallad We- och Jemmerdahl) säger sig vara ett lefvande exempel. Ärke-Biskoppen, förmodar jag, är för mycket sysselsatt med sina våltalighetsstycken och sina *egna andeliga angelägenheter*,² för att bekymra sig om en »loosy Prebendarys» (som Sterne³ har det) *timmeliga* välgång 1,000 mil från Ärkestiftet, och hvad min goda Baron angår, så synes sorgen alldeles hafva fördömnat hans annars verksamma själ. I denna författning äro mina 17 tjenstår och mina Laudatur och äran af 7 års transportation honorabla icke värda en »ärtsoppa». Genom ett långårigt associerande med dissenter och Independenter och annat pack har min lekamen dessutom blifvit en sådan radikal, att den förlorat all spänstighet och talang att buga, och hvad hopp har jag då om Kumla eller »infact» något annat Pastorat? Jag anser det likväl på visst sätt för ett godt augure, att Ex. Grefve Wetterstedt emottagit utrikes portfeuilleen⁴ — Jag högaktar denne Herre. Då jag anmälte mig såsom sökande till min närvarande plats, svarade han mig, äfvensom Ärke-Biskoppen, med ett öppet, frankt, affabelt rättfram: »Er ansökan bör icke möta några svårigheter. Ni skall ha mitt förord.» — Efter så lång tids förlopp är jag likväl oviss, huru vida Hans Ex[c]ellens påminner sig mig. Jag supplicerar derföre hos Hr. Biskoppen, af hvilken jag har den äran vara känd om »a good character» hos H. E. Grefve Wetterstedt och hos Ärke-Biskoppen, som jag uppriktigt tror ej vet om jag är fågel eller fisk, eller ens påminner sig att det är »such an animal», som en Svensk Pastor i London. — Ett godt ord utaf Hr. Biskoppen skall ofelbart ha den effekt att draga en solskensblick på mig, »stackars kräk i Witterhetens natt».⁵ Med den bepröfvade erfarenhet jag har af Hr. Biskoppens godhet och det förtroende jag hyser till Hr. Biskoppens influence och verksamhet, vore det öfverflödigt och brist på grannlagenhet att i detta ämne säga mer. — Jag hade i dag många intressanta omständigheter att detaljera, om ej ännu flere göromål, dem jag före min resa måste expediera, gjorde sådant omöjligt. Jag tar mig friheten bilägga hvad som redan utkommit rörande »the proceedings» vid Britiska B. S:s sista högtidsdag. Jag har hittills sökt, och skall ej härefter underlåta, att så vidt hos mig står, bevaka Svenska

¹ Johan Wätterdahl, f. 1770, bataljonspred. vid flottan 1806, kyrkoherde i Ö. Eneby 1824, prost, d. 1847. — Var svenska bibelsällskapets sekreterare och kom som sådan i livlig beröring med de engelska bibelsällskapen. — Se Rodhe, a. a.

² Det är tänkbart, att W. med kursiveringen av det senare ordet velat markera, att han i själva verket menat dess motsats. Ärkebiskopen Carl von Rosenstein (1766—1836) besvärades nämligen av mycket dåliga affärer.

³ Sentimental Journey, I, 65.

⁴ Exc. Wetterstedt blev utrikesstatsminister d. 8 juni 1824.

⁵ Citatet, som är hämtat från Leopolds »Sång öfver Kellgrens döds», är icke fullt korrekt. I dikten står: Förakteliga kryp i vitterhetens natt.

Bibelsällskapens fördelar — (i bland hvilka Lunds B. Sällskap rättvist har ett så utmärkt rum i Engelsmännens aktning). Jag hade redan vägen banad för en ny »Grant»,¹ då Westerås olyckliga Årsberättelse² gjorde mitt hopp om intet. Jag skall likväl bemöda mig att utplåna det obehagliga uttryck,³ som dessa Procentare här gjort. Oförmodligt öppnade nya utsigter för Bibelspridningen i Grekland ha förmått Br. B. komittéen att skicka Pinkerton dit. Således kommer han ej, åtminstone i år, till Sverige.

Nå, den Tegnér, som blef Biskopp! Hvem skulle hafva anat det! Han var en celeber Professor, men hvad han som Biskopp skall blifva är ganska problematiskt. Om hans tårar på Grafven i Hieres⁴ voro närmaste orsaken till denna befordran, är sådant omineust, ty nog var Snille Guden »knäckt»,⁵ då han skref sådant non-sens. Men den bästa Musa kan få ett missfall. —

Det synes annars hafva varit den »bortgångna Engels»⁶ missöde, att få platta rim på sin graf, och för att göra samlingen komplett, har jag äran bilägga en Svensk Skraddarehustrus (Madame la Tailleuse de Frendbergs) utgjutelse på den Hieriska Grafven, — ett tåreoffer, som jemförelsevis »& considering», är kanhända det bästa för tillfället. I början of Oktober hoppas jag att direkt kunna skicka Brodern Jacobus den begärda boken, hvaraf jag skall göra honom present mot utbyte af Tegnér's tal vid Kronprinsens Biläger,⁷ hvarom (Talet neml.) jag hört många kosteliga anekdoter. Anonymen, som i extasen, grep så djupt i fickan, måste deraf hafva funnit sig synnerligen rörd, eller — »surely» — har han »ej långt igen».⁸ Det är fasligt hvad den der Katolicismen griper omkring sig.

¹ The British & Foreign Bible Society understödde med penningar och biblar svenska bibelsällskapet. Sådana gåvor (eng. *grant*) hade givits bl. a. då Charles Grant (1746—1823) presiderat i sällskapet. Denne var en betydande engelsk statsman och stor filantrop. — W. gör här en vits på namnet. — Se William Canton, The history of The British & Foreign Bible Society, vol. I, kap. XXIII, London 1904; Rodhe, a. a., samt G. W. Carlson, Anteckningar rörande svenska kyrkan i London, s. 113. Sthlm 1852.

² Bibelsällskapets i Västerås räkenskaper upptogo som inkomst av Londonska Bibelsällskapet 500 pund st. och »Intressen af förräntade penningar» 937.10 Rdr. (»Summary of the accounts of the Swedish Bible Society for the year 1823» öfver Bibelsällskapet i Västerås för 1823). Att sällskapet i V. förräntade de av bibelsällskapet i London till verksamheten skänkta penningarna upprörde det londonska sällskapet.

³ Troligen felskrifning för intryck.

⁴ Tegnér's dikt »Graven i Hieres». W r a n g e l-B ö ö k, Tegnér's saml. skr. IV, s. 73.

⁵ Syftar på ett uttryck i samma dikts 3:e strof.

⁶ Uttrycket torde syfta på en vändning i ett brev från baron Stjerneld till W., av vilket han sänt Faxen en avskrift: »Den vackra Tacksägelse och verser Herr Hof-Predikanten skrivit öfver den Engel jag förlorat påkalla min varmaste erkänsla...»

⁷ W r a n g e l-B ö ö k, Tegnér's saml. skr., IV, s. 87.

⁸ Vid akademiens fest till firande av kronprinsens biläger tillkännagav ex. c. De la Gardie vid middagen, att en anonym givare skänkt i anledning av dagens betydelse en summa av 2,000 Rdr. B:o till välgörande stiftelser, varom i gåvobrevet skulle förordnas. Se Lunds Weckoblad. Nytt och gammalt. N:o 50, 10 dec, 1823. — Den anonyme givaren var domprosten Wählin. Se härom Lunds Weckoblad, N:o 9, 3 mars 1824 samt även »Samling af Testamenten och författningar om stipendier m. m. stiftade av enskilda för studerande vid Kongl. Akademien i Lund, Andra delen. Lund 1829, s. 94 f.

Wi ha nyligen förlorat en sträng Anti-Svensk i Under-Sekreteraren vid Br. B. S. Hr. Rönneberg,¹ som först ledde kommitténs uppmärksamhet på våra Provincial B. S:ers utlånta kapitaler, och det är mig i detta afseende ett nöje att kunna skicka Hr. Biskoppen likpredikan öfver honom. Jag utber mig äfven att få öka Hr. Biskoppens porträttsamling med några nya ansigten, och skall ej heller fögäta den under mitt vistande i Paris. Jag känner ej sjelf fullkomligt de personers biografi, som Hr. Biskoppen behagat efterfråga. De flesta äro arga Orthodoxer och starka Bibelhjeltar, såsom While, Tanner, en dissenter och stor Predikant, Knox, den väldige Skotske Reformatorn etc. Dr. Crotch² är Englands lärdeste Musicus och Misstress Sidon[n]s³ den största tragiska Actrice, som troligen existerat. Hon har en synnerlig märkvärdighet för mig, ty då hon spelade sista gången, var tilloppet sådant, att jag, som Tit. Rydeberg⁴ skall påminna sig, nära blifvit ihjelklämd. Hon var då några och 70 år. Earl Cowper⁵ och Marquisen af Anglesia⁶ togo begge en deciderad part emot afledna Drottningen, och gjorde sig derföre hos Populasen förhatligt märkvärdiga. Mr. Vansittart, nu mera Lord Bexley, efterträdde den mördade Hr. Percival⁷ såsom Chancellor of the Exchequer, hvilken post han beklädde tills förledet år, då han tog afsked som Kabinetts-Minister och blef upphöjd till Peer. Han preciderar ofta i Brittiska Bibel Sällskapets kommitté, och blir troligen en dag Lord Teignmouths efterträdare. Jag har flera gånger haft äran vara buden till honom, både i staden och dess magnifika Villa i Greenwich. Af den *läga* Sir Hudson Lowe⁸ och af O'Meara⁹ finnes intet porträtt. O'Meara är för närvarande här. Han har blifvit utstruken ur Regeringens tjänst för sin oförskämdhet att säga sanningen; ty »Sanningen är stundom pasquill.» — Han har dock genom sin bok vunnit allmänhetens aktning och flera 1,000 £ St. säger man.

Hvilken förlust den litterära världen gjort i den Kolossaliske Byrons oförmödade död! Huru mycket jag hade att tillägga i detta ämne! Jag har skrivit några anmärkningar öfver de viktigaste omständigheterna i hans lif; men tiden tillåter mig ej att kopiera dem, emedan de äro temmeligen långa. Den store Skalden och Romanskrif-

¹ Rönneberg tjänstgjorde som undersekreterare vid brittiska bibelsällskapet och reste för dess räkning. Hans levnadsförhållanden okända. Hans död 1824 omtalas äfven av Canton, a. a., vol. I, s. 329.

² William Crotch (1775—1847) berömd musiker.

³ Om Mrs Sidonns berättar W. i sin ovan omtalade bok »Dagsländor», s. 381, rätt utförligt.

⁴ Det torde icke vara möjligt att avgöra, vem denne var. Flera personer med detta namn kunna ifrågakomma.

⁵ Peter, femte earl Cowper (1778—1837) engelsk politiker.

⁶ Henry William Paget, förste markis av Anglesey (1768—1854), eng. politiker.

⁷ Spencer Percival (1762—1812) eng. statsman.

⁸ Hudson Lowe (1769—1844) generallöjtnant, guvernör på St Helena under Napoleons vistelse där. Gjorde sig genom sin småsinthet mot N. illa känd. — Att Faxe, som var Napoleonbeundrare, ville ha hans porträtt, är egendomligt.

⁹ Barry Edward O'Meara (1786—1836) läkare på St Helena 1815—18. Stod högt i gunst hos Napoleon. Efter hemkomsten publicerade han en hel rad skrifter mot Sir Hudson och om Napoleon.

varen Scott (som på sina arbeten förtjenat 100,000 £) har skrivit Lordens karakteristik, som jag gör mig ett nöje af att bilägga. Af min Bror i Hamnen¹ hör jag sällan. Jag har ej på sex månader haft bref från honom. Jag skickade honom likväl med sista posten ett litet bref på 30 halfva ark, och skall i dag tillstålla honom mina ansökningshandlingar. —

Cousine Wilhelminas² sjuklighet oroar mig på det högsta. Jag ber Hr. Biskoppen täcktes förklara henne den nära del jag har i dess belägenhet och mina uppriktiga önskningar för dess snara och fullkomliga restitution. Jag hoppas att de andra unga Cousinerne skola lika lätt öfvertyga sig om min glädje öfver deras lycka. Högeligen är jag smickrad af Fru Biskopp[inn]ans artiga emottagande af nålarne, och så snart jag återkommer, skall jag taga mig friheten att ännu göra Hennes Nåd present af några. Hr. Biskoppens porträtt var för mig en ganska dyrbar present, och återkallade hos mig många ljufva minnen. Här äro inga nyheter af intresse för momangen. Wädrret har hela våren varit ostadigt, och vi hafva haft syndafloder af regn.

Jag supplicerar att Hr. Biskoppen täcktes förklara min vördnadsfulla och hjertliga kompliment för Hennes Nåd Fru Biskoppinnan och kusinerne samtligen, äfvensom för Prof. Engeström och andra vänner — och med den djupaste vördnad innesluter jag mig i Herr Biskoppens ynnest, och har äran framhärda

Högvördige Herr Doktorn, Biskoppen, Pro Kansleren och Kom-mendörens

tillgifne ödmjukaste tjenare

J. P. Wählin.

London d. 18 juni 1824.

P. S. Jag var just på väg att lägga ihop detta, då jag erhöll bref ifrån Ex. Rosenbl. af den 3 innevarande, som bland annat skrifer: »Med gårdagsposten erhöll jag underrättelse att Munketorps Pastorat i Västerås stift, genom Prosten Forsströms³ död blifvit ledigt, hvarom jag skyndar att lemna kunskap. Det är ett stort pastorat dock snarare att tillträda än Kumla. Männe icke ansökningar till begge kunde till en Vän insändas att begagnas, ifall det som först tillsattes skulle slå fel?» — Jag utber mig i detta fall ödmjukast Hr. Biskoppens influence och råd. — Hr. Biskoppen har ofelbart sig bekant af hvad beskaffenhet Munketorp är och hvad relationer kunna leda till dess erhållande, ifall Hr. Biskoppen skulle råda mig att söka det h. e. anse det vara värdt att söka. — Är Pastoratet stort, lär det väl bli begärligt; emedlertid torde det kunna göra en diversion ibland friarne till Kumla. Jag utber mig Herr Biskoppens omdöme, hvilket är preferabelt.

¹ Karlshamn.

² Biskop Faxes dotter Wilhelmina.

³ Johan Eric Forsström, f. 1775, kyrkoherde i Munketorp 1817, prost, d. 1824.

[Titel.]

Jag har haft äran emottaga Herr Biskoppens gracieusa bref af den 23 Dec:r, och skulle långt för detta haft äran uppvakta; men det utomordentligt stormiga vädret och de envisa vestliga vindarne denna vinter hafva förorsakat, att all kommunikation med fäderneslandet öfver Götheborg varit afbruten, med undantag af tre eller fyra gånger, då jag varit i aflägsna delar af England. Ehuru sent får jag likväl ej mindre uppriktigt och vördnadsfullt förklara Herr Biskoppen min lifliga förbindelse för Dess smickrande hågkomst, och mina hjertliga önsknningar för Herr Biskoppens och dess familjs sällhet under det närvarande och många kommande år.

Sedan jag senast hade äran uppvakta Herr Biskoppen har jag realiserat den i mitt sista bref nämnde föresats att besöka Frankrike. — Frankrike är ett arkadiskt land, och dess hufvudstad en stad af palatser, muséer och konstskatter. Så förälskad är jag dock i England, att jag efter tretton veckors frånvaro, i trots af dess boudrande himmel, åter längtade efter London. Jag har redan skickat min bror mina anteckningar öfver mitt vistande i Frankrike, på 280 sidor 4:o; men de kunna endast intressera en bror. Oaktadt alla Fransosernes komplimenter, kunde jag ej rätt rekonciliera mig med dem. Deras artighet är ett falskt mynt, deras seder lika orena som deras inbillning, och deras karakter, så vida de kunna sägas äga någon sådan, grof sjelfvisshet. Oaktadt sträfheten hos John Bull, älskar jag honom mer. Han grimaserar mindre, men är mera ärlig; han är pålitlig, vänfast, religieus, huslig, enfim, mannen par preference. Det vore likväl orättvisa att icke erkänna, att jag i Paris gjorde bekantskap med män, som skulle göra heder åt hvarje nation. Af utländningar finnes i Paris ett stort antal; hvilka der, som öfverallt förstätt bevaka sina fördelar. Så buro t. ex. begge Presterne vid Tyska protestantiska kyrkan stora Hederslegions stjernan, i ett rött band, »pour leur attachement à la Royauté», eller för att hafva uppmuntrat sina åhörare att »förgäta det till rygga är», c'est à dire Napoléons dynasti, samt »sträcka sig till det som framantill är» c'est à dire gyllenåldern under Bourbonerne. För någon annan merit kunde de väl ock svårligen hafva erhållit orden, efter hvad jag kunde finna. Fransoserne säga dock sjelfva, att Legionen ännu är qvar; men att Hedern är försvunnen. Det fägnar mig såsom Skåning, att Akademien i Lund fått tvenne nya stjernor och följaktligen ny tillökning av ljus.¹ Den behöfver det, sedan de tvenne »great luminaries» Tegnér och Nordberg,² icke mera lysa der. Professor Florman,³ den hedersmannen,

¹ Professorerna Florman och Agardh (se nedan) blevo 1824 riddare av nordstjärneorden.

² Matthias Nordberg (1747—1826), professor i österländska och grekiska språken, erhöill p. e. b. avsked 1820.

³ Arvid Henrik Florman (1761—1840), professor i anatomi och framstående vetenskapsman.

är en dekoration för Orden, och som den ej är underkastad samma stränga regulationer, som Maltheser orden, tviflar jag ej, att Agard[h],¹ enligt riddaspråket, ock »blir värdig», och att hans rival, Riksdagskandidaten, och Theologie Doktorn — vill bli, adhuc — Adjunkten Pettersson,² snart blir thesso lik. Men raillerie à part; jag gör all rättvisa åt Agard[h]s goda hufvud och litterära förtjenster, och har ingenting annat emot honom, än hans botaniska »propensity» att »knäcka»³ blommor. Brunius⁴ skall vara en svåra lärder man, en lefvande Grekisk glosbok och en Latinsk prosodi och rimkrönika. Det är likväl skada att detta lärda kram ej »emöllit mores». Såvida han ej under de sista tio åren blifvit litet folkad, vore Brutus ett mer *applikabelt* namn än Brunius, och Professorn gjorde väl att studera litet *humaniora*.⁵ Jag visste ej att det var Oriental Språken, hvarpå Tit. Bollmér⁶ enkannerligen lagt sig, och att det var honom »tungomåls uttydelse» var gifven; men han är ett af Akademiens Universal Genier, och det är väl derföre han blifvit creatus professor. För öfrigt vore det synd och skam att förtycka, antingen hans befordran eller hans celebritet. Ifrån ett kräk till ett annat är öfvergången naturlig och lätt. Hvad mitt eget fattiga jag angår, som Gunås! ej är mindre löjligt än något annat, och ej heller förtjenar mera skonsmål, så är jag ännu Johannes in eodem. — much about the same. Om mina pastorater vet jag ännu ingenting annat, än att jag har till rivaler Doktorer och Professorer och Fältprostar och andra Andans män, med och utan licenser, hvilkas blotta tittlar, förtjensterne oberäknade, slå mig med panisk skräck. Jag bereder mig således, af pur respekt, på ett mycket nådigt afslag, hvilket jag lika underdånigt och lätt skall emottaga, helst jag ännu ej haft någon anstöt af hemsjuka, och har många band, som hålla mig vid London. Jag har der tillbragt några af de mest lyckliga och bekymmersfria år af mitt lif, och jag har der förvärfvat mig vänner, dem jag med största saknad skall lemna. Men då jag — hvarom jag alltför ofta påminnes — hågkommer, att med ganska små agrementer mina utgifter dagligen öfverstiga 20 Rdr, och jag tänker på all den herrlighet, som ett fett Sv. Pastorat »gratuitously» innebär, uppstår hos mig mången gång en strid, som ej alltid utfaller med seger för den intellektuellare delen af min varelse. Inför Herr Doktorn får jag emedlertid förklara min vördnadsfulla, min uppriktiga och min hjert-

¹ Carl Adolf Agardh (1785—1859), professor i botanik, biskop i Karlstad.

² Agardh och A. Z. Pettersson voro rivaler vid riksdagsvalet 1822. A. kom till riksdagen 1823 men först efter prosten Horsters död. Om rivaliteten se Tegnér's brev till C. P. Hagberg, 1 dec. 1822, Wrangel-Böök, Tegnér's saml. skr. IV. s. 252.

³ »Knäcka» tillhörde det akad. disputationsspråket i Lund. För opponenten gällde det att knäcka respondenten. Se Kahl, Tegnér och hans samtida i Lund, s. 281.

⁴ Carl Georg Brunius (1792—1869), professor i grekiska.

⁵ W:s omdöme om Brunius' brist på humanistisk bildning är väl subjektivt. Tegnér, som bättre kände B., har motsatt åsikt och intygar också, att B. med åren vuxit ifrån den pojaktighet i uppträdandet, som tidigare väckt en smula förargelse. Se härom Tegnér till Wingård d. 1 nov. 1821, Wrangel-Böök, Tegnér's saml. skr. III, s. 476.

⁶ Bengt Magnus Bolmér (1785—1849), professor i de orientaliska språken.

liga förbindelse för det ädelmodiga interêt i min befordran, hvilket för mig är så smickrande. En eller tvenne flere sådana gynnare, och min befordran skulle ej länge uteblifva. Jag har endast af Hofkalendern underrättelse om Årke-Biskoppens existence. Om han är mig bevågen har han, hittills åtminstone, behållit sådant som en hemlighet för sig sjelf, på det jag ej skulle kunna »berömma mig deraf». Det troliga är likväl, att vi äro lika mycket smickrade af hvarandras bref. Till Envoyéen Baron Stjerneld, äfvensom till Ex. Rosenblad, har jag en stor skuld af tacksamhet, men dessa Herrar ha mer vilja än förmåga, eller rättare, ha ej nog savoir faire, för att kunna uträtta mycket. Sedan Engeln for till himla,¹ börjar Baronen bli sig sjelf igen; men jag fruktar att hans inflytelse mycket minskats genom Ex[c]ellensen Engeströms afsked, hvarigenom verlden intet annars förlorat. Ex. Rosenblad har rådt mig att, »såsom man på ett skepp har många ankaren» söka Söderköping, i händelse af afslag på min ansökning om Kumla eller Munketorp; men jag hatar småstäder, och är prevenerad mot stället. Något Nb. måste ock häfta vid detta pastorat, som annars skall vara stort, emedan endast en skall hafva sökt förslaget.

Ibland resande landsmän, som i höst och vinter varit här, äro Messrs Carl och John Engelhart² samt Herr Hauswolff³ med dess Fru. Engelhartarne hade förut varit hos sin bror David,⁴ som är en *liten* Skotsk Baronett, och därför ett Högdjur i Skottland. Jag hade ej sett dem, sedan vi voro i Lund. De äro rätt hyggeliga. Jag tycker likväl mer om Johns enkla, öppna och »rättfram» sätt att vara, än Calles polerade yta och flegmatiska väsende. Af fördelen att äga en Engelska till mor, hade de, åtminstone i språket, ganska litet profiterat. De voro här i 3:ne veckor. Begge voro »well stocked» med nyheter. — Hr. Hauswolff och dess Fru, som ernat att endast qvarstanna här i några dagar, nödgades under väntan på sin brigg, att dröja här i nära trenne månader, och måste likväl slutligen gifva Briggen »på båten», och gå med en paket från Fal-mouth. Detta långa och oväntade dröjsmål medförde för dem en ganska betydlig kostnad, helst de i ovisshet, om de någonsin mer skulle få se sitt fartyg — hvilket så vidt jag vet ännu ej hörts af, måste på detta dyra ställe furnera sig med många saker. Naturligtvis var Hr. Hauswolffs lynne, som är eldigt och inquiet, ej alltid det bästa; men hans förträffliga Fru förstod alltid att tranquillisera och muntra honom. Jag var ofta i deras sällskap och vi råkades äfven många

¹ Asyftar grevinnan Stjernelds förut omtalade död 1823.

² Carl Henrie Engelhart (1794—1882), justitieråd och John Julius Engelhart (1799—1862), kapten, voro söner av tit. prof. J. H. Engelhart (1759—1832), adjunkt vid Lunds univ., kyrkoherde i Fellingsbro. Deras mor var Harriet Erskine, dotter av engelske generalkonsuln i Göteborg Thomas Erskine, earl of Kellie. (Se vidare not. 4.)

³ Karl Ulrik von Hauswolff (1791—1843), guvernementssekreterare på S:t Barthélemy. — Brodern till hans hustru Maria Lovisa v. Greiff gifte sig 1825 med en dotter till biskop Faxé.

⁴ David Engelhart Erskine (1792—1841), baronet of Cambo House. — Tredje son till prof. J. H. Engelhart (se ovan). Adopterades av lord Erskine. Se Kahl, a. a. s. 244.

gångar hos Baronen. Fru Hauswolff fick här en liten Engelsk kammar-jungfru, med hvilken hon likväl ännu någon tid måste kommunicera sig genom mimik. Herr Hauswolff hade med sig en ung Mekanist, Hr. Nisser, son af Legationspastorn,¹ en hygglig och förträfflig karl, och som väl passar honom. —

Öfverflödet på kapital i närvarande ögonblick i England och det låga intresset för utlånta penningar (3 å 3 $\frac{1}{2}$ proc.) hafva gjort att man fallit på tusendets spekulationer. Efter Englands nya förhållande med Södra Amerika² har spekulanternes håg i synnerhet vändt sig åt detta håll. Man tror sig der hafva funnit den rätta gyllenådern, och vill der »skära guld med tälgnifvar». Åtskilliga grufkompagnier hafva formerat sig, som skickat ut hela skeppslaster med folk och redskap för att arbeta grufvorna i S. Amerikanska området, och sådant är förtroendet för denna spekulation, att aktier, som i början köptes för 100 £, nu äro värda flere hundra. Detta loftar godt för Hr. Hauswolff, som här var mycket kurtiserad, och fick offert af många Kompanioner.

I den politiska världen är intet nytt. Den liberticida profana »Heliga Aliansen» har blifvit mycket skandaliserad öfver Engelsmännens förmäthenhet att erkänna Syd Amerikanska Staternes independent, och man vet ej ännu hvartill detta steg torde leda. Emedlertid föröka Engelsmännen sin armé, och göra sig stridsfärdiga. Aldrig har England varit i ett mer florerande tillstånd än nu, eller någon Minister mera populär än Canning.³ Den viktigaste tjenst Londonderry⁴ någonsin gjort sitt fädernesland var den, att han descherade sig sjelf åt evigheten. Också blev han begravnen bland Statsmän, Snillen och Hjeltar. — I Parlamentet debatterar man om Katolska Associationen, som snart lär blifva förklarad biltog och bannlyst. Katholikerne beskärma sig, och klaga öfver förtryck; men man har i Engelska Historien för många »vestigia terrent», för att bevilja dem den »Emancipation» och de rättigheter de begära. Också äro Engelsmännen, annars så liberala och frihetsälskande, de eländigaste slafvar af sina, i synnerhet religieusa, fördomar. Aldrig hafva Katolikerne varit verksammare än i detta ögonblick. Jesuiterne i Frankrike underblåsa hatet emot Protestanterne, och hafva köpt en egendom eller rättare hel socken i Irland, der de erna anlägga en jesuitskola. I Irland hafva möten blifvit hållna emellan Katolska och Protestantiska Prester, som offentligen disputerat huruvida det vore rätt och klokt att utdela Bibeln utan noter och förklaringar, bland alla folkklasser. Som man lätt kunde förutse ville man på ingendera sidan säga Concedo och förklara sig öfvervunnen. Emedlertid anse Protestanterne i Irland detta såsom en triumf för deras sak,

¹ Samuel Nisser (1760—1814), leg.pastor i London, kyrkoherde i V. Vingåker 1802 — Den här omtalade mekanikern var N:s äldste son Per Nisser, f. 1799, d. i Amerika.

² England hade i januari 1825 erkänt de mot Spanien revolterande sydamerikanska staternas självständighet.

³ Georg Canning (1770—1827), berömd engelsk statsman.

⁴ Robert Stewart Castlereagh, markis of Londonderry (1769—1822), engelsk premiärminister; beröfvade sig livet.

emedan de som oväldigt vilja väga skälen *för* och *emot*, måste se på hvilken sida sanningen är. En dålig sak ger vanligt dåligt humör. Katolikerna hafva blifvit allt mer och mer exaspererade. Åtskilliga Bibel Sällskaps sammankomster hafva af dem blifvit afbrutna, och vid ett af dessa skandalösa tillfällen gick den upphetsade och fanatiska pöbelns raseri till den ytterlighet, att den vördnadsvärde Biskoppen af Turham,¹ som preciderade, tillika med kommittéen, måste hals öfver hufvud rädsla sig genom flykten. Willervallan, skrik af damer, dåningar och andra symptom af förskräckelse kunna ej beskrifvas. På åtskilliga ställen i Irland måste Protestantiska Presterne eskorteras af Polisen till och ifrån kyrkorna. Äfven i grannskapet af London hafva Bibelsällskaps offentliga sammankomster blifvit störda af katolska emissarier, och som vid sjelfva dörrarne utdelat anti-bibliska skrifter. Inom Brittiska Bibelsällskapet kommitté har ej heller på någon tid den endrägt herrskat, som alltid förut varit ett af dess karakteristik-drag. Apokryfiska Böckerne hafva varit ett tråto-äpple,² och Sällskapet har, efter många och häftiga debatter, kommit till det beslut, att dessa »profana skrifter» böra hädanefter uteslutas ur dess bibel-upplagor; icke heller vill kommittéen understödja något utländskt B. Sällskap, som trycker Apokryfiska böckerne, blandade med de Kanoniska, (hvilket är fallet med många editioner) och ej tydligen skiljer dem åt, såsom i våra upplagor, då man får trycka dem, — välförståendes, på egen bekostnad. — Dr. Pinkerton, som blef skickad till Levanten, sjuknade på Malta, och måste återvända hit. Han är nu nyligen afrest till Paris, och kommer derifrån att fortsätta sin resa och begifva sig dit, der han kan anse sin närvaro af nöden. I Paris gjorde jag bekantskap med den lärde och artiga Professor Kieffer,³ en af dess första Orientalister, och en af hufvudmännen för Bibel Sällskapet derstädes; men hvarken dess berömde President,⁴ eller Baron Staël,⁵ var i staden, så att jag ej hade tillfälle bevista någon af kommittéens sammankomster. — Turkiska Kejsaren har funnit för godt att förklara Biblar för kontraband, och Bibel Sällskapet verkningskrets åt denna sida har blifvit betydligt inskränkt. — Efter de sista arrangementen med Bibel Sällskapen i Ryssland, hvartill man ej känner säkert orsaken, hafva de förut glada utsigterne der mycket mörknat. Brittiska Bibel Sällskapet fortfar likväl otröttadt i sin verksamhet, som Hr. Doktorn tacktes finna af de utdrag af dess Brefvexling för de sista 3ne månaderne, som jag

¹ Durham.

² Rörande striden om de apokryfiska böckerna, vilken pågick i många år och till vilken W. ständigt återkommer, se ovan inl. till breven samt W. C a n t o n, a. a., vol. I, och R o d h e, a. a.

³ Jean Daniel Kieffer (1767—1833), professor i orientaliska språk vid Collège de France i Paris och ledamot av franska bibelsällskapet.

⁴ President i La société biblique var vid denna tid Arnauld-François Jaucourt (1757—1851), politiker och förutvarande utrikesminister. Han hade varit en av detta sällskaps grundare.

⁵ Ludvig August Staël von Holstein (1790—1830), son av den bekante sv. ministern i Paris E. M. Staël v. H. och Germaine Necker, kammarjunkare. Levde i Frankrike till sin död. Var livligt verksam inom de protestantiska kretsarna.

tar mig friheten innesluta. Jag har förut skickat några af de föregående numren, äfvensom ett par porträtt, och några Engelska och Franska medalj-oblater, under adress till min bror, hvilka en Svensk Mäklare Mollén medtog, och som ernade passera julhelgen i Carls-hamn, der han har släktingar. Efter de senaste underrättelser jag haft om honom var han ännu efter helgen i Norrige. Jag tar mig äfven friheten att öka Herr Doktors porträtt-samling med några nya personnager, de intressantaste, som nyligen utkommit. Jag hade hoppats att i Paris kunna göra en stor skörd för den; men de flesta porträtt, jag der fann, voro af revolutions- och pöbelhjeltarne, som endast kunna intressera de vulgära Parisarne, och voro dessutom af gigantiska dimensioner. Jag kom likväl öfver en högst ryktbar och narraktigt-märkvärdig personnage, den Ärkenarren Prinsen, Prosten och Undergöraren Hohenlohe, som jag med Hr. Mollén afsände. Jag supplicerar att Hr. Biskoppen, jemte förklarande af min mest vördnadsfulla och artiga kompliment för Hennes Nåd Fru Biskoppinnan, tacktes till Henne öfverlemna det inneslutna lilla paketet med handskar. De äga ingenting annat att rekommendera sig än gifwarens välmening och sitt parisiska ursprung, och Fru Biskoppinnan skall öka mina förra många förbindelser genom att emottaga dem. — I Paris äro »Gants Suèdois» i hög estime, och mycket begärliga. — Från min bror fick jag i Paris Tegnér's tal¹, men det Brodren Jacob skickat mig, tillika med Hr. Doktors bref, som sändes till Dr. Wingård,² har ej »made its appearance». Hans Högvördighet lär vara lika dålig kommissionär, som talare. Jag är ledsen att jag ej varit i stånd att få Jacobs bok. Jag har sprungit mer än nie Sv. fjerdingväg för den; men den är alldeles »out of print». Som den endast kostar några skilling, bör icke Jacob tro, att detta är a trick of economy.

Wädret har denna vinter varit utomordentligt stormigt, hvarigenom tusendetals olyckor till sjös och lands, blifvit förorsakade. Det har annars varit så mildt, att Sockerbagarne i London måst skicka tvenne skepp till Norrige för att få is. Alla fält äro gröna, som hos oss i Juni. — Jag hade i går bref ifrån den ryktbare Skotske Skalden och politiska Romanförfattaren Walter Scott, af hvars korrespondans jag ej är litet stolt, — som försäkrar att det i Tyska, Svenska och Engelska tidningar utspridda rykte, att han ernar besöka Sverige och Norrige är alldeles utan grund. — Ibland småarbeten, som jag nyligen haft för mig, är en öfversättning af en här utkommen brochure, kallad »Kort utdrag af General Minas Lefverne» skrifvit af honom sjelf, på Spanska.³ Jag hade redan öfversatt den på Svenska, då det föll mig in att öfversätta den på Fransyska, för att deraf göra vår Konung present. Om åtta dagar skall jag afsända begge pjäserne. Den berömda Mina, som är mycket

¹ Troligen åsyftas Tegnér's tal vid offentliga föreläsningarnas slut, april 1824. Se *W a n g e l-B ö ö k*, Tegnér's saml. skr. V, s. 110.

² Carl Fredrik af Wingård (1781—1851), biskop i Göteborg 1818, ärkebiskop 1839.

³ Se härom ovan brevet nr 3.

feterad, är nu här, i afvaktande af bättre tider. Hertigen af Wellington¹ är sjuk och har början till kräftan i ena örat. —

Jag och de mina innesluta oss i Herrskapets ynnest och gracieusa hågkomst, och under de hjertligaste helsningar till Hr. Doktors älskade familj, och många böner för Herrskapets sällhet, har jag, med djupaste vördnad, äran teckna mig

Eders Högvärdighets tillgifne ödmjukaste tjänare

J. P. Wählin.

London 25 Febr. 1825.

6.

[Titel.]

Några dagar efter jag senast hade äran uppvakta erhöj jag Hr. Doktors bref af den 15 juli,² hvaraf jag är så mycket mera smickrad, som det var skrifvit vid en tid då Herr Doktern i så många afseenden var okuperad. Jag får derföre äran förklara Hr. Doktern min sanna och hjertliga förbindelse. Med sista posten hade jag underrättelse om Munketorps bortgifvande.³ Jag var beredd derpå. Orten skall vara otreflig, och jag tröstar mig lätt öfver denna förlust. Jag har alltid hellre önskat mig Kumla; men ännu i detta ögonblick vet jag ej hvad hopp jag kan göra mig derom, då, till nesa för fäderneslandet, de flesta befordringar der afgöras genom Kabaler. En af mina förnåma »gynnare» skall ha yttrat sig »c'est un brave homme que ce Mons. Wählin; han förtjenar befordran; men mon Dieu, han vill just ha de två största pastoraten i riket.» — *Quelles bêtes ces Messieurs là!* Äro då de största Pastoraten bestämda åt Skolfuxar och till belöning för spioneri, förfrusna tår och trummors och fanors invigning?⁴ Rättvisan och lagarne förbjude det! Och om dessa Herrar tänka så, äger jag sjelfständighet nog att protegera mig sjelf och att umbära deras nåd. Baron Stjerneld, som är upprigtigt min vän, och som vid åtskilliga tillfällen yttrat sina favorabla tankar om Hr. Doktern, hvori jag, most readily instämt, har ålagt mig att framföra dess helsningar. Han är af den tanka, att ett bref ifrån Hr. Doktern till Ärke Biskoppen och Ex[c]ellensen Wetterstedt skulle hafva den bästa verkan, och uträtta äfven mer än de bref han sjelf skrifvit till Hans Ex[c]ellens, hvilken, liksom Statssekreteraren Kullberg,⁵ »en annan stor man», lemnat Baronens bref i detta ämne obesvarade, hvaröfver han naturligtvis är stött. Af Herr Doktors bepröfvade godhet är jag öfvertygad att jag kan

¹ Arthur Wellesley, hertig av Wellington (1769—1852), Napoleons besegrare vid Waterloo, eng. premiärminister.

² Felskrifning för januari.

³ Pastoratet tillföll Carl C:son Forslind (1779—1830).

⁴ W. åsyftar härmed mag. Forslind (skolfux), som varit rektor vid Falu skola, och J. A. Hedberg (1773—1830), som erhöj V. Vingåker 1824. H. hade varit fältprost och bevilstat krigen i Finland, Tyskland och Norge, varvid han möjligen kan ha förfrusit tårna. Dessutom hade han varit orator vid två faninvigningar.

⁵ Anders af Kullberg (1771—1851), statssekreterare, biskop i Kalmar.

med visshet påräkna Hr. Doktors mäktiga intercession för mig, och jag skall veta att derföre vara tacksam. Legat. Sekr. Baron Rålamb¹ hemkom för några dagar sedan från Stockholm. Statss[ekreteraren] Prinsencrutz² har bedt honom uppmana mig att skrifva sig till, då han vill bevaka mitt intresse. Eh bien! Jag vill göra så. Jag ber om min hjertl. komplement för Hr. Doktors älskade Familj, och har med djup vördnad äran framhärda

Eders Högvördighets tillgifne ödmjukaste tjenare
J. P. Wählin.

London d. 11:e Mars 1825.

Här är intet annat nytt, än att den Stora Sångerskan Madame Catalani åter tjuvar tout le beau monde. Jag hörde henne i går afton, och hon gjorde mig, som mången annan, för lång tid hän- och förtryckt.

7.

Barby i Northamptonshire, 84 mil från London,
den 29:de Juni 1825.

[Titel.]

Jag har till Herr Doktern förbindelsen för tvenne gracieusa bref, dem jag, mot min önskan, varit nödsakad lemna nog länge obesvarade, emedan jag alltsedan slutet af Maj beständigt färdats af och an för Brittiska Bibel Sällskapet, och aldrig varit någon postdag i London. Med föresats att ej längre fördröja en skyldighet, så kär som den att uppvakta Herr Doktern, skrifver jag detta emellan tvenne Bibelmöten, 84 mil från London, och en vän som i morgon far dit, har åtagit sig att aflämna mitt bref hos Herr Baron Stjerneld. Sällskapets närvarande ställning tackes Herr Doktern se af de små handlingar jag har äran bilägga. Frågan om Apocrypha är så afgjord, att Sällskapet ej önskar lägga något hinder i vägen för deras tryckning, då Utländska Bibelsällskap *sjelfva* bestrida kostnaden derföre; men att det härefter, som förut, utesluter dem utur dess egna Bibelupplagor, och ej beviljar några medel till deras utgifvande. Emedlertid har detta beslut för ingen del tillfredsställt alla. Remonstrationer för och emot uteslutande af Apocrypha hafva inkommit från åtskilliga ställen, och det är faravärdt, att detta leder till en schism inom Sällskapet, som är i den mest brydsamma belägenhet. — Frågan om Katolska »Emancipationen» gick igenom i Underhuset, men förlorades hos Lorderne. Katolikerne beskärma sig gräsligen deröfver. Hertigen af York³ har gjort sig synnerligen populär vid detta tillfälle hos de antikatoliker, och hans tal emot Papisterne har blifvit tryckt med boskstäfver af guld. Cheshire-borne, Englands Smålänningar,

¹ Åke William Rålamb (1798—1833), legationssekreterare i London.

² Abraham Roland von Prinzencreutz (1780—1836) statssekreterare.

³ Frederick August, hertig av York (1763—1827), andre son till Georg III.

hafva förärat Hertigen, såsom uttryck af sin tacksamhet, en gigantisk *Ost*. Som vanligt har detta gifvit anledning till en mängd arga och löjliga karikaturer å ömse partierne.

Nyheten om Reslöfs bortgifvande¹ var för mig i högsta grad surprenant, och uppväckte min största förtrytelse. Eberstein hade utan tvifvel rätt, då han påstod, att Dahls goda *gåfvor* (talenta) förskaffat honom pastoratet; men för hvar och en annan, som ej har lyckan att vara lika rikt begåfvad, är det högst »provokande» att se Schröderheims² ætas aurea eller argentea återkommen. Dahl synes hafva väl studerat *psychologia experimentalis*, och tänker med Pater Ovid: »Munera, crede mihi, capiunt hominesque Deosque.»³ Om min egen befordran har jag ännu ej hört någonting. Jag har skrivit till Tit. Prinsencrutz; men förmodligen har jag sagt något, som befunnits »unpalatable», emedan jag ej blifvit bevärdigad något svar. Men detta är min »besetting sin», och jag kan ej hjälpa det. För Herr Doktors gracieusa interêt i min faveur får jag äran förklara min hjertliga och min vördnadsfulla tacksägelse. Ehvad ock utgången af min ansökan må blifva, skall min förbindelse till Herr Doktorn förblifva densamma. Baron Stjerneld reser mot slutet af nästa månad till Sverige, och har lofvat på stället bevaka min rätt, om han icke kommer post festum. Han företar kanske på samma gång en resa till Pohlen, och lär ej återkomma hit förrän i vår. Baronen har ålagt mig att förklara Herr Doktorn och Hennes Nåd Fru Biskoppinnan dess kompliment, med tillägg att Han till Herr Doktorn äger en »synnerlig förbindelse» för dess gracieusa åtgärder till min fördel. — Både Baronen och Hans Ex[c]ellens Grefve Rosenblad hafva uppmanat mig att söka Söderköping, om jag skulle gå miste om Kumla; men jag tycker ej om stället, och har helt och hållit uppgifvit denna idé.

Wi må, Gud ske lof! godt; men erna, för att härda oss mot den fuktiga vintern, mot medlet eller slutet af nästa månad, resa till något af Badställena för 6 å 8 veckor. Det oroar mig på det högsta att kusin Minas⁴ sjuklighet fortfar. Mina böner för hennes vederfående äro lika brinnande, som min vänskap för henne uppriktig. — Som Hennes Nåd Fru Biskoppinnan täckts gracieust mottaga de bagateller jag förut tagit mig friheten öfversända, utber jag mig samma ynnest för de medföljande småsakerne. Min enda regrätt är den, att ej äga ett bättre uttryck för den vördnad och vänskap jag för Fru Biskoppinnan hyser. — Ibland de öfriga distingerade män-

¹ Reslöv tillföll Peter Dahl (1787—1863), tit. professor, prost. Han var extra sökande. På förslaget stodo kemiprofessorn J. A. Engeström (Faxes måg), kyrkoherden i Brönnestad J. P. Söderberg och kyrkoherden i Hästveda Anders Andersson. — W:s förtrytelse var tvivelsutan berättigad. Prof. Engeström, som var årsbarn med Dahl, hade vida större vetenskapliga meriter. W:s insinuationer om Dahls *gåvor* (han menar ej talenta utan munera, se citatet från Ovidius) torde tagas med reservation. Se f. ö. Tegnér's uttalande om utnämningen i brev till A. C. af Kullberg, ²⁷/₂ 1825, W r a n g e l - B ö ö k, Tegnér's saml. skr., V, s. 382.

² Elis Schröderheims, Gustav III:s gunstlings, namn sattes ju som bekant i förbindelse med den s. k. pastoratshandeln.

³ Ovidius, *Ars amatoria*, lib. III, v. 653.

⁴ Se not., 2, sid. 35.

nen af Herr Doktors samlingar utber jag mig få introducera några nya bekantskaper. — Herr Doktern tacktes förklara Brodern Jacob min hjertliga förbindelse för dess vänskapsfulla bref. Jag är ledsen att icke i dag hafva tid att skrifva honom till. Jag hoppas likväl »at some future period» kunna offerera honom ett nytt (bättre) specimen af de Cyclopers skicklighet.

I anseende till Herr Doktors förfrågan rörande Herr Hauswolff, känner jag ej nog dess affärer, för att kunna bestämt yttra mig om med hvad sannolikhet han bör kunna lyckas i Columbia. Han är en snäll Köpman, entreprenante och driftig; men om icke gynnade af goda konjunkturer, äro spekulanta män de, som lättast ruinera sig. Jag har sett tusende exempel deraf under mitt vistande här. Herr Hauswolff förklarade sig sjelf många gånger i min närvaro äga det säkraste hopp att inom några år samla en anseelig fortune. En mängd Engelska Bolag hafva liksom han, vändt sin håg och sina spekulationer åt S. Amerika, hvilket man nu synes anse för ett förlofvadt land. Emedlertid har man jemfört dessa speculationer med kalla bad. För att hafva nytta deraf, bör man så fort som möjligt kasta sig deruti och lika hastigt skynda derutur. Detta hafva ock många spekulanter försigtigt tagit »ad notam», och med hvad vinst som helst sållt de aktier de ägt i Syd Amerikanska »guldgrufvorna. Som Kusin Louises vän afråder jag henne »most decidedly» att företaga en så lång och äfventyrlig resa, åtminstone till dess Herrskapet haft närmare underrättelser ifrån Columbia.¹ Om kärleken ej, som man vill, är precist blind, så är den åtminstone skelöjd, och ser föremålen vint, och dess friska verld, dess »guld och gröna skogar» finnas oftast blott i inbillningens verld. Men stormar och sjösjuka, och alla andra desagremerter och faror af en lång resa äro olyckligtvis idel realiteter. Företaget är i sanning betänkligt. Jag hoppas att Herr Doktern vid emottagandet af detta bekommit de småsaker jag skickade härifrån förleden höst med Herr Mollén. Han ändrade sin resplan, men afskickade sakerne med en betjent ifrån Götheborg directe till Carolus i Hamnen.

Wädret har denna sommar varit högst ostadigt. I slutet af förleden och i början af denna månad hade vi flere brännande heta dagar, men wädret har sedan i allmänhet varit kallt. — Många Engländer hafva farit öfver till Frankrike för att se kröningen, men de hafva återkommit sadly disappointed, och hafva förklarat det hela en complete failure.

Jag ber att få förklara min egen och de minas vördnadsfulla komplement för Herrskapet samtligen, och har med den djupaste vörnad och den sannaste tillgifvenhet äran teckna mig

Eders Högvördighets Ödmjukaste Tjenare

J. P. Wåhlin.

¹ Se inledningen sid. 14.

8.

[Titel.]

Med största förbindelse har jag haft äran emottaga Herr Doktors gracieusa bref, och måste ödmjukast utbedja mig Herr Doktors öfverseende för att hafva lemnat det så länge obesvaradt. Jag har likväl under de senare trenne månaderne beständigt rest för Brittiska Bibelsällskapet och har af sådant skäl måst negligera denna och många andra kära förbindelser.

Jag gratulerar Herrskapet till kusin Louises förbindelse.¹ Måtte den göra henne så lycklig som hon förtjenar! Wi förkortade vårt vistande på landet i hopp att se det unga Herrskapet här; men detta nöje blef oss ej förunnat. Ifrån S. Amerika äro underrättelserne ännu så olika, att det är svårt att bestämma huruvida förhoppningarne att der göra snar lycka äro mer eller mindre sannolika.

Många vända likväl ditåt sina spekulationer, och åtskilliga familjer hafva utflyttat. General Konsul Tottie har, på min persvasion, åtagit sig att fortställa Herr Doktors bref till Columbia, och jag är öfvertygad han skall göra det med ännu större nöje, om Hr. Doktern hedrar honom med några rader. Denne hedersman, till hvilken jag har så många andra förbindelser, har af mig oanmodad, starkt intresserat sig för mig i afseende på min ansökning om Kumla, och har använt hela den inflytelse han äger öfver Tit. Prinsencreutz, såsom dess Bankör här. Detta har bragt honom (Pr) till nödvändigheten att demonstrera sin egen absoluta incapacitet att uträtta något godt och Kumlabornes lika pressande behof af ett Mathematiskt Evangelium.² Till ersättning har jag fått obetingad rätt att välja emellan Lindesberg och ett N. N. Norrländskt pastorat, som jag »och ingen an», positift skall få, dervid — litet oriktigt — förutsättande mitt eget begifvande. För att icke heller ännu en gång kunna komma i kontakt eller kollision med någon förryckt, förhungrad och förlegad »Academicus» har jag äfven vändt min håg från Landscrona. Kandidaten Pettersen,³ förmodar jag, syftar åt något högre. (Cornu) petit altiora. — Från Hr. Baron Stjerneld har jag ej på länge haft bref; men vi vänta honom ofördröjligen. — De Universitets Biblioteket förärade Biblar äro redan afskickade, och som jag förmodar, redan uti Götheborg. Jag har äran bilägga en kopia af konnossementet. Jag adresserade dem till Post-Sekreteraren Ullström i Götheborg, och har anmodat honom att när de ankomma underrätta Herr Doktern derom. De äro inalles 25, och på hvart exemplar är en tryckt labell, som utvisar språket, enligt bilagde förteckning.

Genom misstag vid inpackningen har en Engelsk, elegant inbunden

¹ Lovisa Faxes bröllop med kapten K. S. T. von Greiff stod den 7 aug. 1825.

² Kyrkoherde i Kumla blev 1825 professorn i matematik i Lund Karl Erik Kjellin (1776—1844).

³ A. Z. Pettersson (se ovan s. 25) fick Landskrona.

Bibel, gifven till Grefvinnan Schwerin,¹ kommit att medfölja, den Herr Doktorn gracieust tacktes emottaga till dess något tillfälle yppas att skicka den till Stockholm. För transport och frakt af böckerne har jag betalt 12 Rdr. B:o, som jag supplicerar Hr. Doktorn tacktes af Biblioteket för mig reklamera.

Frågan om Apocrypha är ännu ej deciderad; men jag har äran bilägga en Journal som innehåller hela den märkvärdiga historien om debatterne derom. Jag utther mig äfven äran få öka Hr. Doktors galleri med några nya porträtt. — Nordpolsexpeditionen under kap. Parry har åter misslyckats. Heccla och Fury afseglade härifrån i Maj förledet år, och passerade Juni, Juli och Augusti infrusna i Baffins Bay. De hade ej varit befriade från denna arrest mer än i 12 dygn, förrän kölden och isen åter nödgade dem att söka vinter-qvarter i en liten vik kallad Port Bowen. De förblefvo här i nära 10 månader, under hvilken tid de flere gånger försökte att tränga in i landet, men blefvo öfverallt hindrade af koniska ismassor och raviner. Den 20 Juni förleden sommar gingo skeppen åter till sjöss; men blefvo tvenne dagar derefter af motvind drifna tillbaka till Lancaster Sund, hvart-enda ögonblick hotade med förstöring af storm och massor af drifis. Dessa hinder fortforo till den 1 Aug., då Fury blef af isen drifven på land, och efter 19 dygns fruktlöst arbete att få skeppet åter flott, måste man lemna det åt sitt öde. Vid denna tid var sjön temmeligen öppen, och kap. Parry såg sig ogera nödsakad att ofördröjligen återvända till England, utan några nya resultat i vetenskapligt afseende. Man vet ej ännu om Amiralitetet ernar låta företaga en ny expedition. — En svensk prest, vid namn Rahmn,² Götheborgare, som i åtta år varit emplojerad af Londonska Missions-sällskapet såsom Missionär ibland Kalmuckier och Mongoler, har nu någon tid varit här. Han ger en bedröflig beskrifning om tillståndet, i religieust afseende, i Ryssland. Han har gjort min tjenst under min frånvaro för Bibelsällskapet. Min sista tour, af mer än 700 E. mil var omkring Lancashire, ett af Englands rikaste manufaktur-distrikt, som ensamt innehåller en population af en million. Denna afton ernar jag åter företaga en ny resa. Vädret fortfar ännu mildt och vackert.

Under förklarande af min och de minas ödmjuka och hjertliga kompliment för Hennes Nåd, Fru Biskoppinnan och de unga kusinerne, har jag med den djupaste vördnad äran framhärda

Eders Högvördighets tillgifne ödmjukaste tjenare

J. P. Wählin.

London den 4:de Nov. 1825.

¹ Vilken av de många grevinnor Schwerin, som då bodde i Stockholm, W. åsyftar, är icke möjligt att avgöra.

² Cornelius Rahmn (1785—1853), verkade på kallelse av Londons Missionary Society såsom missionär bland de mongoliska bureterna i östra Sibirien och sedan bland kalmuckerna. Återkom till London 1825. Biträdde stundom Wählin och förordnades vid hans hemresa 1832 att förestå leg.-predikanttjänsten. Efter avlagd pastorexamen blev han 1840 kyrkoherde i Kalf.

9.

[Titel.]

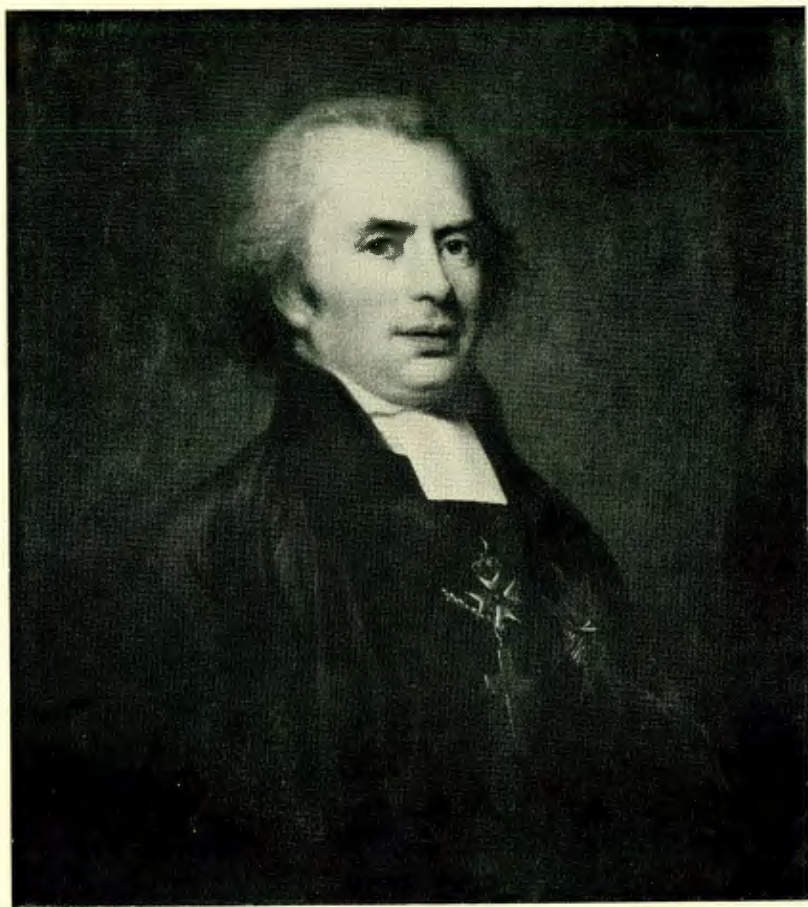
Jag har haft äran emottaga tvenne Hr. Doktors gracieusa bref och måste åter utbedja mig Herr Doktors öfverseende för att hafva lemnat dem så länge obesvarade. Jag har dock med mera punktligt fullgjort Herr Doktors kommission i anseende till de medföljande breffen. Det första aflemnade jag mea manu på Ships Letters Office, hvarifrån det några dagar efter afgick med Anna Maria, Kapiten Winter; och det senare emottog Hr. General Konsul Tottie, som lofvade att genast fortställa det.

Jag hade äran emottaga Hr. Doktors bref af den 14 Oktober, tillika med åtskilliga andra, tidningar o. s. v. vid bordet Mårtens afton, då jag gaf middag åt konsul Erskine och Dess Fru,¹ samt några andra Svenska vänner. Icke anade jag då, att jag firade likbegärgelsen af mina drömda förhoppningar om Kumla. Jag blev dock kort derefter underrättad om förloppet, af min goda Baron, som verkligen oroades deraf, då jag blott förargades, Jag fick kort derefter åtskilliga andra kondol[er]ansbref, med nya hugsvalande löften. Ibland de mig gjorda offerter var den af Landskrona; men som jag alltid önskat mig ett landtpastorat, helst i någon romantisk nejd af rikets öfre Provinser, der jag i naturens stilla sköte, fjerran från en värld, af hvars herrlighet jag sett nog, kunde helt och hållet egna mig åt mitt kall och den nyare klassiska litteraturen, framställde sig Landskrona mera hideust, än den fula Lea själf.² Då jag tillika föreställde mig alla attraktionerne af London, dem jag först lärde rätt värdera, då jag trodde mig nära att lemna det, och hågkom svårigheten att realisera mina önskingar i afseende på ett Svenskt Pastorat, var mitt svar³ diktadt mindre af ögonblickets harm än af verklig föresats, »att jag ej hade något vidare att hoppas eller att begära». »Ätminstone beslöt jag att afvakta vakansen af ett landtpastorat, som någon manhaftig Fältprost eller Akademisk Lätting skulle anse mödanvärdt att söka.» Med vänskapens hela värma sökte Baron Stjerneld att ändra detta beslut, sade mig rent ut att min imagination om ett landtpastorat var en menteuse, att jag ej dugde för landet, och att Landskrona, i afseende på dess läge och faciliteten af litterära konnektioner, vore det bästa pastorat jag kunde önska. Detta kunde likväl ej ändra mitt beslut och förmå mig att lemna London och det så abrupt. Huru jag betraktade saken, såg jag ingenting på bytet att vinna. Jag har tjent i de senare åren, med tillhjälp af min egen industri, ifrån 4,000 till 4,500 Rdr. B:o p. a. — har en lätt tjenstgöring, inga trakasserier, en agreabel societet, alla rikens tidningar, biblioteker, muséer etz. och

¹ David Erskine, amerikansk konsul i London, gift med Harriet Dorothea Engelhart, f. 1790 i Lund. Se längre fram i brevet.

² W. hade nu tjänstgjort 7 år i London. Därav jämförelsen med Lea.

³ Av vem W. fått erbjudandet av Landskrona framgår ej av sammanhanget. Det synes vara till denne W. adresserat sitt svar, ur vilket några rader här citeras av honom själv.

BISKOP WILHELM FAXÉ.

Porträtt av C. F. von Breda 1811.

(Svenska porträttarkivet, Nationalmuseum.)

verldens stora panorama omedelbart för ögat. Sådane voro mina reflexioner, då jag hade äran emottaga Hr. Doktors bref af den 27 Nowember. Det förundrade mig att Hr. Doktors och Hr. Baron Stjernelds åsichter precis voro de samma, och det ingaf mig misstroende i afseende på mina egna. Jag igenkände i Hr. Doktors bref den uppriktiga vänskapens varma intresse och de mogna och välmenta råd, dem jag naturligtvis borde värdera. Jag ansåg för en skyldighet att visa Hr. Doktors bref för Baron Stjerneld, som ansåg sig ej litet smickrad deraf att Hr. Doktors och hans egna tankesätt voro i fullkomlig unison. För mig är det ock ganska ärofult att Hr. Doktorn vill emottaga mig i sitt eget Stift. Det är i förlitande på denna godhet, och deraf uppmuntrad, jag af Hr. Drn. får utbedja mig en faveur, under hvilken ensamt jag kan emottaga den mig gjorda offert, och i afseende på hvilken äfven Hr. Baron Stjerneld lofvat plaidera för mig. En betänklighet återstår ännu för ansökningen om Landskrona, neml. öfverbyggnaden.¹ Det är sant, att 3,000 Rdr. kunna anses som en bagatell; men då jag ej kan komma härifrån utan betydlig kostnad, och ett nytt etablissement naturligtvis skall medföra många utgifter, kan jag ej förmå mig att *köpa* ett medelmåttigt pastorat, då jag har rätt att *få* ett stort. Jag har derföre vid min ansökning gjort det till ett villkor, att Regeringen vill tillåta mig att kvarblifva här ett år efter utnämningen, och att få under denna tid använda (första årets) inkomsterne vid Landskrona till afbetalande af öfverbyggnaden, de frayerande naturligtvis deraf utgifterne för en Vice Pastor. — Skulle Herr Doktorn gilla denna idé, så utber jag mig allerödmjukast att Hr. Drn. täcktes tillstyrka den hos höga Vederbörande. Jag känner alltför väl Hr. Doktors influence, för att veta att afslaget eller beviljandet häraf kommer att väsendtligen bero af Hr. Doktors yttrande. Jag utber mig äran af Hr. Doktors svar, rörande denna sak, och skall, äfven i händelse Hr. Doktorn anser sig böra afstyrka denna begäran, veta att respektera de skäl som dertill kunna föranleda. Åtskilliga af Småherrarne i Stockholm, som önska sig några Pund att spendera på Mon Bijoux eller Manilla, hafva erbudit mig sina bona officia — de stymparne! — men jag har endast skrifvit till Hans Ex. Grefve af Wetterstedt och St[ats]S[ekreteraren] af Kullberg. — Forslind i Munketorp söker, säger man, Rettvik, det han lär få.² Jag skall ej kifvas med dem som önska blifva hans efterträdare.

Den fatala frågan om Apocrypha, som så mycket brytt de fromma perukerne här, är nu ändtligen afgjord, och Brittiska Bibelkommittéen har sett sig af omständigheterna tvingad att adoptera det beslut att de hädanefter måste uteslutas ur de bibelupplagor, som tryckas på Sällskapets bekostnad. En Herr Haldane,³ Skotte, har i dessa dagar utgif-

¹ Den utgift för prästgårdens byggnader, som boställshavaren måst vidkännas, ävensom det värde, vilket av synerätt åsatts någon å prästgården under besittningstiden uppförd nybyggnad, kallas öfverbyggnad. För denna skulle den tillträdande boställshavaren lämna den avträdande eller hans rättsinnehavare full ersättning.

² Forslind fick ej Rettvik; det tillföll Olof Senell (1788—1837).

³ Robert Haldane var en av ledarna i striden inom England rörande de apokryfiska böckerna. — Se Rodhe, a. a., och Browne, History of the British & Foreign Bible Society, I.

vit en Pamflette, hvori han gör Brittiska Bibelsällskapets kommitté de svåraste beskyllningar, såsom att hafva använt en sjettedel af Sällskapets fongder till att, med Apocrypha, cirkulera kätterska satser och villfarelser, att hafva, genom falska årsberättelser, bedragit sin President och subskribenterne, att hafva förrådt en brottslig okunnighet om verkliga tillståndet på kontinenten, den han målar med de mörkaste färger, såsom försänkt i fullkomlig hedendom, — och att hafva lemnat styrelsen af de kontinentala Bibelsällskapen till fritänkare, Arianer, Socinianer och fiender af Jesu Evangelium etz. etz. Detta har väckt mycket uppeende och mycken harm, men ännu har ingen förklarat sig för kommittéens kämpe. — Det skall fägna mig att få några underättelser om Kapiten Greiffs och dess Frus välgång. Af Herr Baron Stjernelds kammartjenare hörde jag i förrgår, att Baronens aftonen förut fått ett digert bref ifrån S. Amerika, som i lösen kostat 13 Pund. Jag gissar att det varit ifrån Herr Hauswolff; men jag har ej haft tillfälle att underrätta mig om nyheterne från dem, i sådant fall. Jag beklagar det unga Herrskapet att hafva blifvit så länge uppehållna i Cuxhaven, näst Harwich det tråkigaste ställe i verlden. Den manie för spekulationer, som under det sista året gaf anledning till så många visionaira planer, har varit åtföljd af många olyckor, och har inom de sednare trenne månaderne förorsakat en sådan penningebrist och ett sådant misstroende i allmänna rörelsen, att, oberäknadt en mängd stora handelshus, 6 Bankar i London och 62 i Provinserne antingen bankrutterat eller tills vidare inställt betalning. — Förut var det nästan oerhördt att ett Bankörshus fallerade. Den oreda och förlägenhet, som härigenom blifvit förorsakade, trotsa all beskrifning. — Konsul Erskine, dess Fru och tvenne alltför söta barn voro här något öfver 14 dagar, efter att förut hafva varit i Wales hos Sir David Erskine, som der är rikt gift och etablerad. De reste härifrån, öfver Paris, till S. Frankrike, för förbättrandet af K[onsul] Erskines helsa. De ernä vid återresan passera Lund, det fru Erskine ännu hjertligt älskar. Skulle jag blifva utnämnd till Pastor i Landskrona, önskar jag besöka Sverige i sommar, eller att i annat fall resa till Frankrike eller Schweitz. Både min hustru och lilla gosse hafva i vinter varit mycket sjukliga, som gör det nödvändigt för oss att, åtminstone på några månader, i sommar ombyta klimat. Det skulle göra oss alla godt att få dricka brunn. — Vädret har under de senare trenne veckorna varit gräsligt kallt, ehuru vi ej haft snö. — Ovan vid köld har jag frusit, mer än någonsin, och mina romaneska idéer om de Norrländska pastoraten hafva, i trots af det stora sceneriet, det ärliga folket, den roliga jagten och den läckra fågeln, förlorat mycket af sina attraiter. Också har jag ej ens gjort mig mödan att efterfråga hvad Tit. Prinsencreutz mente med det »Norrländska Pastoratet!» Var det Lindesberg, som så benämndes, kunde det i intet afsende falla mig in att vända hågen dit. — Pastor Rahmn har ålagt mig att förklara Hr. Doktorn dess vördnadsfulla och förbindliga kompliment. Han har frusit mer *här* säger han än i sjelfva Sibirien. Men det är omöjligt att hålla kölden utur Engelska rum. — Kejsar Alexanders dödsfall surprinerade alla, ehuru man här hatade honom såsom ett af den cerberiskt-heliga Alliansens

hufvuden; och man lofvade sig af Constantin—Cujus nomen omen — något godt för Grekerne. Detta hopp är åter tillintetgjordt genom den oförväntade förändringen i thronföljden.¹ Ännu vet man ej riktigt huru härmed förhåller sig; men man kan ej övertyga sig att Constantins afsägelse varit frivillig, i hvilket fall John Bull hugnar sig åt hoppet om ett inbördes krig inom den kolossala monarkien, som ensam upptar $\frac{1}{28}$ af hela jordens yta. Engelska tidningarne omtala att Öfverste Gustafson (Sv. Ex-konungen) vid underrättelsen om Alexanders död, genast lemnat Mentz för att besöka Constantin i Warschaw. — Parlamentet sammanträder den 2 i nästa månad, och blir sannolikt upplöst före midsommaren, då nya val komma att företagas. Man värfvar redan röster med den största ifver, smickrar, krusar, muttar, hycklar, ljuger etz. etz. De Antikatoliker söka isynnerhet att rekommendera sig genom sin kärlek för »stat och kyrka», samt sitt hat till Fan och Påfven, dem de kopulera. Här blir då åter lif och rörelse; för momangen är här tyst och stilla. Jag har äran att bilägga nyheterna för dagen.

Jag har beställt Herr Doktors dosa hos en af Londons första »Artister» som lofvat göra sitt bästa. Jag fruktar likväl att den ej blifver fullkomligen efter beskrifningen, dels emedan sådane doser ej göras här (Engelsmännen nyttja nästan endast Skotska trädosor, dem de högt värdera, och som kosta nästan hälften så mycket som de af silfver) — dels emedan Engelsmännen ha a spirit of improving, en fåfänga att göra allting, hvad de kalla *bättre*, & in their own way», så att det nästan är en omöjlighet att få en sak sådan som beställd. Jag skall begagna första tillfälle att afsända den. — Tit. Ullström har lofvat att afskicka Biblarne med någon liber Studiosus till Lund. — Underrättelsen om förhoppningen om en ny thronarfvinge har fägnat oss alla. Som jag, enligt vanligheten, blifvit förgäten af Ärkebiskoppen, har jag, på Barons befallning, varit nödsakad att sjelf författa en bön för tillfället, ehuru den naturligtvis ej är så elaborerad, så sirlig och så kurtiserande, som om den blifvit manufakturerad i Upsala eller Stockholm.

De Akademiska Herrarnes gräl om mitt och ditt är lika löjligt som deras ambition. De lärda sätene behöfva visserligen reformeras; men det är högst olyckligt om sådant skall ske på bekostnaden af Församlingarnes högsta intresse; ty det är ursinnigt att tro, att en lat eller oduglig Professor skall blifva en verksam och skicklig Pastor.² Detta företag är också mer än Herkuliskt, ty i fornda dagar fans ej mer än ett Augeæ stall.

Jag supplicerar att Herrskapet täcktes gracieust emottaga de inneslutna bagatellerne, såsom en liten påminnelse om London. Jag begag-

¹ Storfurst Konstantin avsåg sig, som bekant, tronföljden till förmån för sin yngre broder Nikolaus.

² W. åsyftar möjligen frågan om de teol. adjunkturernas prebenden. Denna fråga gick tillbaka till ett av prof. M. E. Ahlman (1773—1844) den 19 maj 1819 till konsistorium ingivet memorial, vilket nu — 29 okt. 1825 — upptagits av prof. Bolméer. Se Consistorii Majoris Concept Protokoll 1819 och Consistorii Majoris Renoverade Protokoll 1825. Lunds Univ.-Bibliotek.

nar härjemte anledningen af det nya årets ingående att förnya försäkran om min djupa vördnad, min upprigtiga tillgifvenhet och mina varma önskningar för Hr. Doktorn och Dess Familjs sällhet. Måtte den Högste göra detta år för Herrskapet glädjefullt och lyckosamt! och måtte Christi kyrka, vettenskaperne, och mera enskilt det Stift, som har den hedern och det företrädet att i Herr Doktorn vörda en så nitisk, så upplyst och så distinguerad Förman, ännu i många år få draga vinsten af Herr Doktors ärofulla mödor!

De mina förena sig med mig i ödmjuka och hjertliga helsningar för Herrskapet samtligen, och med djup vördnad har jag äran teckna mig

Eder Högvördighets tillgifne ödmjukaste tjänare

J. P. Wählin.

London den 20 Jan. 1826.

IO.

[Titel.]

Med sista posten hade jag äran emottaga Herr Biskoppens bref af den 2 Febr., och får derföre aflägga min ödmjukaste tacksägelse. Hr. G[eneral] K[onsul] Tottie har äfven fått brefvet till Kapiten Greiff, och lofvar fortställa det. Jag har redan till Stats Sekr. Kullberg insänt ansökningen om Landskrona; men jag har så väl i bref till honom, som till deras Ex[c]ellenser Wetterstedt och Rosenblad förklarat, att jag önskar intet afseende må göras å min ansökning, utan med beviljande af de nämde villkoren. Om utgången är jag helt och hållet obekymrad. För denna filosofi förtjänar jag likväl litet beröm, då enligt Hr. Biskoppens beräkning af inkomsterne, dessa hafva ingenting synnerligt frestande. Att till betalande af den alldeles obilliga öfverbyggnaden skulle fordras mer än två års behållning, är högst decouragerande; och att för så lumpen inkomst blifva Länsman, Mantalskrifvare, »a drayman, a porter, a camel» är icke afundsvärdt. Jag har haft ett mycket artigt bref ifrån St. Sekr. Kullberg, som ej anser det gjorda villkoret för omöjligt, och lofvar sitt biträde dervid. Med sin vanliga välmening har Envojeén Baron Stjerneld erbudit sig att skriva till tout le monde, men jag har afstyrkt det, och är sjelf determinerad att ej vidare nämna ett ord i detta ämne.

I den handlande verlden är förvirringen i detta ögonblick, om möjligt, större än förut. Allmänna förtroendet menniskor emellan förlorar sig mer och mer. Tidningarne äro uppfyllda med namn af Bankrotterade, och tusendets handverkare och manufakturister utan arbete, samt nära att göra uppror. Åtskilliga Regimenten hafva fått ordres att ögonblickligen hålla sig marschfärdiga. Ibland stora Bankrotter är det berömda Goldsmithska huset, som 1824 ägde en ren behållning af en och en half million £ Sterl. Som detta hus hade de vidsträcktaste konnexioner, äro följderna af dess fall oberäknliga. Hr. Goldsmith var kontrahent för Kolumbiska lånet, och denna bankrott kommer att

aga den fatalaste inflytelse på hela S. Amerika. Herr Hauswolff var äfven kon[n]ekterad med Hr. Goldsmith; men man känner ej ännu med visshet huruvida han derigenom kommer att förhora. Uppgifterna rörande Goldsmithska husets tillgångar (Assets) äro olika. Somliga tidningar påstå att i massan vill bli ett deficit af 400,000 £. Andra säga att der vill bli en behållning af 140,000. Hr. Goldsmith sjelf dog af sorg några dagar efter. Den berömde Sir W. Scott har genom en Bankrott i Edinburg (Constable & Cos, Bokhandlare) förlorat största delen af sin egendom, 200,000 £. St. Hälften deraf hade han förtjenat genom sina arbeten. — Fongderna fluktuerade dagligen, och inom de sista fjorton dagarne hafva åter några Bankörshus ramlat. Bref från Petersburg beskrifva konspirationen såsom ganska vidsträckt.¹ 400 officerare, säger man, äro dömda till döden. Trenne dagar före sin död skall Alexander hafva blifvit underrättad om en komplott emot hans lif. Planen skall hafva varit den, att göra Ryssland till en republik under trenne konsulter.

Bibelsällskapet har blifvit förvandladt i en debatterande klubb, och som vanligt, träter man om Apocrypha. Skottarne och många af Engelska Provincial Bibelsällskapen vilja ej tillåta utländska Sällskap att ens för egna medel cirkulera dessa »förföriska och själar-förstörande skrifter». Dr. Steinkopff, som haft tusende ledsamheter under det långa diskuterandet af detta obehagliga ämne, har farligt insjuknat på landet hos en vän, hos hvilken han ernade relaxera sig för några dagar.

Om en timme skall jag fara ut till honom, och derefter företaga några andra turer i dess ställe. I Parlamentet hafva ännu inga ämnen af synnerligt intresse förevarit. Legationen har fått en ny attaché, en Baron Oxenstierna² från Harg i Uppland, och Magister Upsaliensis.

Vädret är ganska mildt, och vi ha haft flere sköna vårdagar.

Det fögnar mig mycket att Hr. Biskoppen och Patres äro nöjda med Biblarne. De äro ibland Tidens tecken, och följderna af Skriftens öfversättande på så många nya språk oberäkneliga. Hr. Biskoppens dosa är redan färdig. Jag skall afskicka den, så snart sig göra låter, till Post-Direktören Gjers³ i Götheborg. Guldsmeden har förlagt märket; men om mitt öga ej bedrar mig, är den alldeles af den begärda storleken. Efter många persvasioner har han nedsatt priset från 6 £ till 5 ¹/₂.

De mina förena sig med mig i vördnadsfulla helsningar för Hennes Nåd och de unga kusinerne, och med djup vördnad har jag äran framhärda

Högvälborne Herr Doktorn, Biskopen, Prokansleren och Kom-mendörens tillgifne ödmjukaste tjänare

J. P. Wählin.

London den 2 Mars 1826.

¹ Decabristupproret — till syfte att skapa en fri författning i Ryssland.

² Carl Gabriel Oxenstierna av Eka och Lindö (1802—1873), magister, hovmarskalk.

³ Anders Gjers (1789—1865), postdirektör i Göteborg.

P. S. Det torde roa Hr. Doktorn att se en af de Caroliner angli-serad,¹ och jag utber mig äran få presentera honom.

II.

[Titel.]

Jag har haft äran emottaga Hr. Drn. och Biskoppens bref af den 2 Mars och 2 Aprill, och måste allerödmjukast utbedja mig Hr. Biskoppens förlåtelse för att hafva lemnat dem så länge obesvarade. Orsaken är den, att Dr. Steinkopff allt sedan Febr. varit sjuk och på landet, och att större delen af dess korrespondans och andra göromål, såsom Sekreterare vid Brittiska B. Sällskapet, fallit på mig. Af denna orsak har jag varit nödsakad försumma många af mina egna skyldigheter. En mer besvärlig period har också icke funnits inom Brittiska B. sällskapet. Den fatala frågan om Apocrypha har oupphörligt förorsakat nya debatter, den ena längre och häftigare än den andra. Bref hafva inkommit till kommittéen i tusendetal både ifrån de utländska och provinciella B. sällskapen, somliga rekommenderande, men ännu flere afstyrkande cirkulerandet af Apocrypha. Nu är ändtligen frågan afgjord, på det sätt bilaggade resolution utvisar, nemligen att *intet* utländskt B. S. som — äfven för *egna* medel — cirkulerar Apocrypha, kan få penninge-understöd härifrån. Tyskarne, som äro desperata Apocryphister, hafva gjort starka remonstrationer deremot, men den allmänna opinionen, hvilken är så mäktig i detta land, blef så deciderad Anti-Apocryphisk, att kommittéen måste gifva vika för den. Skottarne, som i flere skrifter på det mest skandaleusa och våldsamma sätt angripit Brittiska Bibelkommittéen, söndrade sig redan i början af Aprill högtidligen från B. B. Sällskapet. En deputation blef skickad härifrån, i hopp att reconciliera dem; men de fordrade, ibland andra villkor, att kommittéen i London skulle göra ett slags afbön för att hafva befordrat utspridandet af tusendetals villor och osanningar, med Apocrypha — att man skulle afsäga sig *alla* förbindelser med sådane incorrégibla kättare, som ännu ej afsvurit Apocrypha, och sist ej sämst, att sådane ledamöter skulle köras ut ur kommittén som hittills plaiderat för — iterumque — Apocrypha. Härtill ville Engelsmännen ej bekväma sig. Det är ovisst, om Skottarne ännu vilja återvända till fårahuset, ehuru de i hufvudsaken »fått sin vilja fram». Den 3dje innevarande firade Br. BS. sin stora högtidsdag. Man hade väntat sig bullrande uppträden; men den sista resolutionen pacifierade perukerne, och allt aflopp tyst och fredligt. — Tilloppet var otroligt, och intresset, om möjligt, äfven större än vanligen vid dylika tillfällen. Sällskapets inkomster hafva under det sista året lidit en minskning af mer än 10,000 £. Detta är ej så mycket en följd af den allmänna förlägenheten i handel och rörelse, som af den söndring Apocryphiska frågan verkat. — Vad verkan den för öfrigt kan hafva, med afseende å utländska B. sällskap, kan tiden endast visa. Grefvinnan von Schwerin

¹ Möjligen har W. sänt Faxen en bild av sig själv. Carolin = som tjänstgjort vid Lunds Carolinska akademi.

har underrättat mig att Fruntimmers-B. sällskapet i St[ockholm]¹ ernar utesluta Apocrypha ur de Biblar de utdela, och väl vore det, om man allmänt i Fäderneslandet kunde komma till samma beslut. Annars äro mina händer bundna, och ingen hjälp att få härifrån. I sig sjelf är det ock en skam, att vi behöfva den. — Det visar, utan motsägelse, brist på religious känsla och nit för saken; ty tusende inom tusende i England bidraga till Brittiska B. Sällskapets fongder, och äro jemförelsevis — eller utan jemförelse — fattigare än de flesta af våra torpare och bönder. — Consistorii bref till B. Sällskapet blef med mycket bifall och aktning emottaget.² För mig var det äfven en heder, lika stor som oförväntad, att emottaga ett så högtidligt vittnesbörd af Const:ii bifall.

De religiousa Sällskapen fira nu dageligen sina högtidsdagar, och som jag är bjuden till dem alla, är min tid temmeligen upptagen. Jag hade gjort mig hopp att efter deras slut få litet mer ledighet; men jag har i dag haft bref från Dr. Steinkopff, som önskar, för att retablera sin helse, att företaga en resa till kontinenten, och vill att jag skall fortfara att göra dess tjenst under dess frånvaro. — Jag lär således åter blifva ett perpetuum mobile emellan Grefskapen i England under hela sommaren.

Wesleyiska Methodisterna skicka i dessa dagar en Missionär³ till — Stockholm. Detta är ett ibland Tidens tecken. Han blir, att börja med, Husprest i Hr. Owens⁴ familj. Jag har sökt att mildra hos honom obehaget af det första intrycket, som tingens tillstånd naturligtvis måste verka hos en Methodist i Stockholm; ty det är ej svårt att förutse, att han der skall tro sig i ett annat Sodom, och förklara dess »Kristendom» för ren Hedendom, eller Katolicism, oaktadt »den trängsel i Herrans tempel» som Ex. Rosenblad tror »vittna om hunger och törst efter lifsens ord» (?)⁵

Till märkvärdigheterna för dagen höra de våldsamma uppträden som förevarit i Lancashire och Yorkshire. De hafva varit en följd af verkelig hungersnöd. De hafva också nästan alldeles upphört, sedan man börjat stora subscriptioner — (man har redan samlat omkring 400,000 £) — och sedan Ministrarne blifvit skrämde att öppna Engelska hamnarna för utländsk spannemål. Nästan allt maschineri har blifvit förstördt. — Skadan deraf beräknas till 30,000 £.

Det fägnar mig att det roade Biskop Tegnér att se Axel i Engelsk uniform.⁶ Frithiof är nu under öfversättning.⁷ Jag har äfven fått

¹ Fruntimmers Bibel Sällskapet i Stockholm stiftades 1819.

² Något koncept till detta brev finnes icke i konsistoriets protokoll. Möjligen har biskop Faxé skrivit i konsistoriets namn utan att skrivelsen intagits i protokollet.

³ Hans namn var J. R. Stephens; verkade i Stockholm till 1830.

⁴ Samuel Owen (1774—1854), inflyttad från England 1804, industriidkare. Icke minst genom hans åtgöranden infördes metodismen till Sverige.

⁵ Vid svenska bibelsällskapets 11:te allm. sammankomst den 15 mars 1826 inleddes mötet av ordf. exc. Rosenblad med ett tal, i vilket han bl. a. säger om Stockholm: »denna staden där trängseln i Herrans Tempel vittnar om hunger och törst efter lifsens ord.»

⁶ »Axel» utkom på engelska i Blackwoods Magazine 1826.

⁷ Fritjofs saga utkom i eng. övers. först 1835.

Biskop T:s tal efter Examen i Wexiö.¹ Deri råder en djup känsla af svärmodighet, som är alldeles i Byrons genre. — Hr. Biskoppen tacktes förklara den goda Brodren Jacob min tacksamhet för dess vänskapsfulla bref. Brevet till kap. Greiff blef genast afsändt. — Tiden tillåter mig ej i dag att skriva Brodren Jacob till; men om han ännu en gång vill hafva misskund med mig, samt skicka mig Bergqvists »*no doubt*», märkvärdiga predikan,² och Pr[osten] Schartaus afhandling om nådavalet³ — ifall den ej är för diger — skall jag sända honom »in return» *græca quædam*. Det har nog brytt mig att gissa hvilken villfarelse (jag menar namnet är så) Bergqvist enkannerligen menar, antingen Schellingianism, Svedenborgianism, Methodism, Sirapism, mysticism eller någon annan sort af fanatism. *Is*m måste säkert Monstrets namn vara, så framt det icke blott är akademiskt.

Ifrån Postdirektör Gjers i Götheborg hade jag för omkring en månad sedan bref med en vaxel för 5 1/2 Pund Strl., dragen på H[andels] H[uset] Tabor och Tottie, som dessa herrar vederbörligen honorerat. Jag är ledsen att intet tillfälle ännu erbudit sig att afskicka Hr. Biskoppens dosa; men den skall blifva öfversänd med första skepp eller första resande till Götheborg. — Emedlertid har jag låtit göra en annan dosa, emedan hvarken jag eller guldsmeden sjelf var fullkomligt nöjd med den första, som var litet »klumpig». Den andra, som är mera elegant, kostar äfven mindre, neml. 4. 10. o., och jag hoppas att Hr. Biskoppen skall blifva nöjd dermed. På Hr. Biskoppens begäran har jag äfven köpt en karta — den nyaste — öfver Södra Amerika à 10 sh., och resten af vaxeln, 10 sh., eller en half sovereign, har jag äran innesluta. Kartan skall bli afsänd på samma gång som dosan.

Jag hade för en månad sedan ett högst obligeant bref från Ex. Rosenblad. Detta var så mycket artigare, som jag ej var i det aldra bästa lynne, då jag sist uppvaktade Hans Ex[c]ellens. — Om Lands-crona synes Hans Ex[c]ellens veta lika litet som jag sjelf, ehuru jag anser dess bref såsom en förberedelse på afslag. Jag väntar det så mycket säkrare, som Konungen, utan min begäran, ökat min lön. Min ansökning var ett annat af många mina dumma påfund, — också har jag ej, sedan jag inskickade den, tänkt vidare derpå — Pettersson känner sig sjelf för väl, för att tro att jag någonsin kunde blifva honom farlig. Också sträcker ej min ambition sig så långt. Han är, som hela Stiftet vet, ett Domprost-ämne, så till kropp som själ. Det oaktadt är det troligt, att jag kunnat få Landscrona, om jag, som han, derefter illfänats.

Vädret var under hela förra månaden ovanligt kallt. Det är nu åter mildt och herrligt. — Ännu hafva vi ej fått nyheten om kronprinsessans nedkomst.

De mina förena sig med mig i vördnadsfulla helsningar till

¹ Wrangel-Böök, Tegnér's saml. skr., V, 304.

² Den åsyftade predikan gäller sannolikt B:s predikan på 8:e sönd. e. Trin., 1825, som trycktes separat.

³ Henric Schartau (1757—1825), prost; skriften ifråga är »Försök att i frågor och svar föreställa den evangelisk-lutherska församlingens lära om nådavalet». Utg. 1823.

Herrskapet samtligen och med den djupaste vördnad har jag äran framhärda

Högvärdige Hr. Dr. och Biskoppens tillgifne ödmjukaste tjänare
J. P. Wählin.

London den 12 Maj 1826.

12.

[Titel.]

Med posten i går från Fäderneslandet hade jag äran emottaga Hr. Biskoppens bref af den 11:te innevarande, och har derföre till Hr. Doktorn en ny hjertelig förbindelse. Det skall mycket fågna mig att höra, att Hr. Biskoppens bref till kapiten Greiff riktigt framkommit. Ett af dem blef afsändt af Hr. Baron Rålamb, ett af mig, och de öfriga har Gen. konsul Tottie fortställt omedelbarligen efter emottagandet. — Hr. Baron Stjerneld lemnade London den 10:de innevarande. Jag var ej då i staden; men jag bad honom uttryckeligen vid afskedstagandet några dagar förut att han ej skulle intercedera för mig i afseende på Landscrona, utan lemna utgången helt och hållit »åt sitt öde». Kanske skulle det i närvarande ögonblick vara mig lätt nog att erhålla det; men det lönar i sanning ej mödan att fika mycket derefter. Ske dock Guds vilja! Mina lyckligaste dagar har jag, i alla fall, passerat i England, och det är naturligt att jag älskar det. — Jag har åter gjort en lång tur — ifrån den 6:te till den 23:dje — för Bibelsällskapet, och öfverallt blifvit emottagen med en uppmärksamhet och vänskap, som förtjena min varmaste tacksamhet. Dessa resor äro dock förenade med mycken ansträngning, i synnerhet under en årstid så brännande som den närvarande. Hettan har hela denna sommar varit alldeles qväfvande, och både menniskor och fänad ha dött af den. Den var i går 124 i solen, och 85 i skuggan. — Frågan om Apocrypha har väckt mycket missnöje på kontinenten, och Tyskarne isynnerhet hafva bestämdt förklarat det. Jag emottog häromdagen Sv. B.sällskapets beslut i detta ämne. Att det var skrifvit på en eländig Engelska är förlåtligt, men att man i originalet gifvit Svenska Grammatikan sådana blodviten, och velat försvara bibehållandet af Apocrypha med så lama skäl som det, att man fruktade genom deras uteslutande skaka hela allmänhetens förtroende till Bibeln, är nästan en pasquill på Nationen. Skottarne ha nu först fått »vatten på sin qvarn», och utskrika oss som Hundturkar och Hedningar. — Methodisternes Missionär är afrest. Han har fått instruktion att först endast sondera terrainen. Jag lofvar mig ej mycket af denna expedition. Det är uppenbarligen en Nordpol-expedition. Klimatet är för kallt, sinnena äro förfrusna, och de som äro varma och »religieusa» i Stockholm skola finna det bekvämare att tro på Svedenborg än Christus. Jag har nyligen bland annat litterärt skräp fått Rogbergs »Predikningar».¹ Det är en skandal för Upsala Semi-

¹ Carl Georg Rogberg (1789—1834), teol. prof. i Uppsala; utgav 1825 »Predikningar vid särskilda tillfällen.

narium att de utgått från en af dess lärare. Ej nog att de »lukta af lampan», men det är omöjligt att icke märka den tortyr under hvilken författaren varit att sträcka sig efter det *ofvantill* är. Att *så* predika (sit venia verbo) är att predika sig sjelfvom, i ordets hela bemärkelse. I en Engelsk kyrka skulle författaren ock snart få predika för sig sjelfvom. Äfven som ockasjons-predikningar äro de »utan ursäkt». Jag tycker mig likväl höra huru man skall beundra dem — och huru rörd och uppbyggd lär man icke blifvit! — Pastor Rahmn är ännu här. Som en religiös »radikal», en dissenter och en anti-episcopalian, kan han ej gerna med sina åsikter emottaga ett Svenskt pastorat, och sedan Ryska Autokraten suspenderat alla Bibelsällskaper — malum omen — har han litet hopp att återvända till det lyckliga Sibirien. Parlamentsvalen äro nu nästan alla slutade. Det är rent af omöjligt, utan att hafva sett det, att göra sig en föreställning om alla de oordningar och ömsom löjliga och degoutanta uppträden hvar till de gifvit anledning. De hafva varit en oafbruten Bacchanalisk fest. Der en kontesterad elektion ägt rum, har den i många fall kostat kandidaterna 20, 30 å 50,000 (femtiotusen) Pund. Här är hedern, som allt annat, dyr. I politiska världen är ej annat nytt af intresse, än att den ryktbare Lord Cochrane¹ har gått, med flere ångfartyg, att taga befälet öfver Grekiska flottan. Man lofvar sig de bästa resultat deraf.

Jag hoppas att Hr. Biskoppen redan fått sin dosa, och högeligen önskar jag att Hr. Biskoppen må dermed vara nöjd. Innan jag for till Dorsetshire afgick den, jemte kartan, och jag skickade den 2 denes Brodern Jacob konnossementet. — Det förundrar mig att Tit. Petterson kan hafva så mycken popularitet i Stiftet. Tvenne förtjenster lär han likväl äga i hög grad, mycket sjelfförtroende och en ovanlig verksamhet. I detta afseende kan han blifva en farlig medtäflare för sjelfva Agard[h].² Farbror Domprost lär i sanning vara ganska skral, om han förlorat sin apptit.³ Den var alltid en barometer på hans välmående. Jag fruktar mycket att ett nytt stjernfall åter hotar Carolina.⁴ Gubben kan hafva sina fel, och sjelfva hans brorsöner, Himlen vet det — äro icke utan dem; men han har onekligen den äran sig förbehållen, att hafva förbättrat och mera bestämt sin store företrädare och släktning, salig gubben Domboms⁵ teori om själens säte. Det är nu omöjligt att betvifla, att den har sitt säte uti magen. — Det förundrar mig att ingendera utaf Schlytrarne⁶ velat blifva Domkyrko Adjunkt. De kunna båda liksom några af deras företrädare, i sig sjelfva framställa exemplet af den kristeliga enfalden. Mindre oförmodadt var det mig att Apollo Tegnér ej skulle finna sig

¹ Thomas Cochrane, earl of Dundonald (1775—1860), engelsk amiral.

² Rivaliteten gällde riksdagsmannaskap. Se ovan brev nr 5.

³ Domprosten Wählin var känd för sin goda apptit.

⁴ Domprosten dog 1829.

⁵ W. skriver avsiktligt dombom. Jfr domprost.

⁶ Severin Schlyter (1802—1871), blev prästvigd 1825, kyrkoherde i Strö, prost. — O. Christian Schlyter (1805—1888), p. e. b. avsked från prästämbetet 1857. — De båda prästernas mor hette Wählin och var släkt med domprosten. Närmast därför tänkte väl brevskrivaren, att en av dem kunde bli domprostens adjunkt.

ibland de små Smälänningar — moraliska Ölänningar. Han är föi hög för att begripas af dem. Likt Skottarne äro de envisa och inbilska. Det är sant att man ej kan fränkänna dem ett födkroksgeni, en talang att »bita sig in» hvar der är något att fräta; men ehuru avantageus den må vara för dem sjelfva, bidrager den föga att göra dem älskvärda för andra.

Om jag kan desengagera mig, önskar jag passera 6 à 8 veckor vid sjökusten och hoppas att kunna lemna London den elfte i nästa månad.

Under förklarande af min vördnadsfulla och hjertliga kompliment för Hennes Nåd Fru Biskoppinnan och kusinerne, har jag med djup vördnad äran framhärda

Eders Högvördighets tillgifne ödmjukaste tjenare

J. P. Wählin.

London den 30 Juni 1826.

13.

[Titel.]

Förleden Tisdag hade jag, genom Herr Baron Rålamb, äran emottaga helsningar ifrån Herr och Fru Hauswolff samt bilagde biljett ifrån Kapiten Greiff, hvilken jag hastar att öfversända, i hopp att dermed göra Herrskapet ett nöje. Det är fatalt och obegripligt att Kapiten Greiff ej fått Herrskapets bref. General Konsul T. är, likt mig sjelf, högst ledsen däröfver; men felet kan *omöjligen* vara på hinsidone hafvet, ty alla andra bref på Amerika komma behörigen fram. Som jag om Tisdag lemnar staden på ett par månader, supplicerar jag att, om Hr. Biskoppen skulle under denna tid skrifva till Amerika, brefven må adresseras directe till Gen. Konsul Tottie. — Här är för momangen ej annat nytt, än att tvenne Amiralitets skepp, Adventurer och Beagle, under Kapiten Kings¹ befäl (samma distingrade Officer, som för några år sedan mätte Nya Holland) i denna vecka afseglat från Plymouth, för att företaga en upptäcktsresa längs utåt kusten af Södra Amerika. De ha instruktion att göra kartor och samlingar af alla natur-alster, som komma att förvaras i British Museum, såsom en national-egendom. De skola följa kusten af la Plata, Paraguay, Patagonia och Terra del Fuego, omkring Cape Horn etz. Hettan fortfar. Få vi ej snart regn, är missvext ofelbar. —

Jag har äran bilägga ett utdrag af Brittiska Bibel Sällskapets sista årsberättelse, och under egna och de minas förenade helsningar till Herrskapet samteligen framhärda jag med djup vördnad

Högvördige Herr Biskoppens m. m. tillgifne ödmjukaste tjenare

J. P. Wählin.

London den 7:de Juli 1826.

¹ Philip Parker King (1793—1856), amiral, upptäcktsresande.

[Titel.]

Med sista posten från Sverige hade jag äran emottaga Hr. Biskoppens bref af den 28:de December, för hvilket jag får aflägga min ödmjukaste tacksägelse. Det medföljande brefvet till Hr. Greiff skall jag, enligt Hr. Doktorsns önskan, mea manu, lägga på Posten; men som bref till S. Amerika endast afgå en gång (första Onsdagen) i månaden, kan det ej blifva skickadt härifrån förrän den 4 Febr. Postporten för enkla bref är endast en bagatell, viz. 3 shilling stl., eller omkring 2 Rdr. Bo. Major Nordensköld¹ är nu i London; men har ej råkat, och kan ej gifva någon beskrifning, hvarken om Svenska kolonien i Columbia, eller om Hr. Gosselman,² som Himlen endast känner hvar han dväljes. Jag har nyligen sett ett bref, dateradt Santa Rosa, i medlet utaf Juli, ifrån Hr. Nisser, som utgick med Hr. Hauswolff, i egenskap af Ingenieur, Machinist och jag vet ej allt hvad. Enligt detta hade alla guldgrufve-operationerne upphört, Nisser hade, i brist på empoj, varit nödsakad söka sig en annan plats, och Hr. Hauswolff hade rest till Cartagena. För övrigt är Nissers bref skrivit i ett sådant orakel-språk och med en air of mystery, som gör till en omöjlighet att deraf lära något bestämdt. I Remedios hade kolonien råkat på en grufva, arbetad ifrån urminnes tider — som *hade varit rik på guld*, men fanns nu uttömd. Detta i förening med det mest ohelsosamma klimat, oupphörligt regn och horribla åskor, hade föranlett till ett annat försök i Santa Rosa, der klimatet var godt och förhoppningarne ännu bättre, då underrättelsen om Goldsmithska husets bankrott derangerade alla de andra Guldsmederne. — »So far» Nisser. Han söker nu att blifva empojerad af något Engelskt Bolag, det han mot ready cash & contantibus ger *hopp* om Guld och Gröna skogar; men brända barn sky eld, och spekulations-andan har evaporerat. Detta är allt hvad jag, autore Nisser, för närvarande vet. Hos Goldsmithska huset stå inga upplysningar att få. Enligt Major Nordenskölds uppgift skall hela Syd-Amerika vara, så i moraliskt som fysiskt afseende, i ett högst okultiveradt tillstånd, och skillnaden emellan det och Norra Amerika lika stor, som distansen emellan norr och söder. Rättvist eller orättvist tillskrifver man, till stor del, Hr. Hauswolff den olyckliga expeditionen af de utskickade skeppen, emedan han skall hafva gifvit en alltför mycket kolorerad beskrifning om tillståndet och apparancerne i Syd Amerika.

Här har nu någon tid varit utomordentligt lifligt, hvartill Parlamentets sessioner, krigsrustningarne och truppernes afsändande till Portugal samt Hertigens af York nyligen timade dödsfall mycket bidragit. Dess begrafning skedde i lördags — sedan omkring 200,000 nyfikne i tvenne dagar riskerat lif och lemmar, för att se honom »ligga i stat» — med en solennitet och prakt, hvaraf äfven de noga

¹ Se not. 1, sid. 30.

² Karl August Gosselman (1800—1843), kaptenlöjtnant, reseskildrare; besökte Columbia 1825 och 1826 och utgav 1828 en skildring: »Resa i Columbia 1825 och 1826».

detaljerande Tidningar, jag har äran bilägga, endast kunna gifva en ofullkomlig teckning. Ifrån Portugal vet man ännu ej annat, än att Engelska trupperne anländt, och att de, i trots af de granna röda tröjorne och polisongerne »to match», skola vara högst detesterade af det vackra svarta könet, som starkt tager parti af Drottningen.¹ — Vår vän Methodisten i Stockholm skall ha lyckats öfver förmodan. En grefve de Geer² har upplåtit en stor salong åt honom såsom »place of worship», der han predikar tvenne gånger hvar söndag under stort tillopp af folk. Namnet, nyfikenheten och språket torde ha någon del deri. Han skall redan vara så avancerad i landets språk, att han snart hoppas kunna predika på svensko. I början trodde han sig, som jag förmodade, då han såg det Evangeliskt Stockholmska sättet att »helga hvilodagen», hafva fallit ner i Sodom eller Gomorrha; men han börjar nu att mera vänja sig dervid, och hoppas att blifva ett medel att korrigera missbruken. Den anda af opposition och kontroverse, som frågan om Apokryfa infört i Brittiska Bibelsällskapet, herrskar der olyckligtvis ännu, och Skottarnes bitterhet känner inga gränser. Deras månadsskrifter äro författade i Polyfems³ och Grevesmühls⁴ bästa stil. — Jag har underkastat mig den torture att genomläsa de märkvärdigaste af Svedenborgs och kommentores skrifter; men efter mitt prosaiska sätt att se och pröfva, kan jag omöjligen komma till annat resultat än det, att mannen, så långt ifrån att vara en profet, var ett dårhushjon, med all sin lärdom. Kanske denna just gjort honom rasande, liksom många i Upsala. Biskopp Wingård nämner äfven, i ett bref till Mag. Rahmn, Prof. Lundblads lärobok⁵ såsom ett specimen af en mer och mer sig spridande Svedenborgianism, den han ej anser såsom bevis på sann religiöus känsla, utan benämner den »Babylonska Skökans boleris vin». Det är besynnerligt, att en sådan skulle finnas i själfva Göteborg!⁶ — General Konsul Tottie har gjort sig den mödan att underrätta sig af Dr. Svedelius,⁷ dess fordna Akademi Kamrat, om Köping. Enligt konvention har Pastor 330 Tnr. Råg och korn, samt omkring hela 150 Rdr. Sv. Riksgälds sedlar i spottler. Bostället på landet med 40 Tnrs utsäde, god äng, godt bete, men ingen skog, är utarenderadt för 120 Tnr. säd, 100 lass hö och 30 tjog halm. Så okunnig är jag verkligen

¹ England sände 1827 trupper till Portugal till skydd för den omyndiga drottningen Maria da Gloria. — W. tycks icke ha rätt fattat avsikten med de engelska trupp-sändningarna.

² Carl De Geer (1781—1861), överstekammarjunkare, lantmarskalk 1823 och 1828. Han upplät ett lusthus vid V. Trädgårdsgatan till samlingslokal. Se J. M. Erikson, Metodismen i Sverige, Sthlm 1895.

³ Polyfem, litterär tidskrift 1809—1812, utg. av J. C. Askelöf m. fl.

⁴ Karl August Grevesmöhlen (1754—1823), överdirektör, känd pamflettist.

⁵ Sven Lundblad (1776—1837), professor i Uppsala, sedermera biskop i Skara. Här åsyftade arbete är »Christna religionens hufvudläror», som utkom 1825. L. var känd swedenborgare.

⁶ I Göteborg hade verkat Swedenborgs vänner, doktorerna Beijer och Rosén, vilka varit utsatta för ett »teologiskt hat». Se härom Kahl, a. a. s. 220.

⁷ Jacob Michael Svedelius (1779—1834), kyrkoherde i Köping. Uppfördes 1826 på första rummet till domprostbefattningen i Västerås. — W. har trott, att S. skulle bli domprost — vilket han emellertid ej blev — och därför hört sig för om Köping. Se vidare brevet d. 21 sept.

in ecclesiasticis, att jag ej vet om detta, jemfört med andra, kan kallas ett stort eller godt Pastorat; men som dess förmåner, åtminstone efter mitt närvarande sätt att se, ej kunna ersätta mig för de sakrificer jag måste göra genom att lemna London, så skall det stå hvarjom och enom androm af mina svarta bröder obehindradt att köpa Köping. Jag tviflar också icke att jag skall upplefva den dag, då Pastorater säljas på *öppen* auction till den mest bjudande. Detta blir åtminstone »öppet spel». Vi hafva i några dagar haft sträng vinter med snö, som här är rarare än gästbud.

De mina förena sig med mig i vördnadsfulla helsningar till Herrskapet samtliga och i många och hjertliga önskingar för Herrskapets sällhet under fortgången af det nyligen ingångna året, och med djup vördnad och tillgifvenhet har jag äran framhärda

Högvärdige Hr. Doktorn, Biskoppen, Prokanslern och Kommen-
dörens ödmjukaste tjänare

J. P. Wählin.

London den 26 Jan:y 1827.

15.

[Titel.]

Hos Envöjén Hr. Baron Stjerneld, som i Söndags gaf en stor middag Carls-dag till ära, råkade jag bland andra landsmän Major Nordensköld, som dagen förut haft brev ifrån N. Amerika. Bland andra nyheter derifrån var den, att, då brevet skrefs, Hr. Gosselman var i New York, efter att hafva gjort en lång och högst intressant tour i det inre af de Förenta Staterne, dem han ernade lemna i December. Huru han kunnat reconciliera med sig sjelf att, efter emottagandet af ett angeläget bref, låta det göra så långa detourer, kan naturligtvis endast han sjelf upplysa. Om Hr. Gosselman, såsom troligt, vid hemresan kommer till London, skall jag, om han råkas, påskynda det honom anförtrödda brefvets afsändande. Emedlertid anser jag för en skyldighet att meddela Herr Biskoppen denna, ehuru föga tillfredsställande, underrättelse, och hoppas att Hr. Biskoppen af sådan orsak benäget ursäktar att jag åter så snart besvarar med ett bref. I Politiken är ännu inga »new features». Jag utber mig äran få bilägga en »liten *en-miniatur*» föreställning af Hertigens af York procession och en karikatur af Deras Majestäter Påfven, Fan och Ferdinand,¹ en vacker (»la belle») om ej en »helig Allians»,² som mycket amuserar »John Bull». — Vintern har åter lemnat oss.

Med vördnadsfulla helsningar till Hennes Nåd Fru Biskoppinnan, har jag äran framhärda

Högvärdige Herr Doktorn, Prokanslern och Kommendörens
tillgifne ödmjukaste tjänare

J. P. Wählin.

London den 2 Febr:y 1827.

¹ Konungen av Spanien.

² Ett av W:s vanliga vitsmakerier: »Belle Alliance», den plats där hert. av Wellington och general Blücher möttes efter slaget vid Waterloo. Jfr heliga alliansen.

16.

[Titel.]

Efter några veckors frånvaro ur staden emottog jag samma gång Hr Biskoppens bref och Svenska Avisorna, som innehöllo den oförmodade och bedröfliga nyheten om salig Brodren Jacobs dödsfall.¹ Jag skall ej försöka att beskrifva den förvåning och smärta denna underrättelse förorsakade mig. Den var mig så oförväntad, att jag knappt kunde öfvertyga mig om den bedröfliga verkligheten. Med den innerligaste rörelse delar jag Herrskapets förlust och Herrskapets sorg. Den begråtne var äfven kär för mig, kär som en broder, och länge, länge skall hans minne blifva mig dyrt och heligt.

Uptagen af en mängd små göromål och i beständig rörelse emellan staden och landet, har jag alltför länge fördröjt att besvara Hr. Biskoppens bref. Jag har likväl, enligt Hr. Biskoppens önskan, afsänt brefven och verserne till S. Amerika, samt skrivit till Hr Hauswolff med anmodan att han ville bereda Kap. Greiff och dess Fru för denna sorgliga nyhet. Stackars Kusin Louise, hvilken underrättelse för henne! Brefven blefvo af mig själf aflemnade på Postkontoret, i närvaro af Konsulats-Sekreteraren Unonius.² Af postpenningarne är ännu nog kvar för ett bref. Jag erhöll Hr Hauswolffs adress på Messrs Goldsmiths kontor.

Som Br. Bibelsällskapet nu låter här trycka Sv. Nya Test., hvaraf jag har korrekturen, kommer jag att blifva större delen af sommaren i London. Jag hoppas likväl att i början af Augusti kunna lemna staden, för att »rustikera» ett par månader. Br. B-sällskapet ernar äfven att här låta trycka hela Sv. Bibeln nb. med uteslutande af Apokryfa. De religieusa Sällskapens sammankomster äro nu slutade i London. De hafva detta året varit, äfven mer än vanligt, intressanta. Jag har äran bilägga en lista öfver dem, samt några andra små pjäser. Den stora förändringen i Ministären är Hr Biskoppen redan bekant.³ Katolska Emancipanterne hafva i Hr. Canning fått nytt hopp och nytt stöd, men tiden blott kan visa, om han soutinerar sig på sin upphöjda plats. Omvändelserne fortgå i Irland, och omkring 3,500 personer hafva redan öfvergått till Protestantiska kyrkan. —

Jag har i dessa dagar fått hit en liten 11-årig halfbror, hvars uppfostran jag lofvat göra. Han är olyckligtvis krympling, men har godt hufvud. Ifrån Köping har jag helt och hållet vändt min håg, eller rättare, jag har aldrig haft någon därför. Emellan det och London är svalget förstört; och »jemförelse förstör all sällhet».

¹ Jacob Faxé dog den 27 mars.

² Carl Elias Unonius (1794—1882), skeppsmäklare i London.

³ Canning blev i början av 1827 premiärminister (förut utrikesminister). Han var anhängare av katolikernas emancipation.

Med förklarande af min egen och de minas vördnadsfulla och hjertliga kompliment för Hennes Nåd Fru Biskoppinnan och de unga Kusinerne, har jag äran framhärda

Högvördige Hr. Doktorn, Biskoppen, Prokanslerens och Kom-mendörens

tillgifne ödmjukaste tjenare
J. P. Wählin.

London den 15 Jun. 1827.

17.

[Titel.]

Med en ny obligation till Herr Biskoppen för ett ganska gracieust bref, har jag åter att apologisera för att hafva lemnat det så länge obesvaradt, hvilket härrört derutaf, att jag under de trenne sista månaderna ej haft någon varaktig stad, och till större delen varit på landet. Det var mig ett synnerligt nöje att, vid min ankomst till staden, i början af denna vecka, af min vän Gen. Konsul Tottie emottaga det bref, jag har äran bilägga. Detta fägnar mig så mycket mer, som jag sjelf ej har underrättelser af något slag från Columbia. Brevfvens uteblifvande är ett synnerligt missöde, helst alla andra bref från denna verldsdel behörigen framkomma och ingen packet på lång tid blifvit förolyckad. Enligt Hr. Biskoppens önskan har jag på Goldsmithska kontoret efterfrågat Hr. Hauswolffs adress. Man svarade mig med en ton, som tillkännagaf, att förhållandet emellan huset och Hr. H. ej lär vara det allra bästa, att man ej kände den; men att det vore bäst att adressera hans bref till Engelska konsuln Mr. Watson i Carthagena.

Det Sv. N. Testamentet, som här tryckes, blir färdigt om tvenne månader. Det har förorsakat mig lika mycket besvär, som B. Sällskapet kostnad, emedan man varit nödsakad att skicka mig korrekturerne ofta ett à tvåhundra mil från London, helst min fromma vän Cornelius Rahmn, som vikarierat för mig, ej hade håg och tid att häri lindra mitt besvär. Upplagan blir komparatift vacker nog; men kunde blifvit mycket bättre, om den fått tryckas med latinska stilar, och om den ej blifvit lemnad till en dummer Engelsman, som ej förstår ett ord af språket, och som dessutom gjort mig otroligt bryderi genom sin ohjelpliga besparingsprincip, att tränga orden tätt tillsammans. Jag skall göra mig ett synnerligt nöje att skicka Hr. Biskoppen ett exemplar, så snart upplagan kommer. Bibel Sällskapet har nu beslutit äfven låta trycka Sv. Bibeln, väl förståendes med uteslutande af de själförförande Apokryfa, till det Svenska publicums uppbyggelse och fromma. Detta blir för visso Apokryfiska höga vederbörande »en hård nöt att knäcka». — I Edinburgh har en kommitté formerat sig för att korrespondera och medverka med Br. B. Sällskapet; men detta har, om möjligt, gjort Edinburgh-Bibelsk. ännu hätskare, som hämnas med persiflager och anathemer. Vore detta Christi anda, hvem borde ej blygas att vara en kristen? och likväl är dessa Zeloters krigsrop

»Guds ära och intet annat än Guds *oförfälskade* ord». — Hr. Canning's oförmodade dödsfall¹ väckte för ögonblicket den största oro och bestörtning. Nationer, liksom små Magnater, älska favoriter, och hasarden och Castlereaghs oduglighet hade gjort Canning till en sådan. Den aktning man visade honom var en hyllning åt de liberalare principer dem han försvarade, mindre — påstå de som väl kände honom — af öfvertygelse och böjelse, än af fåfänga, och drifven af den allmänna opinionens oemotståndliga kraft. Det är troligt att han, för sin egen ära, dog i det mest fördélaktiga ögonblick. Hans karakter som individu och menniska var icke värd ett öre; men som statsman var han, en annan Leonidas, hal och slug och smidig, och förstod förträffligt begagna konjunkturen till sin fördel. Så länge han ännu bar räfskinnet, var det rådande partiets *öfvertygelse* alltid hans. Beklädd med lejonhuden, påstod han sig slutligen hafva *en egen*. Ur hans mun gick ett tveeggadt svärd, som gjorde honom mycket fruktad. Hans sarcasm var hvass och ettrig. I det pathetiska lyckades han ej lika väl, ehuru mycket berömd för vältalighet. Sedan hans grundsatser synas vara af Regeringen erkända, ger man sig åter nu tillfreds. Katolikerne hafva redan, som billigt är, kanoniserat honom, och oppositionen, de renlärige af Anglikanska kyrkan, med lika rätt, förklarar honom för en arg Deist, och som sådan exkommunicerat honom ifrån himla, et jam sub judice lis est.

Genom min bror, ifrån hvilken jag nyligen haft bref, har jag blifvit underrättad, att »the proceedings» vid sista Prestmötet redan äro tryckta. Jag skulle blifva Hr. Biskoppen synnerl. förbunden för ett exemplar deraf. Om det skickades med Consistorii post till Cons. Notarien i Götheborg och han lemnade det till Post Dir. Gjers kunde jag snarast få det. Jag är ganska nyfiken att läsa den lärda afhandlingen² och de tvifvels utan ej mindre uppbyggliga predikningarne, som hänryckte de utkorade svarta auditores. Min brors ingångsspråk³ är dock icke mycket hoppgifvande. Ämnet⁴ har onekligen, trots Woeldike, Benzeliuss och Hylanders,⁵ sina stora svårigheter, och då man, utan lärda noter och kommentarier, jemför Rom. IX: 18—23 och Rom XI: 8 skulle man nästan kunna tro att Paulus sjelf var Calvinist;⁶ men det var han, väl förståendes, icke. Saken är likväl den,

¹ Canning dog i aug. 1827.

² Preses vid 1826 års prästmöte i Lund var prof. A. J. Hellstenius (1777—1844); avhandlingen bar titeln *De prædestinatione*.

³ 2 Krön. 29: 11.

⁴ »Ett uppmuntringsord till Tjenarena som Herren utkorat: Varer inte försumlige att stå för Honom, att I mågen göra Eder utkorelse fast.» 2. Petri 1: 10

⁵ Här åsyftas: »Compendium theologiæ» av Marcus Woeldicke, det utkom 1760; en allmänt använd teologisk lärobok utgiven 1735 med titel »Repetitio theologica» av biskopen Jacob Benzeliuss (1683—1747) samt »Frågor och svar angående salighetens ordning» av prof. Andreas Hylander (1750—1830).

⁶ Att W. här i sammanhanget omtalar Paulus blir förklarligt, när man betänker, att just hans ställning till utkorelsen debatterades. I Helstenii avh. citerades också Rom. 1: 19—21, och två av teserna ha direkt avseende på Pauli ställning till utkorelsen: (N:o 16) »Nonne in Scriptura Sacra, et præcipue in Epistolis Paulinis, inveniuntur loci, qui sententiæ Calvinianorum aperte favere videntur?» — (N:o 17) »Num Ep. Pauli ad Rom. Cap. IX, X, XI et præcipue Cap. IX, v. 11—18, ita explicari et possunt et debent, ut Prædestinationorum sententiæ nihil præsidii afferant?»

att de ställen, dem man citerar både för och emot i frågan, löpa parallellt med hvarandra uti Skriften, och att — men jag har redan förfallit i mitt vanliga fel att docera h. e. radottera, och allerödmjukast ber jag Hr. Biskoppen derföre om förlåtelse.

Baron Stjerneld var, enligt de sista underrättelserne ifrån Stockholm, dit ankommen. Om ryktet är sannt, hvilket jag ej önskar, retirerar han sig helt och hållit ifrån »public life», och en Brandell¹ blir Chargé d'affaires här. — Den lilla fröken² hade frässan.

Engelska tidningarne innehålla dagligen reflexioner öfver Norrige och dess Storthing. Norrige är kanske den friaste och mest oberoende stat i Europa. Det behöfver för sin lycka ingenting mer, än litet medgörligare representanter och ordnar och adel. Det synes dock vara lättare att »bygga slott i Spanien och i luften» än i Norrige. Ehuru man ej kan annat än beundra den sjelfständiga nationella anda, som så kraftigt »uttalar sig» (att tala med Argi³ vackra språk; jag väntar snart se frasen i någon ny edition af H[ylander]s postilla⁴) är det likväl bra förargligt att höra Norrmännen sjelfva komplimentera sig deråt och att jemföra sig med deras naboer. *Våra* Ministrar hafva likväl mera savoir faire, och våra Storatingsmän mera savoir vivre. I det »fria England» förhåller det sig à peu près på samma sätt, med undantag af tropherne. Man tar munnen gräseligen full, man deklamerar, squadronerar, gestikulerar; men då detta granna fyrverkeri afbrunnit, och den oratoriska stormen rasat sig trött, och den viktiga frågan om delning uppstår, veta Ministrarne väl att genom den aritmetiska rundheten af de många nollorna i deras såld, segra öfver den oratoriska rundheten i perioderne.

För momangen är här intet nytt. Tout le beau monde är nu på landet, och kan *ännu* icke med heder visa sig i hufvudstaden. Vädret har i allmänhet varit torrt och vackert hela sommaren, men med täta ombyten ifrån värma till köld, hvilket förorsakat att frässan är mycket gängse. En lindrig attack deraf jagade mig förr än jag ernat in till staden. — Grödan har varit ovanligt rik, och manufakturisternes belägenhet är derigenom mycket förbättrad.

Med förklarande af min egen och de minas vördnadsfulla kompliment för Hennes Nåd Fru Biskoppinnan och Kusinerne har jag, med djup vördnad och förbindelse, äran framhärda

Högvärdige Hr. Drn. Biskoppen, Prokansleren och Kom-mendörens

tillgifne ödmjukaste tjenare
J. P. Wählin.

London d. 14 Sept:r 1827.

¹ Härmed torde knappast någon annan kunna avses än assessorn Elias Vilhelm Brandel (1785—1858), vilken 1818—1824 var ledamot av kommittén rör. svenska handlandes genom uppbringningar lidna förluster, och som 1826 blev ledamot af sjöförsäkringsrätten och 1831 kommersråd.

² Baron Stjernelds dotter.

³ Tidningen Nya Argus, utg. i Stockholm av Johan Johansson.

⁴ Andreas Hylanders »Samling af tal och predikningar hållna vid olika tillfällen», I—III (1791—1804).

18.

[Titel.]

Trenne dagar efter jag hade afsändt mitt senaste bref hade jag äran emottaga Hr. Biskoppens af den 26 Aug., tillika med den bedröfliga påminnelsen af Herrskapets och min egen ömma och oersättliga förlust. Jag har blandat mina tårar med Herrskapets. Ack! jag känner och förvånas öfver hjertats obegripeliga kapacitet att lida. Jacob var *en* ung man af tiotusende. Att associera sitt namn med *hans*, äfven på ett tittelblad,¹ förråder icke ringa äregirighet. Denna hjertats godhet och karakterens styrka, detta heliga och svurna hat till smickrets låghet och lycksökeriets ränkor, denna tankens ljus, som ser, och denna viljans renhet, som också vill det rätta, denna trofasthet, som aldrig svek en vän, — som aldrig bröt ett löfte, och detta öppna, rena sinne för lifvets stilla dygder, äro egenskaper, som väl förtjena efterfölje, och endast få ha hunnit. Att berömma *honom* var också öfver biografens förmåga, och väl kunna på *honom* dessa sköna rader af Shakspear lämpas:

»To gild refined gold, to paint the lily, To throw a perfume on the violet, To smooth the ice, or ade another hue Unto the rainbow, or with taper-light To seek the beauteous eye of heav'n to garnish Is wasteful and ridiculous excess.»²

Jag är ledsen att ej äga det minsta hopp att kunna skicka det bilagda opusculum till Hr Kapiten Greiff och dess fru, för hvilka välmeningen och den älskade aflidnes minne skulle ge det ett värde; ty dels, ehuru lätt, skulle postporten bli ganska ansenlig, dels har det, alla efterfrågningar oaktadt, icke lyckats mig att få någon uppgift om Hr. Kap. Greiffs eller Hr. Hauswolffs vistelse-ort. Jag hade i går besök af en ung Sv. Handlande, vid namn Rosenlind, som varit nyligen i Columbien, och som beskref postgången, om den må kallas så, i det inre af landet, såsom högst opålitlig och långsam. Brefven lemnas vanligtvis åt resande, à la merci desquels de äro. Rosenlind var under mitt vistande i Stockholm, i pension hos den försupne Ipson.³ Han går härifrån att etablera sig i Cadiz.

Det roar mig nog att man velat sälja björnen uti skinnet och gifva mig Köping innan det blef ledigt.⁴ Jag gissade så förut. Jag ångrar nästan nu att jag ej underhandlade derom; ty det skulle beredt mig ett ypperligt tillfälle att hafva haft med vederbörande, hvad Engelsmannen kallar »a little fun». Huru kunna visä män så kompromettera sig? »Förlåt dig ej på Förstar» är en förträfflig maxim. Detta har jag också aldrig gjort, ehuru Himlen vet nog många andra

¹ Möjligen har W., som var tillfällighetsskald, sänt Faxen en minnesdikt öfver Jacob Faxen och syftat därpå. Längre fram i brevet beklagar han, att han inte kunnat sända opuset till kap. Greiff. Någon tryckt eller otryckt dikt av W:s hand öfver J. Faxen finnes emellertid icke i den privata samlingen av minnen rörande J: Faxen.

² Shakespeare, John, IV, 13. (I. Hagbergs övers. (1861) Kung Johan, IV, 2, s. 51.)

³ Se not 4 sid. 24.

⁴ Köping blev icke ledigt. Se not 7 sid. 61.

dumheter. Om Svedelius icke skrymtar, var han likgiltig om Dom-Prosteriet, och bör således ta förlusten, om någon, ganska lätt. Hans tänkesätt kan synas af det bref jag har äran här bilägga. Kanske gjorde han sig själf för säker, och troligen föll det honom icke in, att jag *icke* ville emottaga hans Gergeseniska hjord.¹ — Det lär nu, tyvärr! vara afgjort att Baron Stjerneld icke återkommer hit. Atminstone berättade mig Baron Rålamb så i Söndags. Jag regretterar det. Under de tio år jag haft lyckan äga Baron Stjernelds bekantskap och umgänge, har min aktning för honom beständigt ökats. Han var en annan Jacob i karakterens stadga, öppen, god och utan svek och ränkor. Han är ett lefvande exempel att tro och heder kunna finnas äfven uti politiken. Att jag ej missbrukat hans godhet har jag skäl att tro derutaf, att han vid sitt afsked med Gen. Konsul [Tottie] uttryckte sin förundran, att jag aldrig bedt honom om någonting *för mig själf*.

Jag hade häromdagen ett högst sällsynt och oförväntadt tillfälle att med en Skeppare, som gick directe till Malmö, skicka Hr. Biskoppen ett exemplar af Br. B.-sällskapets sista Årsberättelse; men antingen genom Skepparens feghet, eller Mäklarens försumlighet, blefvo några småsaker efterlemnade, dem jag önskat Herrskapet skulle gracieust ansett för halmstrån, kastade i luften, att visa vindens direktion.

Till de litterära fenomenen för dagen hör Hr. W. Scotts »Life of Napoleon». Det anses likväl, oaktadt författarens celebritet, på denna, som den andra sidan af kanalen, för ett misslyckadt försök, och består förnämligast i en kompilation af avisnyheter, som icke äro alltid de mest pålitliga. Att författaren måste något etwas hafva slarfvat, bevisas deraf, att han funnit för nödvändigt att låta förstöra och omtrycka ej mindre än 300 sidor, som voro tryckta under hans eget öfverseende. — Förledet år blefvo 898 *nya* verk utgifna uti London, utgörande in alles 1161 volder, oberäknadt nya editioner af äldre verk, recensioner (reviews), magazin, journaler, pamfletter och andra periodiska verk. *Ett enda* exemplar af ofvannämnda verk skulle kosta 700 £ Sterl., och förutsättande att endast 750 exemplar blifvit tryckta af hvart arbete, blir kostnaden 525,000 £.

Allas uppmärksamhet är nu fäst på Divan[en]s beslut rörande de allierade Makternes *sista ultimatum*.² Spanien är i fullt uppror, och de prestridna fanatici ropa endast, viva l'inquisition! Det vore synd att missunna dem denna önskan! Hvilken fallen och förnedrad Nation, med ett klimat så härligt, med ett språk så melodiöst! Detta

¹ Gergesenierne voro en stadsbefolkning i Palestina, som omtalas i Vulgata under denna benämning, men i vår bibelöversättning kallas de gadarenerna (Matt. 8: 28) eller gerasenerna (Mark. 5: 1 och Luk. 8: 26). — Att W. kallar Köpingsborna den gergeseniska hjorden är utan tvivel ett utslag av hans lust att leka med ord. Hos Markus står: »Så kommo de öfver till gerasenernas land, på andra sidan sjön.» Från W:s horisont låg Köping på andra sidan sjön, d. v. s. Nordsjön eller i trängre mening norr om Mälaren.

² Frankrike—England—Ryssland undertecknade på sommaren 1827 ett protokoll i London, vilket såsom ett ultimatum tillställdes Divanen, som avvisade detsamma. Frågan gällde Greklands ställning till Turkiet.

hafva de förskyllat på Morerne. Föga bättre är tillståndet i Portugal, och Engelsmännen önska redan att de aldrig varit der. — Jag kan hälsa ifrån den aimabla Fru Erskine, som hedrar mig med sin korrespondans, och ifrån hvilken jag i dag haft bref. — Nya Test. lär snart bli färdigt, ty Boktryckaren jagar mig nu igen, som under mitt vistande på landet. Han rättar sig likväl efter sin egen beqvämlighet, och liknar genierna deri, att han gör allting »by starts». — Jag är nu sysselsatt, att, med samlande af nya koraler, redigera en ny psalmbok,¹ för min församlings bruk, medelst utgallrande och förkortande af Psalmerne i den antagna. Många af dessa äro alldeles obrukbara för sin längd, och andra, enkannerligen af de nya, både för sin meter och andans fattigdom otjenliga för sång. Jag vet detta är en kättersk sats, som man, i synnerhet i Stockholm, skulle ej förlåta mig; men det är min olycka att vara »ingenting om icke kritisk», och att dömma för mig sjelf. Oaktadt rikedomen utaf nummer finner jag det ganska svårt att stundom välja Psalmer. Men detta kan man nu ej mera hjälpa. Koralerne äro likväl det *bedröfligaste* af allt, hvilkas harmoniska behandling, eller rättare misshandling, lika litet hedrar kompositören, som Musikaliska Akademien. Har då ingen utaf dessa herrar öron? Häffner² är en svåra lärder musicus, en hedersman, som förenar allt godt, utom musikalisk smak med musikalisk kunskap, och är, om möjligt, lika galen och misstagen i sitt omdöme om våra koraler, som pojkarne, the lärda fosforister, uti omdömmet om poesi. Men Viva Viva l'Inquisicion del Gusto! De kunna blott bränna mig *in effigie*, — et »Pete, non dolet!»³

Till uppfinningarne för dagen hör en Angvagn (Steam carriage) som med lika lätthet går uppföre, som utföre, och är fullkomligt under konduktörens kontroll. Den gör med lätthet 2 Sv. (14 Engelska) mil i timman, och dess fart kan ännu accelereras. Man har i dessa dagar gjort flere försök som fullkomligen lyckats. Första gången skenande den dock, satte i farten midt på ett hus, slog väggen in, skrämden en gammal Matrona till döds, och bröt hjulen sönder. Machinistens namn är nästan ominöst. Han hetter *Burstall* (Sprängallt). Tvenne herkuliska arbeten äro nu under fortgång, den nya London-bryggan och Thames' tunnel, en underjordisk väg under strömmen, ett arbete af immens svårighet, och som tvenne gånger förut försökt misslyckats. Äfven nu har vattnet en gång brutit in, och till en del förstört arbetet; men man har likväl hopp om slutlig framgång.

Vädret har under de senare åtta dagarne varit vått och obehagligt. — Inom Bibel Sällskapet är allt in statu quo. Dr Pinkerton har gått till Kontinenten, i synnerhet att blidka de Apokryfiska Tyskarne.

¹ W. utgav först 1843: »Valda verser utur psalmboken till bruk för skol- och nattvardsgudnaden.»

² Johan Christian Friedrich Häffner (1759—1833), den bekante musikern, utgav sin koralbok 1820—21.

³ När Cæcina Pætus under kejsar Claudius dömts till självmord, men visade fruktan, stötte hans hustru Arria svärdet i sitt eget bröst och räckte honom det sedan med orden: Pæte, non dolet — Pætus, det gör icke ont!

Den ryktbare Dr Leander van Ess¹ i Darmstadt är farligt sjuk. Man despererar om hans återställande. — Jag har nu att ödmjukl. hos Hr Doktorn apologisera för längden af detta bref. Jag förenar dermed min och de minas vördnadsfulla och hjertliga kompliment för Herrskapet, och uthär mig att, under förklarande af min djupa vördnad och aldrig upphörande tillgifvenhet och förbindelse, få äran framhärda

Högvärdige Herr Doktorn, Biskoppen, Pro-Kansleren och Kom-mendörens

Ödmjukaste tjänare
J. P. Wählin.

Londini Anglorum den 21 Sept:er 1827.

19.

[Titel.]

Jag har oförmodligen fått en direkt lägenhet på Lund, hvilken jag ej får försumma, med en ung Gentleman, en Mr Bloch, som anmodat mig om ett introduktionsbref till Hr Doktorn, och med hvilken jag i hast skrifver dessa rader. Jag känner honom väl ej mycket; men som han är en ung man af uppfostran och kunskaper, behöfver han ej annan rekommendation, för att af Hr Doktorn omfattas med godhet. Han är född Tysk men har i längre tid varit här och talar både Engelska och Franska, Adjunkten Ry[d]berg,² till hvilken jag äfven gifvit honom några rader, kan blifva honom nyttig. Afsigten med hans resa är att få rätt på en Hr Rothmans familj, som skall vara af Tysk adelig härkomst, och hafva etablerat sig i Sverige för ett sekel sedan eller deromkring. Ifrån Lund ernar han sig till Stockholm. Med nämde Hr Bloch har jag äran skicka Hr Doktorn det här tryckta N. Tst:e, hvaraf jag i dag fått de första exemplaren ifrån Bibelsällskapets kommitté, som kallar banden »kyska» (chaste). Kyskheten i all ära, hade jag hellre sett att de varit, hvad jag begärt »nitida». Jag ber äfven få göra Hr Doktorn offerten af ett par Engelska rakknifvar af en af Londons första manufakturister. De voro »originally» salig Jakob ämnade, hvilket torde gifva dem ett värde. Jag har tillika tagit mig friheten att skicka några få par bomullsstrumpor för Hennes Nåd Fru Biskoppinnan, och tusende gånger kysser jag Fru Biskoppinnans hand, att erhålla Dess Kind acceptim för denna bagatell.

Den stora seger, som allierade flottorna vunnit öfver hund-Turken³ lär före ankomsten af detta vara Hr. Biskoppen bekant. Engelsmännen, likt de Greker, äro alldeles rasande af fröjd. — Af Argus har jag sett att Madame Catalani förtjust Stockholms-borne. Engel-

¹ Johan Heinrich Leander van Ess (1772—1847). Var brittiska bibelsällskapets agent till 1830. Skilde sig från sällskapet — i följd av dess beslut om de apokryfiska böckerna. — Hedersledamot av svenska bibelsällskapet.

² Sven Rydberg, se not i sid. 20.

³ Segern vid Navarino.

ska Tidningarne påstå, att detta är en »spurious Mad. Catalani», en släkting af den stora sångerskan »Angelica», som in propria persona skall vara i detta ögonblick i Augsburg. Detta vore bra löjligt.

Jag får härmed äran förklara Hr Biskoppen min förbindelse för brefvet af den 14 Okt. Det medföljande brefvet till Hr Kapiten Greiff emottogo Herrar Consulares, som genast afskickade det. Jag bilägger Konsulats-Sekreteraren Unonii not derom. Mitt sista bref hade en utomordentligt snäll passage. Med storm och medvind kan packeten passera Nordsjön på 3 à 4 dygn, och Baron Stjerneld var en gång inom 8 dagar i London och Stockholm. Men så flög han ock då på kärlekens vingar. — Ännu är ej bekant ho som här succederar honom. Baron Rålamb lär ock gå hem. — Väderleken fortfar att vart utomordentligt mild; men vi hafva i lång tid vandrat i ett Egyptiskt mörker. Le beau monde börjar nu strömma in till hufvudstaden.

Jag önskar Hr Doktorn och Dess familj en glad och angenäm helg, och med vördnadsfulla helsningar, hvari de mina förena sig med mig, till Herrskapet samtliga har jag, under förklarande af min uppriktiga vördnad och vänskap, äran framhärda

Högvärdige Hr Doktorn, Biskoppen, Pro Kansleren och Kom-mendörens

tillgifne ödmjukaste tjänare
J. P. Wählin.

London den 15 Nov. 1827.

20.

[Titel.]

Tillåt mig att uppvakta Herr Biskoppen med dessa rader, och att vid början af ett nytt år förnya mina vördnadsfulla och hjertliga önskningar för Herrskapets sällhet, och utbedja mig en fortsättning af den synnerliga ynnest, hvarmed jag hittills varit hedrad, och den jag anser både som ett företräde och en lycka. Jag får äfven på samma gång äran aflägga min ödmjukaste tacksägelse för Herr Biskoppens obligeanta bref, hvilket jag den 11:te innevarande emottog. Det fägnar mig högeligen att den här utgifna upplaga af Sv. Nya Testamentet vunnit Herr Biskoppens bifall. Jag har gifvit Britiska Bibel Kommitéen del af Hr. Biskoppens tänkesätt, och har äran bilägga ett bref ifrån Kommitéen i anledning deraf. Gamla Testamentet är nu under trycket, och Genesis och Exodus redan accheverade. Editionen blir i regal oktav, efter Sv. BS:s upplaga. Jag har sträfvat hårdt att få göra den, i afseende på stafsättet, uniform med Nya Test.; men man har fruktat att höga vederbörande i Stockholm, för hvilka företaget redan är opopulärt, skulle stöta sig, om man afvek ifrån deras text; och deri äro nog ändå irregulariteter, falsk interpunktering, etc., som begära rättelse.

Ifrån Herr Baron Stjerneld hade jag i början af månaden bref; hvaraf jag här har äran bilägga en afskrift. Jag har icke kunnat bestämma mig i afseende på den mig deri gjorda offert, och måste

innan dess afvakta vidare underrättelser om ställets beskaffenhet. Ex. Rosenblad har äfven erbudit mig sina bona officia, med tillägg, att Mällösa är så godt, att Åhrman aldrig fått det, om det ej varit för sina familje-relationer, ett factum, som är en annan skamfläck i Clereciets befordringshistoria. Tit. Åhrman, dum och dryg i åminnelse, var nemligen — hvilken polygamist! — tre gånger gift, först med en fröken Lagerbjelke (ni fallor), sedan med en fröken Djurklo[u], och slutligen med Riksdags Direktören S[ch]wans syster.¹ Detta är dock ej rätta dörren till fårahuset. —

I politiken är den förändrade Ministären, så här som i Paris, intressantaste tale-ämnet för dagen.² Man väntar ögonblickligen den officiella underrättelsen om de blifvande Engelska Ministrarnes utnämning. Det lär vara afgjort att Hertigen af Wellington blir Premier-Minister, hvaråt många skandalisera sig. Lord Goderich,³ liksom salig Dumbom, kom af sig vid ingången. Ifrån den Höga Porten vet man än ej annat, än att den rustar sig. Underrättelsen om nederlaget vid Navarino var ett åskeslag, och den bombastiska distiken blef bokstafligen besannad:

Consternabantur Constantinopolitani
Innumerabilibus solitudinibus.

Till märkvärdigheterna för dagen hör att en Miss Macauley, som förut varit Actrice, öppnat ett kapell i Westminster, der hon tre gånger i veckan predikar under ett otroligt tillopp af »fashionabels», i synnerhet af damer. Hennes deklamation är företräffelig; men för öfrigt påminte hon mig, då jag hörde henne, om »Sutor, ne ultra crepidam».⁴ Det skandal-älskande vördade Publicum har nyligen varit högeligen roadt af en disput emellan tvenne af Anglikanska Kyrkans Pelare, Biskoppen af Chester och Biskoppen af Norwich, hvaraf den förre anklagat den sednare hos Årke Biskoppen af Canterbury, att hafva spelat whist — ett spel, som man väl skulle kunna anse för orthodoxt — och att hafva befordrat en ung Prestman, som, »ej ägde andra förtjenster än den högst tvetydiga att vara en god kortspelare». Samma Biskopp af Chester ansåg sig för några år sedan befogad att adressera ett bref till Hertigen af York, närmaste Thron-arfvingen, hvari han ganska alfvarsamt föreställde Hertigen det obehöriga och straffbara att resa om Söndagarne ifrån landet intill staden, hvilket — besynnerligt nog — Hertigen tog in bonam partem. En ung Prestman, som var Vice Pastor på landet, der han, för att förbättra sina inkomster, var nödsakad att emottaga Pensionärer, hvaribland han hade lyckan att äga

¹ Karl Peter Årman (1763—1827), ord. hovpredikant, kyrkoherde i St. Mellösa. Gift 1. med Karolina Sofia Lagerheim (1771—1802); 2. med Ulrika Charlotta Djurklou (1776—1809); 3. med Maria Charlotta Schön (1778—1856). — Wählin's uppgifter äro, som synes, ganska felaktiga. Årmans 3:dje hustru var syster till Schwahns hustru.

² I England ministären Wellington, i Frankrike ministären Martignac.

³ Frederick John Robinson, viscount Goderich, earl of Ripon (1782—1859), premiärminister 1827 efter Cannings död; avgick 1828.

⁴ Plinius. (Skomakare, bliv vid din läst.)

en son af Konungens favorit-Marquisinna, har i dessa dagar, genom hennes inflytelse blifvit utnämnd till Biskopp af Winchester, med årlig inkomst af 30,000 £ Str. Han är en ung man — 37 år — men skall vara ganska skicklig, och »strängt orthodox», hvaråt man fröjdar sig. Ibland tidens tecken är det ett, att judar och Christne börjat offentliga diskussioner i religiösa ämnen, som hållas hvar Lördagsafton, och hafva väckt mycket intresse. En Engelsk Prestman, vid namn Taylor, har blifvit aktionerad och förvunnen att hafva smädat Salighetsläran, och förlöjligat dess väsendtligaste sanningar; men af undseende för Ståndet, har han ej fått något straff. »För mycken lärdom har gjort mannen rasande.» Åtskilliga Ängvagnar, af olika konstruktion, hafva redan exhiberats, med afgjord framgång. De göra med lätthet 2 Sv. (14 E.) mil i timmen. De hafva föranlett en mängd högst löjliga karikaturer. Jag har äran bilägga ritningen och beskrifningen af en af dessa vagnar. — Sir Walter Scotts »Napoleons lefverne» har redan blifvit öfversatt på Italienska, hvarvid man likväl uteslutit allt hvad som är sagdt till Exkejsarens fördel. Engelska Tidningarne berätta, att Exkonungen af Sverige är i Baasel, och i så stor misär att han nödgats pantsätta sin kappsäck och sina kläder.

Hr. Biskoppens bref till Hr. Kapt. Greiff har jag redan lagt på posten, och betalt det med hvad som öfrigt var af de penningar Hr. Biskoppen vid ett tillfälle förut skickade mig, och som jemt voro tillräcklige. Utanskriften är, så vidt jag vet, riktig. Mexikanska Tidningarne med sista posten meddela följande curieuse factum, att öfver 3 millioner £ Str. blifvit utlaggda af särskilda Europeiska Sällskap i Syd-Amerika för grufarbeten. I de flesta fall är resultatet ännu ovisst. Det enda Sällskap, som haft någon remiss är »the Brazilian-Company», som likväl ej ännu fått mer än en procent af sitt Kapital. — Wäderleken har hela hösten och vintern, med undantag af några kalla dagar i December, varit utomordentligt mild. Vi hafva likväl haft flere ganska våldsamma stormar, som förorsakat tusendetals skeppsbrott, och dimmor och oupphörligt regn. På flere orter står hela landet under vatten. — Themsen har för andra gången brutit in och till en del förstört arbetet vid den underjordiska passagen — (Thames Tunnel —) hvarvid sex menniskor drunknade. Irruptionen kostade sista gången 12,000 £. — Man lofvar sig likväl ännu framgång, om man blott kan skaffa »det enda nödvändiga», penningar. — Portugisiske Prinsen Don Miguel¹ är nyligen rest efter 14 dagars vistande här, hvarunder han blef med den utmärktaste artighet och välvilja bemött. Han ser ganska enfaldig ut; men fronti nulla fides.²

De mina förena sig med mig i vördnadsfulla helsningar till Hennes Nåd Fru Biskoppinnan och Kusinerne; och under de ömmaste

¹ Dom Miguel (1802—1866), andre son till konung Johan av Portugal. Ovan (not 1, sid. 61) är nämnt, att Canning sände trupper till Portugal till skydd för Maria da Gloria och mot tronkrävaren Miguel. Den nya regeringen i England opponerade sig ej emot att Miguel 1828 grep makten och lät utropa sig till konung.

² Juvenalis, Sat. 2, 8. (Skenet bedrager.)

önsksningar för Herr Biskoppen och dess älskade familjs beständiga välgång, har jag, med djup vördnad, äran framhärda

Högvärdige Herr Doktorn, Biskoppen, Pro Kanslerens och Kom-mendörens

Tacksamme, tillgifne och ödmjukaste tjenare

J. P. Wählin.

London den 25:te Jan:y 1828.

21.

[Titel.]

Jag har åter en ganska agreabel anledning att uppvakta Herr Biskoppen med några rader. I Tisdags (5:te) ankom posten från Carthagenä, och medförde bilagade bref, som jag gör mig ett synnerligt nöje att öfversända, ehuru man chargerat tredubbel »postage», 9 sh. eller nära 6 Rdr. Bo. — Underrättelserne från Grufdistrikten i Syd-Amerika äro ganska decouragerande. Wid en bolagsstämma i City i går beslöt man att upplösa Anglo-Chilian Grufkomp:t sedan det för intet depenserat 103,667 Pund Sterl. Sista brefven ifrån Bogotä äro af den 14 Nov. Guayaquil och de andra sydliga Provinserne hade då underkastat sig Bolivar,¹ liksom förut de norra. Wid underrättelsen om Hr. Cannings död hade han befallt både Civila och Militära embetsmän att anlägga sorg, och hade skickat ett kondol[ea]nsbref till Engelska Chargé d'Affaires-en. Brevet var dateradt Quito den 29 October. — Parlamentet samlades den 29 Jan. Ännu vet man ej, hvad man rätt skall tänka om den nya Ministären. Att se »il grand Capitano»² utnämnd till Premier Minister har misshagat de flesta, och förvänat alla. De argaste karikaturer utkomma dagligen öfver denna händelse. Catholikerne äro *utomordentligt* förbitterade, emedan de anse Hertigen såsom en stötesten i deras väg. Tidningarne smäda och förlöjliga. Här några exempel. — »Hela verlden vet att Hertigen af Wellington är en stor General — vi mena med stor en *lycklig* General; men de som känna honom på nära håll veta ock, att han positift är ett inskränkt hufvud, eller rent ut sagt, en dummer-jöns (a dunce). Man skulle vara i förlägenhet att kunna reconciliera detta, om man förut ej visste, att den stora Försyn, som af intet skapar, ofta väljer de mest usla redskap för utförandet af sina planer, 'att menskor ej må berömma sig'.»!! — »Som Soldat, äro vi färdiga att gifva Hertigen all möjlig heder; som Statsman är der ej en enda Britt, som icke skrattar åt hans äregirighet. Har väl Hertigen af Wellington vid något enda tillfälle befattat sig med politik, utan att han gjort sig ytterst löjlig? Kunna vi förgäta hvilken miserabel röl han spelte, då han förklarade våra konstituella Province-möten 'endast för en farce', och kastar ej blotta namnet 'Cornbill' (förslaget till Spannemåls-lagen) en skugga kring hans hjessa,

¹ Simon Bolivar (1783—1830), sydamerikansk frihetshjälte och statsman.

² Hertigen av Wellington.

den ej en gång hans Konungs hand kan undanröjja.»¹ — »Wi ha ej förtroende, på något sätt, till de element, hvaraf vår nya Ministär är sammansatt. Hvad kan man t. ex. vänta af en Lord Bathurst,² och af en Lord Ellenborough,³ om ej uppmärksamhet på snitten af en frack? Hvad kan man lofva sig af en sådan ömklig minister, som Hr. Goulbourn,⁴ som är gjord af trasorna af stridiga partiintressen.⁵ Äro dessa de som skola styra Britanniens öden? Himlen förskone oss från denna plåga.» — Allas ögon äro nu äfven vända på de nya Franska Ministrarne, som synas äga Nationens förtroende, och man applauderar dem högt för att hafva tagit befattningen med allmänna undervisningen ifrån Presterne.⁶ I Franska Konungens tal till »*les Chambres*», som sammanträdde i Tisdags, kallas slaget vid Navarino en »*oförmodad*», men »*ärorik*» händelse. I Engelska Konungens, som är skrivet af Nya Ministrarne, hvilka derföre fått skrapor uti Underhuset, kallas slaget »*an untoward circumstance*» (en fatal, förtretlig omständighet).⁷

Ifrån Sverige äro i detta ögonblick 3 poster ute. Således vet jag ännu ingenting vidare om Mällösa. Jag är alldeles obekymrad derom. Ännu väger mer emot än med, i afseende på ansökningen. Rahmn skulle gerna vilja bli min successor. Han är i många afseenden en bra Karl, men så Dissentifierad, och så sekterisk, att han ej skulle vara rätter man. Genom Tyska papperen veta vi, att General Björnstjerna⁸ efterträder Baron Stjerneld. »Arma togis cedunt»⁹ hette det förr. Nu är det tvertom. Generalen var dock utomordentligt artig, när han var här. —

Jag har gjort anstalt att de Nya Test:n, som Bibelsällskapet lemnat till Herr Biskoppens disposition, skola med första lägenhet blifva skickade till Götheborg. Wi ha sällan någon direct lägenhet på Malmö, Landskrona etc., och Skepparne få ej gå ur sin kosa. — Wädrret fortfar att vara mildt och vått.

Med djup vördnad innesluter jag mig i Herr Biskoppens ynnest,

¹ Spannmålslagen genomfördes 1815, då Wellington ännu icke var medlem av regeringen Liverpool men väl av parlamentet. W. inkom i regeringen 1818 och var med om genomförandet 1819 av de s. k. munkorgslagarna, som bl. a. starkt inskränkte församlings- och tryckfriheten.

² Henry Bathurst, earl Bathurst (1762—1834), engelsk politiker, medlem av Wellingtons ministär.

³ Edward Law, earl of Ellenborough (1790—1871) engelsk politiker, medlem av Wellingtons ministär.

⁴ Henry Goulbourn (1784—1856) finansminister i Wellingtons ministär.

⁵ Goulbourn hade varit medlem även av Cannings liberalare ministär. Uttrycket kan syfta därpå.

⁶ Genom kungl. ordonnanser 1828 inskränktes väsentligt elevantalet i de s. k. små seminarierna och uteslötos medl. av icke auktoriserade kongregationer, alltså speciellt jesuiter, från rätten att undervisa.

⁷ Slaget vid Navarino var följden av en tillfällighet. Ingen av de allierade makterna var, formellt sett, i krig med Turkiet. Därav förlägenheten å ömse håll inför det inträffade.

⁸ Magnus Fredrik Ferdinand Björnstjerna (1779—1847) general, envoyé i London 1828—1846.

⁹ Eg. *Cedant arma togæ* (Vapnen må giva vika för fredens dräkt). Cicero, *De officiis*, 3: 1.

och, under många ödmjuka helsningar till Hennes Nåd Fru Biskoppinnan, med Kusinerne, har jag äran teckna mig

Högvärdige Herr Doktorn och Biskoppen, Pro Kansleren och Kommendörens

tillgifne ödmjukaste tjenare
J. P. Wählin.

London den 8:de Febr. 1828.

22.

[Titel.]

Med ny förbindelse för tvenne af Hr. Biskoppens bref, hvaraf jag bekom det första den 5:te och det andra den 18:de sistledne, har jag likväl varit under den ledsamma nödvändighet att lemna dem hittills obesvarade. Brefvet till Hr. Kap:t Greiff har jag sjelf aflemnat på Posten och betalt med de åtföljande 3 Rr. Bo; men det afgick ej förr än i förrgård härifrån. Om mina önskningar voro tillräcklige att påskynda det, skulle det ej länge vara på vägen till sin bestämmelse. Jag förmodar att det bref jag nyligen hade äran öfversända ifrån Hr. Kap. Greiff hade en säker och skyndsam öfverfart, men jag tillstår att jag skulle känna en liten jealousy, om det ej var af en senare Datum än de tvenne Herrskapet fått öfver Falmouth. De 50 Rr. Herr Biskoppen i senaste brefvet inneslöt har jag betalt till General Konsul Tottie. De lära inom en bagatelle utgöra dess fordran, och skillnaden ingår på räkningen för ett annat år.

För Hr. Biskoppens välönskningar är jag lika tacksam som derigenom hedrad. Jag känner och värderar det hjerta, som andas dem. Jag har likväl, med afseende på Mällösa, nästan ändrat mitt beslut att söka det, afvaktande emedlertid bestämdare underrättelser från min bror och Baron Reh[a]usen¹ i Paris, som är ägare af Göksholm i Församlingen. Att Pastoratet föder en blott vegeterande Pastor, — hade han ock en Dom Prosts apptit — tviflar jag ej. Prosten Åhrman erindrade mig, den tiden jag var lik Hagars son, om Egyptens nöt, »fet och skön, som gingo uti godan bet».² Men alla hans önskningar inskränkte sig inom preferien af hans prosterliga buk, och till min olycka behöfver jag ej endast öl och stek och brännvin, utan äfven utländska böcker, tidningar och musikalier, som jag fruktar äta opp både lik och barn.³ Pastoratet består, efter vanligt afdrag (Mendaces ge stor diskont)⁴ ej mer än af 143 förmedlade hemman med ett hemman till

¹ Johan Gotthard von Rehausen (1802—1854) envoyé i London 1847.

² 1541 års bibel. 1 Mos. 41: 2.

³ W. menar tydligen inkomsterna af begravingar (likstol) och barndop.

⁴ Mendaces (lögnare) ge stor diskont — uttrycket torde så förstås, att W:s införskaffade uppgifter om Mällösa icke stämma med de af baron Stjerneld och exc. Rosenblad afgivna förmånliga uttalandena om pastoratet. W. synes mena, att de, som ändock ljuga, gärna skära till i växten.

Prestgården, och ett dertill lydande Stomhemman; men hvad förmedlade (utan medel?) och stomhemman betyda, är mig helt och hållet obekant, och som jag i mitt bibliotek aldrig haft eller ens vet mig någonsin hafva sett en Riks-Matrikel, har jag ej det ringaste begrepp om huru många hemman kunna anses såsom ett criterium på ett stort pastorat. Icke heller kan jag på något sätt beräkna hvad Mällösa bör rendera, och hvad utgifterna af ett hushåll med allt det påhäng och appendix, som tillhör en välbestält Svensk Fåraherde, böra blifva. — Som Enkan troligen får dubbla nådår,¹ har jag ännu tid nog att besinna mig.

General Björnstjernas utnämmande till Sv. Minister i London var högst oförväntadt. Detta har högeligen förbittrat herrarne i det Kongl. Kabinettet, som genom någons af Skräet befordrande väntat sig sjelfva en öppning och jag vet ej allt hvad. Baron Rålamb är i synnerhet missnöjd, som länge — *mirabile dictu!* — dött tum för tum af ledsnad, och hade väntat sig få återgå till Stockholm, såsom första Kabinetts Sekreteraren, men nu nödgas, åtminstone för närvarand, kvarblifva. Som nu Lambet² och ulfven eller Björnen komma att »bo tillsammans», måtte verkligen Millennium, hvarom alla menniskor här drömma, vara för hand. En *général* ifrån en General och till en General är just hvad målarna kalla »i hållning». När Macedoniens hjelte ej kunde upplösa »Notabile Gordium Vinculum», afhögg han det med svärd. »Nihil interest quomodo salvatur», sade han. General Björnstjerna har tagit ett stort hus à 800 £ Str. p. a. för ett *halft* år, och hitkommer i slutet af Aprill med 16 personer och 6 hästar. Han lär således snart få smaka i hvad land han är. — Hertigen af Wellington regerar ännu, och om Hans Nåd sjelf aldrig sade något bon mot, så har han åtminstone gifvit anledning till tusende. Hr. Brougham³ sade om honom häromdagen i underhuset, att han var ett lefvande bevis huru litet vett och talang det fordrade att styra en Stat. Lord Cochrane⁴ är återkommen hit; men ernar sig ofördörligen tillbaka till Grekland, för att tukta Sjörofvarne. Turkarne hafva äntligen afkastat räfskinnet, och avouerat sina fiendtliga afsigter.⁵ Blott John Bull kunde ej förutse sådant; men resultatet härutaf är icke lika lätt att anticipera. Engelsmännen cajolera Turkarne af jealousy mot Ryssarne, hvilkas extenderade inflytelse de skäligen befara.

Tryckningen af Svenska Bibeln fortgår raskt, och jag hoppas att i början af Augusti vara i stånd att skicka Hr. Biskoppen ett exemplar. Nya Test:t blir åter tryckt, i likhet med det i Sv. B:ss Biblar, med alla sina *tå* och *tu* och *the* etz. Detta arbete kostar likväl mig

¹ Kyrkoherde Årmans änka Maria Charlotta Schön. Hon erhöi ej dubbla nådår

² Lambet = Rålamb.

³ Henry Peter Brougham, first baron B. and Vaux (1778—1868), engelsk statsman och berömd politisk talare.

⁴ Se not 1 sid. 58. Den flottilj C. utrustat till hjälp för grekerna i deras frihetskamp kunde intet utträtta, enär sjömännen deserterade för att ägna sig åt sjöröveri. Sin här omtalade plan att återvända till Grekland uppgav han.

⁵ Turkiet utvisade i början av 1828 alla »franker», och sultanen uppmanade alla trogna till kamp kring profetens fana mot de otrogna. I april följde som svar härpå Rysslands krigsförklaring.

mer möda och tid, än man skulle tro. Trycket skall likväl bli bättre än i Nya Test. sedan jag nu temmeligen dresserat sättarne, och fått den snåla Boktryckaren att gjuta åtskilliga nya bokstäver. Hade jag haft mer frihet, skulle detta hafva kunnat blifva en excellent upplaga. Jag har likväl funnit nödvändigt att lossa, om ej bryta, de fjättrar man lagt på mig, och har ej tvekat, med lika god autoritet, åtminstone, som Svenska BS. sjelf att utbyta ett ord mot ett annat, eller att omflytta det, der sådant gjort meningen tydligare eller läsningen lättare. — Wäderleken har varit mycket föränderlig. Man beräknar att den i Januari detta år var mildare än den annars vanligtvis är i Mars. Blommor hafva i flere veckor utbudits på alla gator till salu, och träden börja redan knoppas.

I går åtta dagar sedan tilldrog sig här en händelse, som väckt den yttersta bestörtning, och som alltsedan nästan uteslutande utgjort allmänna taleämnet. Föga mer än ett böss-skott från det ställe der jag bor, hade man, med förvånansvärd skyndsamhet uppbyggt en stor och ganska elegant Teater, i stället för en som för tvenne år sedan nedbrann. Teatern öppnades den 25 Febr., då ej mindre än 3,500 personer voro närvarande. Hela corps dramatique hade nyss samlat sig följande Thorsdagen kl. 11:a f. m. för att repetera en ny Sångpjes, då murarne gäfvos sig under tyngden af taket, som var gjordt af jern, och den immensa byggnaden, med dånet af en jordbäfvning föll omkull. Den konsternation, förskräckelse och jemmer som detta förorsakade trotsar all beskrifning. Tolf personer blefvo dödade på stället, och omkring 20 blefvo uppgrafne ur ruinerne, mer eller mindre skadade. Det är mirakulöst att någon enda kunde med lifvet undkomma denna fasansfulla Katastrof. — Hästar och vagnar på gatan blefvo bokstafligen krossade, och åtskilliga hus dels nedslagna, dels skadade. Utom den obäräkneliga skadan af så många lif räknar man skadan i penningar till mer än 25,000 £. En af proprietairerne blef massakrerad. Omkring 100,000 människor hafva sedan dagligen tillströmmat, för att se ruinerne. Man anställer i dag ransakningen om orsaken. Hade denna olyckshändelse timat om aftonen, hade den sannolikt beröfvat tusende lifvet. Det är märkvärdigt, att samma dag och samma timma en annan olyckshändelse tilldrog sig i Manchester, hvarigenom 50 personer förolyckades, vid ett fartygs löpande af stapeln, hvilket kanttrade. — Men jag har att bedja Hr. Biskoppen 1,000 gånger om förlåtelse för längden af detta bref.

Jämte vördnadsfulla och hjertliga helsningar till Hennes Nåd Fru Biskoppinnan och Kusinerne har jag med djup vördnad äran framhärda

Högvärdige Hr. Doktorn och Biskoppens Ödmjukaste tjänare
J. P. Wählin.

London den 7 Mars 1828.

23.

[Titel.]

Wid min återkomst till staden Skär-Thorsdagsafton från en liten excursion för Bibelsällskapet hade jag äran emottaga Hr. Biskoppens bref af den 15de Mars. Lyckligtvis hade min hustru förut öppnat det, och Gen. Konsul Tottie dagen förut afskickat det bilagga till Hr. Kap. Greiff, hvilket eljest kommit att qvarligga här till den 7de Maj, emedan posten till Carthagena ej går mer än en gång (första Onsdagen) i månaden härifrån. Som jag i afton åter lemnar London för landet för några dagar, anser jag förut för en kär skyldighet att uppvakta Hr. Biskoppen med några rader. — Med posten i förrgård hade jag en mängd bref från fäderneslandet, hvaribland det från Ex. Rosenblad, hvaraf jag här har äran bilägga en afskrift. Som Hans excellenta Ex[c]ellens ej nämner ett ord om St. Mällösa, anser jag för gifvet att det är HofPred. Ribbing,¹ under Grefvinnan Fersens² stubbprotektion bestämdt, och tänker derföre ej vidare derpå. Jag har förut visat min regard för stympare. De uppgifter jag fått om Mällösa äro alla till dess fördel, med undantag af kyrkan, som är nära en ruin, och inkomsterne, som ej uppgifvas mer än 2,500 Rd. Bo, som icke lära långt förslå, med allt det påhäng, som nödvändigtvis tillhör, som ett appendix, en välbeställd Svensk fåraklippare. — Sedan Baron Stjerneld gjorde mig den besynnerliga propösen om en inlaga in blanco, har jag ej skrivit honom till, och ej från honom haft bref. — Han har likväl i bref till Tottie gifvit mig valet emellan Örebro och Fredsberga(!); men så länge närvarande abominabla befordringssystem existerar, att hvilken gammal kärring som helst, så af feminina som masculina könet, har rätt att bortgifva Pastorater, har jag föga håg att öka antalet af tiggare. Om Fredsberga för öfrigt är »fågel eller fisk», vet jag ej; samt lika litet hvart jag skall vända mig till erhållande af erforderliga upplysningar; och det är ej osannolikt, att innan jag på ett sådant afstånd kan erhålla dem, — förutsatt att de äro tillfredsställande — Pastoratet redan är bortgifvit. På ett *kongligt* löfte, om Baron Stjerneld, besynnerligt nog, mig oåtspord, skulle fått ett sådant, vet jag sätta *behörigt* värde; ty ehuru Konungar hafva »långa händer» och stundom långa näsor och långa öron, äro de, så vidt jag vet, ej beryktade för ett långt minne. HofCon[si]st[orie] Not[arien] Rogberg³ i Stockholm söker Örebro, och jag har lofvat att med honom icke competera. — Gen. Björnstjerna hitväntas ej förrän i sommar (Juni). Man väntar innan dess stora hvalfningar i politiken; men hvilka dessa blifva, är ännu ganska ovisst. Politiska atmosfären synes dock ganska elektrisk, och hotar med blix

¹ Bo Gustaf Ribbing (1785—1850), ord. hovpredikant, teol. dr., kyrkoherde i St. Mällösa 1828 (utn. 3 dec.).

² Lovisa Sophia Fersen, f. Piper (1777—1849); var släkt med hov.-pred. Ribbings mor Eva Augusta Piper.

³ Olof Erland Rogberg (1787—1863), notarie i hovkonsistorium, ord. hovpredikant, sedermera kyrkoherde i Nyköping.

och dunder. Allt sedan Påsken hafva vi haft ett aldrig upphörande regn. Här är ganska sjukligt. Med förklarande af min och de minnas förnadsfulla kompliment till Hennes Nåd Fru Biskoppinnan och många Kärliga helsningar till Kusinerne, har jag äran att med djup vördad och beständig förbindelse fortfara

Högevärdige Hr. Drn. Biskoppen, Pro Kansleren och Kom-mendörens

tillgifne ödmjukaste tjänare
J. P. Wählin.

London den 25 Apr. 1828.

P. S. Jag har i detta ögonblick fått de tvenne bilagda breffen, dem jag innesluter in originali, emedan jag ej har tid att afskriva dem. — Jag supplicerar att återfå dem en annan gång. Baron Stjernelds stadfäster hvad jag förut visste, att Fruntimmer regera världen, och sjelfva Majestätet måste hylla deras spira. Hvad faveurer jag må frestas att af dem begära, skall det åtminstone icke blifva något Pastorat. — Det är sannolikt jag *söker* Mällösa, och *får* det väl, om jag har pollett derpå. Hvarom icke, lika mycket. Men den gången få Mutencreutz¹ & Co *intet*.

24.

[Titel.]

Jag får äran aflägga min hjertliga och ödmjukaste tacksägelse för Hr. Biskoppens bref af den 20 sistl. och de deri meddelade intressanta uppgifter. Jag har sedan mitt sista insändt min ansökning om Mällösa, men ångrar det nästan efteråt. Må den goda Försyn, hvars visa och milda skickelse jag hittills så tydligen sett i mina öden, välja för mig! Jag har sedan för några ögonblick funderat både på Glimåkra och Häradshammar i Öst[e]r-Göthland, men en enda rad i ett bref från min bror i dag har ändrat mina tänkesätt i afseende på det förra. Kanske söker jag äfven Häradshammar, om hvilket jag likväl ej har andra uppgifter än att Ärke-Biskoppen, som bör vara en man af fides, sagt att det är »ganska godt» och tillstyrkt mig, genom min bror, som är bryggan öfver det befästade svalget emellan mig och honom, att söka det.

Med posten den 4 i nästa månad skall jag afsända Hr. Biskoppens bref till Columbia. — Med Herrskapet beklagar jag den olyckliga irregularitet som rådt i afsende på breffen till och från Hr. Kap. Greiff. Jag anser för rent af omöjligt att icke Baron R. skulle hafva afsändt de bref, som blifvit anförtrödde åt hans vård. Att hafva försummat detta vore i sanning både »obarmhertigt» och infamt. Saken är omöjlig. — De N. Testamentena äro redan afsända till Götheborg och adresserade till Post-Direktör Gjers. — Kom-

¹ Härmed torde åsyftas statssekreteraren Prinzencreutz, på vilken W. synes ha velat skjuta skulden för tidigare icke erhlåna befordringar. Jfr brev nr 7, där det talas om Schröderheims pastoratsförsäljningar.

mitteens bref till Hr. Biskoppen med underrättelsen derom afgick härifrån den 10 April. Så snart Bibelen, som avancerat till Predikare-Boken, blir färdig, skall jag hafva äran att skicka Hr. Biskoppen och de andra Ephori, i Stockholm, hvardera ett exemplar deraf. Kommitteen har i förslag att låta Dr. Pinkerton göra en tur över till Sverige,¹ för att befordra circulation af den. — Här är nu möte på möte, och hvarenda minut af min tid upptagen. Br. BS. högtidsdag var utomordentligt intressant. Jag har äran tillägga en detaljerad berättelse derom. Hvilket land, och hvilken anda!

Under vörnadsfulla och hjertliga helsningar till Hennes Nåd Fru Biskoppinnan och kusinerne har jag äran framhärda

Högvördige Herr Doktorn och Biskoppen, Pro Kansleren och Kommendörens

tillgifne ödmjukaste tjänare
J. P. Wählin.

London den 16 Maj 1828.

25.

[Titel.]

Med förbindligaste erkännande af Hr. Biskoppens bref af den 8 Maj får jag äran att underrätta, att Herrskapets senaste tvenne bref på en gång afgingo härifrån den 4:de innevarande till Columbia.

General Björnstjerna är ännu icke ankommen, men väntas dageligen. Informatorn hitkom, med den *andra* trossen, i går. Engelska tidningarne roade publiken för en vecka sedan med en blodig träffning emellan Ryssar och Turkar; men den befinnes efteråt endast hafva existerat i imagination. — Berättelserne ifrån Turkiet äro af den mest kontradiktoriska art, och man kan ej hysa det minsta förtroende dertill. Man talar här nu om intet annat än förändringarne i Ministären. Hertigen regerar en Général och ganska strängt; och af Hr. Cannings liberala principer, som de par courtoisie & par comparaison kallades (Mundus vult decipiet) återstår nu endast namnet. Alla de nya platserne äro besatta med Officerare. — Dr. Pinkerton reste i dag åtta dagar sedan till Sverige och Norrige, för att bana vägen för den nya Oapokryfiska Bibelupplagan. En soi-disant »Baron» von Bülow, Dansk till börd och hjerta, ett slags religious spion, som blifvit sänd af Continental-Sällskapet till Norrige att speja landets nakenhet och att uppbygga det fromma Publicum med hyperapokryfiska nyheter, fick vid sin ankomst till Stavanger ett vänligt consilium abeundi, och är i dessa dagar återkommen i en Norsk hummer-smack. Biskop Sörensen² hade förut underrättat mig att

¹ Dr Pinkerton reste 1828 till Sverige, där han mottogs mycket hjärtligt både av biskop Wingård i Göteborg och av ärkebiskopen Rosenstein i Uppsala. Hans färd gick vidare till Växjö, där han besökte Tegnér, och till Karlskrona. Se härom W. C. anton, a. a., vol. I, s. 453 ff.

² Christian Sörensen (1765—1845) biskop, en av stiftarna av det norska bibelsällskapet och ordf. i dess centralkommitté.

sådant skulle hända honom. A propos af spioner, berättar The Times i dag, att Ryska hofvet någon tid hållit sådane Kunskapare i Stockholm, som observerat alla Konungens rörelser och äfven varit honom följaktige till Norrige, och att Hans Majestät, som ledt sina egna slutsatser af detta vettgiriga intresse, ernade ingå i allians med England. — Ifrån min bror hade jag i går bref; men det innehåller intet nytt. Om utgången af ansökningen om Mällösa vet jag ej det ringaste. En bourgeois gentilhomme skall hafva skandaliserat sig, att »en Prest» ej vore nöjd med hvad Mällösa renderade; men detta är för gåsaktigt äfven för en Svan.¹ Om en Pastor är en blott Cretenser och en gourmand och en spelare, är lönen, jag medger det, alltför mycken; men om han, i stället att utsuga, skall »räcka de fattiga sin hand», om han befriad från de prosaiska och nedslående bekymren för kläder och föda, skall med ledigt och muntert sinne ensamt egna sig åt plikterne utaf sitt kall, är denna lön visst ej förstor, om ens tillräcklig; och må den vanäran blifva hans, om han då ej känner både *hvad* han är och *hvad* han äger rätt att fordra. Jag har nyligen haft ett mycket artigt bref från Baron Stjerneld. Han uppmuntrar mig ännu att söka Fredsberg, och måste således ännu icke fått mitt bref i detta ämne.

Wäderleken har de senare fem å sex veckorna varit beständigt regnig; men årsvexten är så vacker som möjligt. Jag har äran bilägga ett bref från BSt och en berättelse om the proceedings vid Sällskapetets sista högtidsdag, och under vördnadsfulla och vänskapliga helsningar till Hennes Nåd Fru Biskoppinnan och Kusinerne, har jag, med djup vördnad äran framhärda

Högvördige Herr Doktorn, Biskoppen, Pro-Kansleren och Kom-mendörens

Ödmjukaste tjänare
J. P. Wählin.

London den 13 Juni 1828.

26.

[Titel.]

Med hjertligaste förbindelse har jag haft äran emottaga Herr Biskoppens bref af den 10:de sistledne, tillika med brefvet till Hr. Kap. Greiff.

Jag regretterar af själ och hjerta det besynnerliga missödet med Herrskapets bref till Columbia, ett missöde, som så widt jag wet, är alldeles exempellöst; men jag kan högtideligen försäkra Herr Biskoppen wid allt hvad mig är dyrt och heligt, att de, som varit anför-

¹ Den ordlek W. här presterar torde sålunda förklaras: Den »bourgeois gentilhomme», som åsyftas, är tvivelsutan den bekante politikern och talmannen i borgarståndet Hans Niklas Schwan. Denne var gift med en syster till den avlidne kyrkoherdens i Mällösa, K. P. Arman, 3:de hustru, Maria Charlotta Schön. Genom sin svägerska kan Schwan ha fått höra talas om W:s åsikter om pastoratets ekonomiska möjligheter och förargat sig däröver.

trodda åt mig (och jag är öfvertygad, likaså de andra) härifrån afgått, och med den allmänt erkända, beundransvärda ordentlighet, som karakteriserar Londonska allmänna Postkontoret, kan omöjligen felet wara dess. Generalen Grefve Björnstjerna har emottagit det senaste brevet, och har befallt mig, att med förklarande af Dess kompliment, försäkra Herr Biskoppen att det med Columbiska Agentens depecher skulle blifwa fortställdt. Generalen hitkom den 1:sta sistledne och Grefwinnan, med de unga Björnarne,¹ åtta dagar senare; men det utomordentligt obehageliga wädet och den boudrande himmelen, som, lik Niobe, »all in tears», nu i sex weckor oupphörligen utgjutit sitt outtömliga förråd af tårar, tillika med Londons priser har icke gifwit det Grefliga Herrskapet ett ganska favorabelt intryck om London och dess grannskap. Både Grefwen och Grefwinnan hafwa bemött mig, som de andra landsmännen, med utmärkt artighet, och hafva nästan hvar Söndag varit uti Sv. Kyrkan, ehuru de bo omkring tre Sv. fjerdingstvå ifrån henne. Grefwens hushåll utgöres af ej mindre än 21 personer, ett antal, som, fruktar jag, han snart will finna oproportionerligt till sina inkomster. — Informatorns namn är Noring.² Han är en descendant af en af de fordnä Pastorerna wid denna Församling, men ernar sjelf gå genom det K[g]l. Kabinettet till heder och befordran. Han är tillika Handsekreterare hos Grefwen och synes njuta dess hela förtroende. Den 31 sistl. hade Grefwen sin audiens hos Konungen, och blef högst nådigt emottagen.

Om Mällösa wet jag lika litet som förut, och har hållit mig fullkomligen passif sedan jag inskickade mina ansökningshandlingar. Det var kanske ett förhastadt steg, och det är troligt att aldrig någon mera önskat att få ett Pastorat, än jag önskar att jag *ej* må få detta. Will Regeringen endast litet öka mitt appointement, har jag ingen åtrå att återkomma till Sverige, annat än på visit, och sedan jag nyligen låtit engagera mig att skrifwa för utgifwarne af en af Engelska »reviews» och har i min förmåga att gifwa full publicitet åt kanske mindre palatabla sanningar, will det bli åtminstone dess intresse, lika mycket som mitt eget, att den mig beviljas. — Katastrofen i Carlshamn³ var förskräckelig, och har redan gjort sin rund i alla Londonbladen. Jag har sjelf en gång varit nästan sjuk till döden utaf hummer, och det är sannolikt att äfven den war förgiftad.

Engelska Kabinettet har nyligen beslutit att skicka Konsuler till Grekland, och har så vida erkänt dess independans; men för öfrigt är det lemnadt alldeles åt sig sjelf. Franska Tidningarne fördömma högt den apathi och fördomning, som så väl i detta som i andra fall, utmärka närvarande Administration i England. Journal des Debats

¹ Elisabeth Charlotta Björnstjerna, f. von Stedingk (1797—1866). »De unga björnarne» voro de tre sönerne.

² Laurentius Aemilius Alexis Noring (1799—1844), kusinson av leg.-pastorn i London Carl Noring (1717—1786), som var pastor i London 1749—61, fil. magister, sekr. i stuteriöverstyrelsen, framstående jordbrukare och skriftställare i jordbruksfrågor.

³ En fiskare Swen Jönsson från Skäret vid Arilds läge hade flerstädes i Skåne och äfven i Karlshamn sålt kokt hummer, av vilken många personer insjuknat. Hummern var arsenikbemängd.

gör följande observation. »England skickar sina trupper till Irland — wi skicka våra till Grekland. — Det är besegradt i Portugal, komprometteradt i Öster, förnedradt i werldens omdöme, och dess första Fältherre synes endast hafva blifvit satt vid styret av allmänna ärenderne för att så mycket bättre bevisa nödwändigheten, som ålägger Brittiska Regeringen att i tystnad och overksamhet afvakta Ottomanska rikets fall.» —

Svenska Bibeln har avancerat till Lucas, och jag hoppas att om 6 veckor hafwa detta besvärliga arbete slutadt. Det *första* exemplaret skall blifva skickadt till Hr. Biskoppen. Af N. T. finnes ingen duodes-upplaga tryckt här; men Sv. BS. i Stockholm har utgifwit en, med en legion af »inacuracies». Af lokalt intresse vet jag ej annat nytt, än att Ärke-Biskoppen av Canterbury i dessa dagar aflidit, och lemnat stora skulder efter sig, oaktadt de gräseliga inkomsterne. Men stackars man! han hade *ett dussin* döttrar, om möjligt lika fåfånga som »Fröknarne» Murray.¹ Jag har äran bilägga ett »litet opusculum»² och med förklarande af min vördnadsfulla och hjertliga kompliment till alla dem, som äro Herr Biskoppen nära och kära och med känslor af den uppriktigaste vänskap och tacksamhet, har jag hedern att fortfara

Högvärdige Herr Doktorn och Biskoppens Ödmjukaste tjänare
J. P. Wählin.

London den 8 Aug. 1828.

27.

[Titel.]

En mängd göromål har nödgat mig försumma mången kär pligt, äfven den käraste af alla, att uppvakta Hr. Biskoppen och, förr än nu, förklara min hjertliga förbindelse för det gracieusa bref, hvarmed jag senast varit hedrad. Jag fullgör denna skyldighet nu med ökad nöje, helst jag på samma gång får äran till Hr. Biskoppen öfversända ett bref från Columbia, hvilket jag löst utav de 3 Rdr, som senast skickades. — Här är ovanligt dött, och vår hela uppmärksamhet är nu fästad på Sverige och bergens barnsbörd i dess huvudstad.³ I afseende på min befordran, som den kallas, är jag ännu uti samma

¹ Härmed torde åsyftas biskopens i Västerås, G. Murray, (1747—1825) fyra döttrar. — W. skriver »Fröknarne»; deras far hade adlats 1810. Möjligen har deras omtalade fåfånga legat i den adliga frökentiteln.

² Eftersom W. skriver tautologiskt »litet opusculum» är det antagligt, att detta utgjorts af talet till envoyén Björnstjerna vid dennes första besök i sv. kyrkan (se inledningen ovan). Det trycktes nämligen i London. — W. utgav samma år »Bibeln eller den heliga skrift, innehållande Gamla och Nya testamentets canoniska böcker, efter Svenska bibel-sällskapets octav-upplaga; på Brittiska och Utländska bibelsällskapets föranstaltande och bekostnad utgifven.» W. torde dock svärigen kalla detta arbete ett »litet opusculum».

³ Härmed åsyftas tvivelsutan den i nov. påbegynta riksdagen, vid vilken flera betydelsefulla frågor (myntrealisation, dechargen för skeppshandeln m. fl.) förelågo.

mörker som förut. Om det är sant, hvad Argus påstår (med hvilken skurk jag ännu har »en gås opläckad», som han snart skall få veta) att jag är en låg lycksökare, så har jag ännu icke sökt med utmärkt lycka, kanske emedan jag ej stupat nog att finna den.¹ Också har jag nu beslutit att låta lyckan söka mig. En lycksökare hade likväl svårligen nöjt sig att stanna tie år i London; och om jag varit sådan, hade jag väl vetat, hur jag skulle handlat. Men mina motif kan en Argus ej begripa, och emot dess anfall är jag osårbar och skyddad af egiden af min karakter. — Ännu har jag ej fått Bibeln ifrån den sölande bokbindaren; men så snart som möjligt skola exemplar blifva Hr. Biskoppen och de andra Ephori tillställda. — Väderleken är ovanligt mild och vacker för årstiden. Jag anhåller om min kärliga helsning till brodern Georg,² och har äran, med djup vördnad, framhärda

Eders Högvördighets tillgifne, tacksamme och ödmjukaste tjänare
J. P. Wählin.

London den 28:de Nov. 1828.

28.

[Titel.]

Med posten i förrgår från Sverige hade jag äran emottaga Hr. Biskoppens bref af den 2 Decr; och jag begagnar såväl denna anledning, som den af det nyligen ingångna året att uppvakta med dessa rader, och med förklarandet af min djupa wördnad och tillgifvenhet, önska Hr Biskoppen Himlens bästa wälsignelser. Jag förmodar att Hr. Biskoppen redan emottagit mitt senaste bref tillika med det ifrån Hr. Kapiten Greiff. Den 7:de skall jag härifrån afsända Hr. Biskoppens bref till honom.

Mällösa är då ändtligen bortgifvit³ och efter den vanliga ecclesiastik-befordringsprincipen, kabal och intrigue. Man har redan *gifvit* mig Glimåkra, men det wore synd att taga det från någon annan stympare. Jag har verkel. icke på någon tid gjort mig det besvär att läsa Svenska Tidningarne; men jag har af ryktet hört om det buller Baron Ankarswärd gjort.⁴ Detta är ett alldeles fruktlöst besvär. Ständerna äro alltför lojala, och förstå för wäl sitt eget intresse, som naturligtvis också är fäderneslandets, att opponera sig. — Den som studerat konsten

¹ Då Nya Argus d. 24 sept. tryckte W:s brev till tidningen rörande talet till envoyén Björnstjerna (se ovan inledningen) skrev den som förord bl. a.: »Det är en gammal sats, att ytterligheterna widröra hwarandra: att anlaget för lågt lycksökeri och groft smicker gerna är paradt med anlaget för smädelser och roddarspråk.»

² Peter Georg Faxe (1800—1874), biskopens andre son, v. häradshövding, ord. notarie i skånska hovrätten.

³ Se not. 1 sid. 79.

⁴ Carl Henrie Ankarswärd (1782—1865), den bekante politikern och oppositionsmannen, hade vid riksdagens början (1828) som protest mot att han uteslöts från statsutskottet och placerades i bankoutskottet, av sagt sig varje utskottsplats. Hans exempel följdes av flera andra oppositionsmän.

att behaga i så god skola, som Prosten Pettersson — hos Domprosten Wählin och dess Madam — måste naturligtvis charmera.¹

Jag har litet, om något, hopp att kunna försälja K[ammar]R[ätts-
rådet] Billbergs² insektsamling. Jag skulle anse för ett synnerligt
nöje att häri kunna tjena honom; men om jag ej skulle vara lycklig
nog att träffa en riktig *liebhaber*, fruktar jag att man ej vill gifva
honom så många hundrade £ som han begär tusende. Samlingar af
detta slag äro ej mera vara här; och dyra tiden har äfven sträckt sig
till det Engelska Gosen. Jag skall dock göra mitt yttersta, och till-
skrifva KR. Billberg härom så snart jag fått råka Hr. Tulk, som
likväl ännu ej på en månad kommer till staden. Här är ej för ögon-
blicket något märkvärdigt nytt. Wäderleken är ovanligt mild och
vacker. Under hjertliga hälsningar till Brodern Georg, har jag med
djup wördnad äran framhärda

Högvärdige Hr. Drn och Biskoppens tillgifne ödmjukaste tjänare
J. P. Wählin.

London d. 2 Jan:y 1829.

29.

[Titel.]

Tillåt mig, i förlitande på länge bepröfvad godhet och vänskap
att wända mig till Herr Biskoppen i en vigtig angelägenhet. Med
sista posten hade jag bref från min bror, som på det enträgnaste sätt
anmodar mig att söka Ljungby nära Calmar, och gifver derpå den
mest fördelaktiga beskrifning. Sjelf känner jag ingenting derom, och
som saken är så vigtig, utbedjer jag mig Hr. Biskoppens visa och
mogna betänkande. Efter ett så långt wistande utrikes, bör befordran
ej länge kunna uteblifva, och det wore i detta afseendet dåraktigt att
förhasta sig; men svarar Ljungby mot min brors brillianta beskrif-
ning derom, wore det lika så fåvitskt att ej söka det, under wäntan på
något bättre. Jag har i dag skrifvit till Baron Stjerneld och anmo-
dat honom att i detta ämne rådgöra med Herr Biskoppen. Skulle
Hr. Biskoppen och Baronen tillstyrka mig att söka Ljungby, skall
jag derom tillskrifva deras Excellenser Wetterstedt och Rosenblad
och Stats Sekreteraren Kullberg, hos hvilka Hr. Biskoppen — i så-
dant fall — tacktes på bästa sätt rekommendera saken. Man har
sagt mig att Stads-Komministern von Sydow,³ som har ett starkt par-
ti inom Församlingen, der hans bror är Kronofogde,⁴ troligen får
förslaget och alla rösterne, samt har ett nytt appui genom sina bröder

¹ Uttalandet måste hänföra sig till något, som biskopen sagt W. i sitt senaste brev. — Prosten A. Z. Pettersson hade varit domkyrkoadjunkt under domprosten W. Med dennes madam torde åsyftas hans husföreståndarinna.

² Gustaf Johan Billberg (1772—1844), naturforskare, kammarrättsråd. B. var svåger med biskop Faxé.

³ Christian Aron von Sydow (1781—1864), komminister i Kalmar, sedermera kyrkoherde i Repplinge.

⁴ W. torde ha misstagit sig. — Sydow hade icke någon bror eller släkting med detta namn, som var kronofogde, men väl hade hans bror C. J. v. Sydow (1786—1828) varit landskamrer i Kalmar. Han var emellertid död föreg. år.

i Stockholm; men jag hoppas, ehuru curieust det ofta tillgår, att en Comminister ej skall kunna uttränga mig. Om så, blir skammen icke min. Så snart som möjligt utber jag mig äran af några rader till svar.

Katolska Emancipationsfrågan utgör uteslutande taleämnet för dagen. Allt är nu parti, för eller emot, och wi lefva nu ett högst intenst, ett riktigt lefvandes lif. Bigotterne skrika att sjelfva pocker blifvit löst, och att Påfven skall nedslå både thron och altare. Så farligt är det likväl icke, ehuru Papismen i går, i dag, och desslikes i evighet är den samme. Wi vänta med otålighet utgången. — Generalen Grefve Björnstjerna har redan haft nog af London, och lär ofödröjligen återvända. — Med sista posten hade jag bref från Prosten Reuterdahl,¹ som anmodar mig att afskicka ett bref, eller rät-tare ett litet paket, till Cousin Louise, hvilket han säger vara wigtigt. Annars ej ett ord af nytt från Lund. På utanskriften gör man mig till *Biskopp* (*right reverend*) och till *Baronett* (*Sir*). Så högt sträcker sig ej mina anspråk. — Wädret ehuru temmeligen kallt, är dock torrt och vackert.

Täcktes Hr. Biskoppen vara gracieus och helsa KammarRättsRådet Billberg, som jag ofödröjligen skall hafva äran tillskrifva, då jag kan meddela resultatet af mina åtgärder till dess fördel. Efter lång wäntan och flere fåfänga försök att råka Hr Tulk, var jag nödsakad att *skrifva* till honom, och hade i förrgår till svar det bref, jag har äran bilägga. Dess innehåll är icke fägneseamt, och saken möter många svårigheter, dels derföre, att här nu är mindre godt om penningar, dels derföre, att samlingar af detta, som af alla andra slag, äro så talrika i ett land, der curiosa från alla werldens delar concentreras. För 20 à 15 år sedan var förhållandet annorlunda. Jag har likväl ännu ej uppgifvit hoppet att lyckas. Inneslutande mig i Hr. Biskoppens grace, har jag med djup wördnad, äran framhärda

Eder Högvördighets tillgifne tacksamme och ödmjukaste tjenare
J. P. Wählin.

London den 20:de Febr:y 1829.

P. S. Tillåt mig Hr. Dr. att ännu göra tvenne frågor: när Ljungby blir att tillträda? och om vår nordiske Apollo Biskopp Tegnér har utgifvit något större poem, sedan Fritioff? Om så skulle jag à tout prix önska få det för Messrs. Treuttel, Würz & C:o.

30.

[Titel.]

Åter ett bref och ett nytt vad till den oafbrutna och vänskapsfulla godhet, hvaraf jag redan äger så många och för mitt hjerta så dyrbara minnen. — Med posten från Sverige hade jag i förrgår underrättelsen om vakansen i Jemshög,² hvaråt jag länge wändt min håg,

¹ Henrik Reuterdahl (1795—1870) prefekt vid teol. sem., prost, sedermera ärkebiskop.

² Jemshög blev vakant den 14 febr. 1829, då prosten Jöns Peter Schrewelius, f. 1762, dog.

och som jag prefererar för Ljungby. Jag insänder derföre i dag min ansökning derom, och får härigenom på det mest ömma och wördnadsfulla sätt utbedja mig Hr Drn och Biskoppens influens till min favör. Jag skall icke blifva otacksam för en sådan ynnest; och det skulle blifva mig dubbelt kärt att hafva Hr. Biskoppens rekommendation för min befordran att tacka. Troligen blifva de sökande många; men om jag icke är alltför egenkär, böra icke många blifva farliga. I hvad händelse som helst, utber jag mig Hr. Biskoppens gracieusa appui och upplysningar rörande de sökande och stället; och blir derigenom i ännu ett afseende en gäldenär till Hr. Biskoppens ädelmodiga godhet.

Allmänna uppmärksamheten är nu i högsta grad fästad på den så kallade Katolska Emancipationsfrågan, men tiden beröfvar mig nöjet att meddela Hr. Biskoppen detaljerne deraf. Inneslutande mig i Hr. Biskoppens grace, har jag med djup wördnad äran framhärda

Eder Högvördighets tillgifne, tacksamme och ödmjukaste tjenare
J. P. Wählin.

London d. 13:de Mars 1829.

31.

[Titel.]

Med sista Svenska posten hade jag äran emottaga Hr. Biskoppens gracieusa och begärligt efterlängtade bref af den 14:de sistledne, och får derföre aflägga min wördnadsfulla tacksägelse. Jag hade kort förut blifvit underrättad att Prosten Hammar¹ troddes söka Jemshög, men jag ansåg icke det för alfvar. Om så, gör jag mig icke räkning på Hr. Doktors influence i min faveur, ehuru mycket jag ock regretterar mistningen af ett så mäktigt förord. Jag har emedlertid insändt min ansökning, och lemnar utgången i Försynens hand. Det är sant jag har ej elfva barn;² men elfva år af expatriering och köttets späkande i en hufvudstad, lika ryktbar för sin eccessiva dyrhet som ohelsosamma luftstreck, och der min närmaste företrädare i tjensten uthärdade blott elfva veckor, äro icke mindre anspråk, då dertill lägges en särskild konunga-försäkran om en snar transport, till ersättande för lönens knapphet och uppmuntran för den skicklighet man förutsatt en Diplomatisk Prest har tillfälle förvärva sig i London. Att jag och Prosten Hammar kommit uti kollision beklagar jag uppriktigt, ty jag anser honom för en förtjent och älskvärd man; men detta är en olycklig tillfällighet, hvaröfver jag ej haft kontroll. Också skall jag icke nyttja andra medel, än dem som kunna bestå med ett rent samvete inför Gud och menniskor, och äro en hederlig karl och en Prest värdiga. Och skulle jag i min ansökning nu igen misslyckas — välan! jag skall tänka att jag lidit orätt; jag skall säga, jag skall kanske offentligen bevisa det; men dock dervid soulageras af den öfvertygelse att ingen fläck eller förebråelse dervid

¹ Olof Hammar (1784—1864) kyrkoherde i Gammalstorp 1816, häradsprost kyrkoherde i Jemshög 1830.

² Prosten Hammar hade tio barn (ej 11).

häftar vid *mig*. Jag önskar af uppriktigt hjärta Prosten Hammar allt godt, men han äger i sin egen förtjenst och lyckan af sin förbindelse med Hr. Doktorn¹ så vackra utsigter om befordran till ett bättre Pastorat, att han lätt bör trösta sig, äfven om han ej erhåller *Jems-hög*.

Jag deltar ömt i Herrskapets förlust, men jag skattar stackars kusin Mina² lycklig att hafva nått en gräns för sina plågor, och så snart ha blifvit förenad med sin förträffliga och vördnadsvärda mor och den ädle Jacob.³ — Sveriges Byron, som kände och värderade henne, — han allena, med ljusstrålen på sin pensel, skulle måla den förklarade.

Katolska Emancipationen har allt sedan Parlamentets öppnande helt och hållet absorberat allmänna uppmärksamheten; och Ryssar, Turkar, Greker, Portuguiser hafva under denna tid blifvit glömda. Billen har nu passerat begge Husen med stor pluralitet.⁴ Ifrån Columbia kan jag beklagligtvis ej lemna någon underrättelse. Uppriktigt önskar jag Hr. Kapiten Greiff och dess aimabla Fru tillbaka i Herrskapets armar, ty nog var deras långa resa ett ganska vådligt företag; och vänskap, fred och trefnad äro mera värda, än nya världens skatter. Jag har gjort mitt yttersta att tjena Hr. KammarRättsRådet Billberg, men hittills utan framgång. För trenne postdagar sedan underrättade jag honom genom bref derom. Ålskade Engelsmännen skalbaggar och yrfän lika mycket som Pegaser och Bucefaler, hade resultatet af min kommission varit annorlunda. För en Amerikansk klippare, som nyligen *trafvade* 15 Sv. mil inom 10 successiva timmar, har ägaren blifvit offererad 2000 £ St.; dem han refuserat; men genom vad har han redan vunnit på denna häst mer än 25000 £. Gerna ville jag ofta annonsera KR. Billbergs samlings, men utom det att man måste betala 24 Sv. Sk. för hvar rad, ehuru kort, och 3 Rdr 24 sk. för hvarje gång en annons införes, till Regeringen, anses sådant ej för »*respektabelt*» utan för hvad man kallar »*Puffing*», och ingen tar notice deraf. Sanningen deraf har jag vid tvenne föregående dylika tillfällen bepröfvat. Skulle KR. Billberg besluta komma hit, skall jag göra mig en pligt och nöje af att lemna honom allt det biträde, som är i min förmåga. Jag är likväl tvifvelaktig att sjelf han lyckas bättre. Kostnaden emedlertid är viss. Wi hafva nyligen haft mycket regn, som gjort landtmännen mycket godt, och väderet börjar nu bli mildt och vårligt. Syrenträden äro redan allmänt utslagna. — En Mag. Fjellström eller Fjällstedt⁵ är nyligen hitkommen ifrån Wärmland, och som härifrån går som Missionär för Church Missionar Society att omvända Hedningar, Muhammedaner

¹ Prosten Hammar var gift med Eliana Billberg (1785—1842), som var syster till biskopinnan Faxe.

² 1829 dog biskop Faxes dotter Wilhelmina Ulrika.

³ Biskop Faxes 1:sta hustru Agneta Sophia Lindman var död 1805 och sonen Jacob 1827.

⁴ Robert Peel framlade 1829 i parlamentet förslag om katolikernas emancipation. Det genomfördes trots starkt motstånd från en del av torypartiet.

⁵ Peter Fjellstedt, den bekante teologen, inträdde 1829 i engelsk-episkopala missionssällskapets tjänst.

och Christne i Ethiopien, Abyss-inien, och jag vet ej hvar. Han skall predika på fyra språk. Men Polihistorer, Polihistrioner, Polilinguister etc. etc. uppvexa som svampar på vår snillebördiga Svenska jordmån. Han ser beskedlig och förryckt ut. Rahmn är nu Skrifvare vid London Missionary Society, som utgöres af Dissenter, hvilkas religiösa grundsatser han fullkomligen adopterat. Dissenterne hafva beslutit fira morgondagen,¹ som en, i ordets egentliga mening, Faste- och Bot- och Klagodag. — Täcktes Hr. Drn med förklarande af min ödmjuka kompliment för Hr. KammarRättsRådet Billberg försäkra honom, att jag skall göra ett nytt försök att sälja dess Entomologiska samling och oförtöfvadt åter skrifva honom till. En Prof. Muhlenfeldt vid Londons Universitet, som varit uti Sverige och älskar allt vad som är Svenskt, har lofvat mig sitt biträde.

Jag erhåller nu underrättelsen om DomProsten Wählin's död. Om detta är en förlust för Theologien, är det dock en vinning för de hungrande och törstande Professorerne. Det skall bli roligt att se hvilka Kateder- och Domkyrko-pretend[ent]erne blifva. Akademien har så många lärda män, att valet torde blifva svårt — Nå Heurlin² är Domprost, »*Risum teneatis*»! Huru han skall uppbygga Christi Kyrka — med kort!³ Hvilken skada Fredrik Lundblad⁴ ej är Prest! Hvem kan neka att wi hafva *samvetsfrihet*?

Inneslutande mig i Hr. Biskoppens grace har jag, med djup värn och många hjertliga helsningar till Brodern Georgius, äran framhärda

Högvärdige Hr. Doktorn och Biskoppens m. m. tillgifne ödmjukaste tjenare

J. P. Wählin.

London Skärtorsdag [16 april] 1829.

32.

[Titel.]

Jag har haft äran emottaga Hr. Biskoppens bref af den 2:dre sistledne och ehuru jag högligen beklagar förlusten af Herr Doktors hedrande förord, och ännu mer, om möjligt, den olyckliga kollision, som beröfvar mig detsamma, vid min ansökning om Jemshög, kan jag likväl ej annat än med den mest uppriktiga tacksamhet erkänna det ädla och öppna i Hr. Drns handlingssätt vid detta tillfälle, samt de bevågna och smickrande tänkesätt Hr. Biskoppen för mig täckts förklara. De ömma känslor af sonlig värn, tillgifvenhet och tacksamhet, dem jag, å min sida, för Hr. Biskoppen hyser, äro en rättvis skuld för många ur mitt minne och mitt hjerta outplånliga bevis af

¹ Långfredagen.

² Christopher Isac Heurlin (1786—1860), domprost i Växjö 1829, sedermera Tegnér's efterträdare som biskop.

³ Heurlin var känd som god kortspelare. Se härom Kahl, a. a. s. 130.

⁴ Johan Fredrik af Lundblad (1791—1854), generalkonsul, postkommissarie i Greifswald. — F. låg i stora spekulationer, som slutligen störtade honom, och det är möjligt att han var intresserad spelare.

förtroende och godhet. Det är ock om denna Hr. Doktors fortfarande ynnest jag icke kunnat tvifla, och för förlusten af hvilken ingenting skulle kunna ersätta mig. Jag inser alltför wäl det grannlaga i Herr Drns belägenhet, äfvensom de svårigheter och besvär jag äfven tyrar; men mina omständigheter *twinga* mig att i min ansökning persistera, öfvertygad att herr Biskoppen dervid skall göra rättvisa både åt den uppriktiga wördnad jag hyser för Hr. Biskoppens råd, och den innerliga regrett hvarmed jag beklagar olyckan af min kollision med Prosten Hammar. Den har dock ej berott utaf mig sjelf; och som jag hittills sett en speciell Försyn i mina öden, tror jag äfven nu på den, och lemnar utgången af min ansökning i Dess goda händer.

De religieusea Sällskapen fira nu dagligen sina årliga sammankomster, och upptaga för närvarande min hela tid. Då med en aftagande handel och sjöfart alla andra inkomster minskats, hafva deras anseeligen förökats. Vädret har under sista månaden varit vått och kyligt, och våren är detta året ovanligt sen. Jag ber om min hjerteliga helsning till den goda brodern Georgius och har med djupaste wördnad äran framhärda

Högvärdige Hr. Doktorn och Biskoppen, Akademi Pro Kansleren och Kommendörens

tillgifne ödmjukaste tjänare
J. P. Wählin.

London den 8:de Maj 1829.

33.

Sydenham i Kent den 17 Juni 1829.

[Titel.]

Jag hade äran emottaga Hr. Biskoppens bevågna bref af den 26 sistledne, på 14:de dagen efter det lemnade Stockholm, och får derföre aflägga min ödmjuka och hjertliga tacksägelse. Underrättelsen om förslaget till Jemshög¹ var alldeles ny, och den första kommunikation jag på länge haft från fäderneslandet, der allas uppmärksamhet synes uteslutande vara upptagen af den stora national-farcen.² Jag är till den grad *hospes in patria*, att jag ej förr än nu hört den redoutabla docenten Thomander³ omtalas, eller vet *huru* han fått sina förtjenster, och under hvars stubbprotektion han står. Då likväl Seld[e]ner,⁴ som troligen har mier kunskaper än Triumvirerne och Comp:y tillsammans, blifvit af förslaget till Jemshög utesluten, ser jag ej af hvad skäl Docenten Thomander kan beklaga sig, om ej för att tjena

¹ Förslaget upptog: 1. Prof., kyrkoherden P. Dahl; 2. Prof., prosten E. Eberstein; 3. Teol. dr. G. A. Testrup. — Medsökande voro kyrkoherden, mag. J. H. Seldener och docenten J. H. Thomander. Prosten Hammar hade såsom f. d. pastor vid amiralitetet extra ansökningsrätt.

² Åsyftar debatterna i riksdagen rörande den s. k. skeppshandeln.

³ Johan Henrik Thomander (1798—1865) docent, sedermera biskop i Lund.

⁴ Jöns Henric Seldener (1783—1859), rektor vid Lunds skola, kyrkoherde i Burlöv 1825.

någon, som redskap till tidsutdrägt, i det mången gång illusoriska hopp, att den som vinner tidep, vinner allt. Detta är också hvad jag väntar. Att Mag. Thomander, eller någon annan af de kända sökande, kan blifva »farlig» för mig, med så många tjänstår som »diplomatisk Prest», om ej med något annat anspråk på afseende, är en oförgätlig lexa utaf ödmjukhet, och ett bedröfveligt bevis, hur befodringslagarne handhafvas uti Sverige. Den post jag nu i elfva år har innehaft var åtminstone alltid förr ansedd som ett säkert steg, äfven till de högsta ecklesiastik-befordringar. Men fast jag, nolens eller volens, gifvit vika för så förtjenta män som Pährson, Petterson, Kjellin och Ribbing¹ följer ej att jag mot hvarje »graspall»² skall vara lika complaisant, isynnerhet som mina medsökandes förtjenster varit rikligen belönade med Glimåkra, eller hvarje annat Stiftets pastorat, som nyligen erbudit sig. Också torde det ej denna gången bli så lätt, att med något sken af billighet utesluta mig, och att be-röfva mig af en länge lofvad befordran. Blotta försöket, vore i högsta grad grymt och oädelt, och skulle sådant lyckas, så skall kabal och orättvisa ej ostört njuta en så skändelig triumf. *Superos si flectere nequeo Acheronta movebo.*³ Missbruk korrigerar vanligen sig sjelfva, då de hunnit en viss höjd. Att vilja göra en talrik familj till befodringsgrund i en Ecclesia jam *plantata*, vore för vådligt experiment, utom det lagstridiga och orimliga deri. Jag hoppas min Meritförteckning skall bespara Hans Majestät och Konseljen all »förlägenhet». Mina »meriter», som de tekniskt kallas, äro min enda egendom. För dessa, så vida de ej kollidera med högre förtjenster, fordrar jag af en Konstitutionell Regering rätt, utan afseende på släkt- och favoritskap.

Lika litet nu, som förr, väntar jag favörer. En fiende af alla ränkor, föraktar jag af allt mitt hjerta dem, och för oberoende att tiggå nåd, är mitt enda hopp om framgång detta »Gud och min rätt».⁴

Försvinnandet af Dom Prostens Testamente är en högst mysterieuse omständighet, som kan gifva många ämnen till betraktelse.

Gubben gjorde mig en tid godt. För detta högaktar jag hans minne; men med en enda oädel handling tillintetgjorde han, hvad han förut gjort. Räkningen är dock oss emellan redan uppgjord, och *de mortuis nil nisi bene*. Mina föregifna vänner tänkte ondt i sina hjertan, men Gud har vändt det mig till godo; och hittills har Han hul-pit mig. —

Jag har tagit rum på landet, omkring en Svensk mil från hufvudstaden, för att kunna vara hvarje Söndag der, under väntan hvad Försynen beslutit öfver mig. Wäderleken är, och har i allmänhet under hela våren och sommaren varit vacker. Grödan lofvar väl,

¹ A. Z. Pettersson, som fick Landskrona, Carl Erik Kjellin, som fick Kumla och B. Ribbing, som fick St. Mällösa (se ovan). Den nämnde Pährson existerar endast i W:s fantasi, och W. har tydligen dragit till med namnet blott för att ge så mycket mera relief åt det efterföljande Pettersson.

² Grasp-all = en som hugger för sig (Mrs Jane West, Infidel Father, I, 256).

³ Vergilius, Aeneiden VII, 312 (»Om jag icke kan beveka gudarna, skall jag sätta helvetet i uppror»).

⁴ De engelska konungarnas valspråk.

och höbergningen har redan börjat. Parlamentet adjournerar mot slutet utav denna månad. I Politiken är litet nytt af intresse. Man tror att Ryssarne fått duktigt stryk, ehuru de söka fördölja det — hvaröfver man i allmänhet fröjdar sig.

Inneslutande mig i Hr. Biskoppens grace har jag, med djup wördnad och under många hjertliga helsningar till Brodren Georg, äran vara

Högvärdige Herr Doktorn och Biskoppens m. m. tillgifne ödmjukaste tjenare

J. P. Wählin.

34.

[Titel.]

För Herr Biskoppens senaste gracieusa bref får jag äran afläggas min ödmjukaste tacksägelse. Jag skulle ock långt för detta hafva haft nöjet uppvakta Hr. Biskoppen, men dels har jag varit mycket borta, dels har jag ej haft annat ämne för »comment», än det desinteressanta och triviala, min sökta förfordran, hvarom jag, löftena oberäknade, vet ännu lika litet, som förut.

KammarRättsRådet Billberg rådde mig väl, under sitt vistande här, att söka Jakobs församling i Stockholm, men idéen syntes mig, utom det sjelfviska jag misstänkte deruti,¹ så förflugen och betänkelig, att jag ej gaf ett enda ögonblicks uppmärksamhet deråt. Dessutom hade jag då redan — väl ej, som Prosten Hammar »bestämmt löfte» om Jemshög — men dock löfte. Och så duger jag ej mera för Stockholm; jag hatar »religieusa» krior, älskar vara oberoende och vilje ej uppgifva mitt litterära umgänge med de Nio, kunde jag ock derigenom vinna en plats ibland de Aderton, eller ock ibland de mera helga tolf. KammarRättsRådet Billberg kände redan mina tänkesätt i detta fall. Det är derföre jag med yttersta förundran hört, att han hos General Björnstjerna insinuerat en begäran, i mitt namn, om Jacobs Pastorat, den jag bestämdt måst emotsäga. Ett förmynderskap af detta slag är högst besynnerligt, och, jag måste tillstå, icke just flateüst. Också skulle detta ovanliga interêt i min befordran kommit »med mycken bättre grace» från KR. Billberg, om han icke varit så mycket intresserad för sin sväger. Jag är så mycket mer ledsen, att hafva gifvit KR. Billberg anledning att anse mig karaktärlös och ett inskränkt hufvud, som jag hos honom funnit många egenskaper, dem jag älskar och värderar. Vågar jag hos Hr. Biskoppen anhålla att bilagde connoissement måtte blifva honom tillståndt.

Här är intet nytt af ringaste intresse. Vädret är kallt, men ännu tämmeligen vackert. Önskande Herr Biskoppen ett snart slut på de

¹ KammarRättsRådet Billberg var sväger med prosten Hammar och hade givetvis intresse av att W. avstod från tanken på Jemshög.

BISKOP WILHELM FAXÉ.

Porträtt av J. H. Holmbergsson 1828.
(Svenska porträttarkivet, Nationalmuseum.)

långa och, jag förmodar, föga intressanta riksdagsgöromålen, innesluter jag mig i Hr. Biskoppens framgena grace och har äran framhärda Högvördige Hr. Drn Biskoppen och Pro Kanslerens m. m. tillgifne ödmjukaste tjänare.

J. P. Wåhlin.

Johnsons Cottage i Essex, den 5 Nov. 1829.

*

Såsom ovan i inledningen till dessa brev omnämnts, blevo förbindelserna mellan biskop Faxé och legationspredikanten Wåhlin för alltid avbrutna, i och med det att Wåhlin förbigicks vid kyrkoherdeutnämningen i Jämshögs regala pastorat 1830. Redan av de sista breven från 1829, i vilka man mellan raderna kan läsa sig till hur obehaglig Wåhlin finner kollisionen mellan sina egna intressen och de mycket naturliga önskningarna hos biskop Faxé att kunna förhjälpa sin svåger, prosten Hammar i Gammelstorp, till

ett bättre pastorat än det lilla, där han med sina tio barn förde en tung kamp mot de ekonomiska bekymren, får man ett intryck av att en viss kyla inträtt i förhållandet; från de första månaderna av 1830, då utnämningen när som helst kunde förväntas, finnas inga brev från Wählin. Och när han finner sig åsidosatt, trots sina ojämförligt mycket större meriter, så tager sig förtrytelsen häröver uttryck i en epistel, i vilken ordalagen icke längre äro valda med den omsorg, som eljest utmärker det wåhlinska skrivsättet, och i vilken alla de många tidigare försäkringarna om den aldrig upphörande tillgivenheten fullkomligt äro förgättna. Brevet är skrivet i den första besvikelsens hetta, och man kan lugnt våga tro, att Wählin vid ett mognare överbäggande av de begagnade uttrycken väsentligen skulle ha modererat dem. Då brevet blott utgör en rent personlig uppgörelse med biskopen och då dess beskyllningar mot denne att ha brutit ett tidigare givet löfte om fullkomlig neutralitet inför ett avgörande, som ytterst låg hos Kungl. Maj:t, icke kunna verifieras, enär icke biskopens brev till Wählin äro kända, och då vidare ett uteslutande av brevet icke bryter sammanhanget, så har det synts utg. lämpligt att här icke medtaga detta av obehärskad överilning präglade brev.

Mamsell Arfvidsson.

Nya data ur den ryktbara spåkvinnans liv.

Av Gerhard Hafström.

Det populära historiska medvetandet har alltid haft sina älsklingsgestalter. Än ha dessa haft sin plats på tronen, än ha de levat på samhällets backsluttningar, men i så fall mången gång genom slingrande stigar varit förbundna med den kungliga glansen, som förlänat dem detta tiden trotsande stora intresse. Omkring dem ha decennier och sekler igenom legendbildningen yppigt frodats och genom sin kraftiga växt erbjudit en stor lockelse för forskaren men samtidigt även försvärat och ofta omöjliggjort för honom att skilja verkligheten från dikten.

Från den gustavianska tiden ha vi helt naturligt flera sådana intressanta »historiska personligheter». En av de mest mytomspunna är utan tvivel tjusarkonungens egen spåkvinna, mamsell Arfvidsson. Ända till för ett tiotal år sedan voro hennes personliga öden och släktförhållanden fullkomligt höljda i dunkel. Men så lyckades den kände forskaren i det gustavianska Stockholms historia, doktor Carl Forsstrand, i sin år 1913 utgivna intressanta skildring »Spåkvinnor och trollkarlar» att avslöja den mystiska kungliga spåmamsellens härstamning och levnadsöden.¹ Han uppvisade där, att hon föddes 1734 eller 1735 i Stockholm, var dotter till vaktmästaren Erik Lindborg och hans hustru Anna Catharina Burgin, att hon egentligen hette Ulrica Lindborg, men att hon vid myndig ålder antog sin styvfaders namn, Arfvidsson. Genom dessa forskningar försvann emellertid även — tyvärr är man frestad säga — en hel del av den mystik, med vilken vi äro vana att finna den beryktade damen omgiven. Uppgifterna om hennes finska härstamning förvisades nämligen obevekligt till diktens om-

¹ Mycket utförligt recenserad av Wallis i Ord och Bild för år 1914. Jfr även dr F:s artikel om mamsell Arfvidsson i Biografiskt lexikon.

råde liksom traditionen om hennes lilla stuga vid Västra Humlegårdsgatan, ännu bevarad i början av 1900-talet.

Väl kan den förebragta bevisningen kanske icke anses absolut bindande, men sannolikheten talar utan tvivel för att den av Forsstrand upptäckta mamsellen också är den rätta. Trots sina ingående forskningar har han emellertid icke lyckats bestämt konstatera, var och när vår mamsell föddes. Om hennes bostadsförhållanden äro uppgifterna på ett par ställen vilseledande eller felaktiga, och dunklet kring hennes sista öden har ej heller denne forskare lyckats skingra. Här nedan skall därför lämnas en skildring avsedd att komplettera och beriktiga de dunklaste sidorna av mamsell Arfvidssons levnadshistoria.

Den 9 januari 1729 »copulerade» i Kungl. hovförsamlingen »Kyrkjoherden Johan Croël Wachtmästaren Eric Lindborg och Jungfru Anna Catharina Burgin».¹ Brudgummen var vaktmästare vid en inrättning med det för våra öron gammaldags klingande namnet generalförråds-kassan och synes ha befunnit sig i goda omständigheter. Följande år återfinna vi honom tillsammans med sin unga maka beboende sitt eget lilla hus, nr 64 i stadens västra kvarter, d. v. s. nuvarande Stora Gråmunkegränd nr 4. Det utgjordes av tvenne våningar med »I rum per hwar botn, i hwälf diellare, enkel wind och torf-taak».²

Några tjänare hade hustru Anna Catharina inte då och ej heller några barn. Därför är det helt förklarligt, att endast den ena botten »beboos af ägaren sielf med des hustru» under det den andra hyrdes ut. Bland hyresgästerna vid denna tid märka vi »häradszhövdingen Canterberg från Småland»,³ som bodde där en kort tid. Han »ärnar snart resa bort», varför han »gir weko hyror». Längre dröjde det emellertid ej förrän vaktmästarfamiljen fick sin förstfödda, ett litet flickebarn; en av faddrarna vid hennes dop var den förnämlige hyresgästen.⁴ — Snart reste denne dock tillbaka till Småland och i stället inflyttade »Föraren vid Kongl. Lif-guardiet Klitzberg», som gav hela 60 daler kopparmynt i hyra.⁵

Tiden gick, och nya små världsmedborgare sågo dagens ljus och började med sina skrik störa den bolde gardeskrigaren. Under loppet av några år föddes sålunda ytterligare fyra små ättlingar, tre

¹ Hovförsamlingens vigselbok.

² Mantalslängden för stadens västra kvarter år 1730, sid. 63.

³ Denne är identisk med häradszhövdingen Johan Kanterberg, född 1698, död 1747.

⁴ Hovförsamlingens dopbok.

⁵ Mantalslängden för stadens västra kvarter år 1731, sid. 36.

7—272094. *Personhistorisk tidskrift* 1927.

flickor och en pojke.¹ En av dem skulle en gång komma att vinna stor berömmelse och ryktbarhet, till henne skulle huvudstadens befolkning vandra som till en återuppståndna Pythia, en konungs död skulle hon förutsäga och folket säga om henne, att hon genom sina spådomar övade inflytande på ett helt lands öden. Hon kristnades den 9 april 1734 av magister Johan Lind och erhöll namnet Ulrica. Bland faddrarna voro vinskänken Broman, kommissarien Petter Ahlström, sockerbagarhustrun Ahlberg och skepparhustrun Sääf.²

Då vår lilla Ulrica var fyra år gammal, förlorade hon sin far; den 12 september 1738 »wart wachtmästaren Eric Lindborg död». På Riddarholmen fick han sin sista vilostad.³

Ungefär vid denna tid hade kockgesällen vid hovet Arfvid Arfvidsson blivit änkring efter att endast några år ha varit gift med fataburspigan Annicka Lindgren, vilken han äktat på den tid han ännu var »kiöksbetient». ⁴ Längre dröjde det emellertid ej, förrän den blivande kunglige mästerkocken började kasta sina blickar på den nyblivna änkan med det egna lilla huset vid Gråmunkegränd. Knappt hade sorgeåret gått till ända, förrän hon gav honom sitt hjärta och sin torvtäckta koja — i vårens härliga månad maj år 1740 stod bröllopet mellan de två.⁵ Sinsemellan viskade nog slottsfolket om, att bruden var nästan tio år äldre än brudgummen,⁶ men vad gjorde väl det, då man fick ett eget hus på fri grund. Så kom det sig alltså, att den lilla Ulrica fick styvfar; snart började hon även att lägga bort sitt egentliga namn Lindborg och i stället använda det för oss mera bekanta »mamsell Arfvidsson».

Från Ulricas uppväxtår känna vi ej mycket. Vid ett husförhör omkring år 1753⁷ ävensom vid mantalsskrivningen ett par år senare,⁸ finna vi henne visa den ännu fullt moderna och för hennes

¹ Forsstrands uppgift, att mamsell A. skall ha varit makarna Lindborgs enda barn, är bevisligen felaktig. De hade förutom vår Ulrica fyra barn, nämligen

Christina Catharina, f. 1729, död samma år.

Maria Greta, f. 1731.

Maria Lisa, f. 1733.

Carl Gustaf, f. 1737.

Dessa synas emellertid alla hava avlidit före föräldrarna.

² Hovförsamlingens dopbok.

³ Hovförsamlingens dödbok.

⁴ Han gifte sig den 2 dec. 1733; enda barnet Axel föddes den 20 jan. 1734; hustrun dog den 23 dec. 1737; allt enligt hovförsamlingens kyrkoböcker.

⁵ Den 27 maj 1740 — hovförsamlingens vigselbok.

⁶ Åldersuppgifterna äro emellertid som vanligt osäkra och växlande.

⁷ Storkyrkoförsamlingens husförhörlängd.

⁸ Mantalslängden för stadens västra kvarter år 1755, sid. 37.

kön så karakteristiska egenskapen att uppgiva sin ålder till några år yngre än den i verkligheten var! Sin katekes kunde hon då blott »någorlunda», d. v. s. sämre än familjens bägge pigor. Men för innanläsning i bok erhöilo de alla betyget »rent». Tillfälle till läsning hade hon ju också i faderns efterlämnade boksamling, till stor del bestående av andlig litteratur, som kan tänkas ha påverkat hennes själsliv.

Efter föräldrarnas död försålde hon fädernehuset. I taxeringslängden för år 1775 upptages det sålunda såsom varande Anders Reimers P:sons hus, men Jungfru Ulrica Arvidsson bodde då ännu kvar tillsammans med sin piga.¹ Samma år flyttade hon emellertid därifrån, ty i detta års husförhörlängd finna vi vid huset nr 35 i kvarteret Jeriko (beläget på samma plats som nuvarande Lästmakaregatan 19) följande anteckning:

»Jungfru Arvidsons Folk

Pigan Maria

Pigan Adorphia.»²

Den sistnämnda är, såsom Forsstrand framhållit, ett av de allra intressantaste attributen kring den beryktade spåmamsellen. Namnet låter ju onekligen rätt exotiskt, och dess bärarinna synes också ha varit av äkta sydländskt ursprung. Uppgifterna härom äro tyvärr rätt så knapphändiga, vi veta ej ens med säkerhet vad hon hette, ty namnet förekommer i olika mystiska varianter, var gång det nämnes. Enligt uppgifterna i Johannes församlings dödbok skulle hon ha hetat *Adrottja* och varit »piga ifrån Marocco, turkinna, här döpt».³ Men då i husförhörlängderna någon gång jämte hennes namn finnes antecknat ordet »Tyskan», kunde man möjligen misstänka, att hon blivit döpt i härvarande tyska församling.⁴ Så synes emellertid ej ha varit fallet, men att hon av någon obekant anledning tillhört denna församling är uppenbart. I dess dödbok för år 1800 finna vi nämligen följande med en viss mystisk fläkt omgivna anteckning, som tydligen avser henne.

»D. 29 Januar starb eine Kalmuckin Anna Dorothea, an Altenkrankheit, sie mochte ungefähr 75 Jahre alt sein und wurde d. 2 Febr. auf Johannis Kirchhofe begraben.»⁵

¹ Taxeringslängden år 1775, sid. 239.

² Johannes församlings husförhörlängd år 1775 (A 12), sid. 166.

³ Johannes församlings dödbok, den 30 jan. 1800.

⁴ Johannes församlings husförhörlängder åren 1786, sid. 494, och 1787, sid. 50.

⁵ Tyska församlingens dödbok (nr 5) över de i de andra församlingarna begravna.

Hennes föregående äro alltså fortfarande en olöst gåta. Var hon manne den, som var den egentliga orsaken till, att hennes härskarinna kom att fördjupa sig i spådomskonst och signeri? Att hon lärt mamsell Arfvidsson mången yrkeshemlighet är nog i varje fall mer än möjligt. För att nu icke tala om den psykologiska effekt det måtte ha haft på de besökande, då de någon mörk kväll äntligen kommit fram till spåkvinnans boning för att så av den hemlighetsfulla turkinnan bli insläppta till det allra heligaste.

Under den tid mamsell Arfvidsson bodde vid Lästmakaregatan, synes hennes verksamhet ha stått i sitt flor. Längre än ett tiotal år bodde hon emellertid icke kvar där. Detta framgår även av följande i och för sig intressanta lilla förfrågan i Dagligt Allehanda av den 11 februari 1786.¹

»Åstundas få veta hvarest mademoiselle Arfvidsson nu för tiden bor, emedan en af hennes gamla vänner oändligen gärna vill tala med henne; hon har förr bott vid Regeringsgatan uti en gränd; anhålles därför att hon med det första ville låta veta sitt hemvist i detta blad, ty det är rätt angeläget och rör henne mycket själf.»

Svaret uteblev emellertid. Men källorna lämna oss, som väl är, ej i sticket, och av dem finna vi, att mamsellen just föregående år, för andra och sista gången i sitt liv, bytt bostad. Enligt 1785 års taxeringslängd bor hon visserligen ännu kvar i kvarteret Jeriko, men enligt Johannes husförhörlängd för detta år återfinna vi boende i huset nr 23 i kvarteret Torkan »Jungfru Ulrica Arvidson och gamla Pigan Adriotia», vilken att döma av anteckningen 'abc' nu tyckes kunna läsa i bok.² Från år 1785 bodde alltså mamsell Arfvidsson i detta hus, d. v. s. i hörnet av Johannes Östra Kyrkogata (nuvarande Johannesgatan) och Bödelsbacken.³ Här bodde hon sålunda, då konung Gustav III besökte henne en mörk decemberafton år 1788 »i ett litet rött trähus i en gränd från Regeringsgatan, nära Johannis kyrka».⁴ Här uttalades också den spådom om Gustav III:s död, som skall hava föranlett denne att redan i februari månad upplösa riksdagen i Gävle, och som på ett hemskt sätt gick i fullbordan på operamaskeraden den 16 mars 1792.

¹ Jfr »Spåkvinnor och trollkarlar», sid. 81.

² Johannes husförhörlängd år 1785, sid. 396.

³ Dr Forsstrands uppgift att hon först flyttat till nr 24 i kvarteret Torkan och därifrån år 1788 till nr 23 i samma kvarter är uppenbart felaktig och beror på en felskrivning i taxeringslängden. Hon har som nämnts hela tiden bott i nr 23, vilket framgår av Johannes församlings husförhörlängder.

⁴ »Spåkvinnor och trollkarlar», sid. 24.

Slutet av mamsell Arfvidssons levnadssaga har alltid varit höljt i ett dunkel, som trots ingående forskningar icke hittills blivit skingrat. Det sista spåret man lyckats finna av henne har varit i mantalslängden för år 1800, i vilken hon antecknats såsom varande »orkeslös och utfattig». Man har hållit det för antagligt, att hon efter sin orientaliska tjänarinnsas — eller skall man kanske säga slavinnas — död flyttat från huvudstaden eller dött på något av dess fattighus. Traditionen, som i allt rörande detta ämne inte synes få tillmätas någon egentlig betydelse, har som hennes gravplats utpekat Ladugårdslands kyrkogård, strax till vänster om norra ingången.

Den olösliga gåtan har emellertid som de flesta så kallade tvärtom visat sig vara i allra högsta grad löslik. Urkunderna, ty de äro verkligen flera, tala också på denna punkt ett annat språk än gissningens och traditionens. Enligt Johannes församlings dödbok dog nämligen den 31 augusti år 1801 »Jungfru Ulrica Arvidsson Lehnborg i narvsjuka», i en ålder felaktigt angiven till 69 år. Den 4 september begrovs hon på Jakobs kyrkogård av dåvarande kyrkoherden i församlingen, teol. doktor Gustaf Murray. Härvid ringde det i kyrkklockorna trenne gånger för hennes själs välfärd.

Men livet skulle ha sin gång. Michaelistiden och därmed nästa laga fardag var nära, och inom tre veckor hade bouppteckning blivit förrättad i mamsellens gamla bostad i det lilla trähuset vid Johannes kyrka. Jämväl bouppteckningsurkunden finnes bevarad, och av denna få vi ingående upplysningar om hennes kvarlåtenskap, genom vilka vi med lätthet kunna skapa oss en bild av de förhållanden, i vilka hon levde under sina sista år.¹

»Efter påminnelse om riktigt angifvande», heter det bl. a. i bouppteckningen, »uppgaf Herr Hof-Secreteraren Ädel och Högagtad Jöns Magnus Båth egendomen, hvilken Herr Hof-Secreteraren enligt den aflednes disposition om händer tagit.» Han synes ha varit den, som stått mamsellen allra närmast under hennes sista år, och på honom hade hon också tänkt i sitt testamente. Ty då hon på våren år 1801 kände slutet nalkas, lät hon upprätta ett sådant, som upplästes och bevittnades av hennes läkare, kunglige livkirurgen Öhrström. Detta testamente förtjänar återges in extenso:

»I anseende till min sjuklighet hafwer jag, som befält min själ i min Frälsares Jesu Christi wård, härigenom welat förklara min yttersta wilja, at när den Högste Guden mig hädankallar, herr Hof-Secreteraren

¹ Rådhusarkivets bouppteckningar 1801: III, 24. 9. 1801.

Jöns Magnus Båth då genast till sig tager nycklar och mitt lilla bo, samt disponerar deröfwer bäst honom godt synes, oklandrat af mina arfwingar, dem jag i skyldskap knappast wet mig äga, och hwem hälst; hafwandes jag till Herr Hofsecreteraren det goda förtroende, at han använder de femtio riksdaler i en specie banco sedel, som finnas i mitt skåp, till min anständiga begrafning i Riddarholmen, hvarom han i öfrigt nog hederligen besörjer, som ock, at han af mine kläde-persedlar och bo-persedlar skänker några till Enkan Malmroth, som uppassat mig och jag i tiden gjordt hwad godt jag förmått, äfwen wille han gifwa Sjömans Enkan Bellander några kläd-persedlar, och jämväl om han så tycker och omständigheterna medgifwa, till dem bägge litet i penningar, Enkan Bellanders son, som far till sjöss, får ett par silfwerspännen och två riksdaler i penningar, som ock Herr Hof Secreteraren ej lärer förgäta gamla Fru Dahlström med någon gifwa.

Detta är och förblifwer min yttersta vilja och är Herr Hof-Secreteraren ingen redo och ansvar skyldig för den disposition, han med mitt bo tager, utan må därom, som fullkomlig rättägare och arfwinge, och som wore det hans egendom förfara bäst honom godt synes. Och är jag icke i någon skuld, så at någon i det afseendet mer än Herr Hof-Secreteraren kan sig någodo tillräkna. Stockholm den 7 Maji 1801.

Ulrica Lindborg.»

Väl funnos mycket riktigt de femtio specieriksdalerna kvar vid hennes död; kanske lågo de i hennes stora »boke-trädsskåp», eller i den söndriga »furu-bureaun» eller kanske i »det lilla gröna skåpet med glasdörrarna». Men varken hovsekreteraren eller de gamla gummorna fingo någon glädje härav, ty »som den angifne skulden (omkr. 255 riksdaler) öfwerstiger egendomens värde (omkr. 160 riksdaler), så blifwer efter detta inventarii innehåll icke något öfrigt för testamentarierne at tillgå». Hennes sjukdom hade kostat mycket pengar. Doktorn skulle ha hela fyrtio riksdaler, apoteket halva denna summa, hushyran var obetald och under fem månaders tid hade hon fått »win, såppa och mat samt syltsaker dagligen», vilken post endast den slukade femtio riksdaler. Hovsekreteraren såg ej heller någon möjlighet att tillmötesgå hennes sista vilja om »en anständig begrafning i Riddarholmen», där hennes fader en gång för länge sedan vigts till ro, utan i stället begrovs hon som vi sett på Jakobs kyrkogård.

Av bouppteckningen finner man nogsamt, att mamsell Arfwidsson sett bättre dagar. Att hon däremot på sista tiden levat i små förhållanden är påtagligt, men näppeligen kan hon ha gjort skäl för benämningen utfattig. Ty i sådant fall skulle säkerligen hennes tvenne guldringar, vardera vägande halvannan dukat, de tio silverskedarna och skospännet av äkta silver för länge sedan ha bytt ägare.

Om mamsellens små personliga vanor få vi också genom bo-uppteckningens torra uppgifter veta en hel del. Att hon under sin storhets dagar skattat för överflöd är bekant, men veterligen hade hon aldrig erlagt någon avgift för nyttjande av tobak. Och dock finna vi nu, att hon varit innehavarinna av minst trenne — snusdoser. En var av renaste silver, en annan säges vara »en porcelains snusdosa med en bild» och en tredje »lik en sko med silfver charnier». Voro de månne tributer, lämnade av forna kunder? De finnas upptagna bland nipper av mera kvinnligt slag, som moucheaskar, örhängen, vaxpärlor, fingerborgar och en luktflaska. Dessutom hade hon inte mindre än tre par glasögon. Komma vi så till posterna koppar, tenn, malm och mässing. Vad vi naturligtvis söka finna vi också, nämligen de tingestar vi kunna misstänka ha utgjort de outhärligaste tillbehören till »kaffegudinnans» verksamhet: två »små caffepannor» av koppar och en av mässing jämte tvenne gamla skålar av tenn. Med litet fantasi kunna vi säkerligen inbilla oss, att en av dem just är den skål, som finnes avritad på en teckning av C. A. Ehrensvärd.¹

Bland de under benämningen gångkläder upptagna posterna överraskas man av det så att säga aristokratiska inslag, som här visar sig. Här upptagas ett flertal klänningar, salopper, halskläden och mössor, allt av siden, jämte bl. a. fyra stycken solfjädrar, tydande på svunnen lyckligare tid. Ej underligt därför att hon under sina glansdagar fick skatta för överflöd och sidens bärande. Bland böckerna söker man förgäves efter facklitteratur, såvida någon sådan inte kan tänkas döljas bland de såsom diverse böcker upptagna; det övervägande flertalet utgöres efter tidens sed av andlig litteratur. »Guds verk och hvila» finnes där också — månne samma exemplar som fadern, salig vaktmästaren vid generalförrådskassan, efterlämnade?

Till sist några ord för att söka öka förståelsen av mamsell Arfvidssons i mångt och mycket intressanta uppenbarelse. Nyckeln härtill synes mig utgöras av ett enda ord, nämligen det som angavs såsom orsaken till hennes död: »narvsjuka». Utan tvekan kunna vi härav draga den slutsatsen, att det var genom sitt överspända och för mysticismen böjda väsen, som hon kom att dragas till sitt säregna livskall. Och just i detta hennes väsens egenart ha vi också att söka den egentliga förklaringen till den ryktbarhet i för mågan att lyfta på flikarna av framtidens slöja, som i sällsynt hög grad blev henne beskärd.

¹ Återgiven i Forsstrands ovannämnda arbete, sid. 15.

Notiser.

Personhistoriska samfundets årsmöte ägde rum å Vitterhetsakademien måndagen den 23 maj 1927. På revisorernas förslag beviljades styrelsen full och tacksam ansvarsfrihet för 1926 års förvaltning. Till medlemmar av styrelsen omvaldes arkivrådet Joh. Ax. Almquist, hovmarskalken greve Adam Lewenhaupt, direktören Govert Indebetou, professorn Sven Tunberg och sekreteraren Sixten Humble. Likaledes omvaldes förutvarande medlemmar i redaktionsutskottet: arkivrådet Almquist, förste arkivarien Bertil Boëthius, intendenten friherre Rudolf Cederström, postkontrollören Gustaf Elgenstierna och sekreteraren Humble. Till revisorer omvaldes kamrer Axel Dandenell och hovrättsrådet F. W. Grönwall med kamrer Claës Schram såsom suppleant.

Utdrag ur revisionsberättelsen för år 1926:

Debet.

<i>Behållning</i> från år 1925	4,609: 43
<i>Inkomster</i> år 1926:	
Årsavgifter	3,359: 50
Tidskriftsförsäljning	547: 25
Räntor	256: 72
Fonden på 50-årsdagen	1,291: 50
	<u>5,454: 07</u>
	Summa 10,064: 40

Kredit.

<i>Utgifter</i> år 1926:	
Trycknings- och illustrationskostnader . . .	3,271: 64
Uppbörds- och distributionskostnader m. m.	531: 15
Arvoden	1,357: 15
	<u>5,159: 94</u>
<i>Behållning</i> till år 1927	4,904: 46
	<u>Summa 10,064: 40</u>

Följande av samfundets skrifter utlämnas åt *ledamöter i samfundet* efter rekvisition hos sekreteraren, adr. Riksarkivet, Stockholm 2, till nedan-nämnda pris:

Svenska autografsällskapets tidskrift, Del I, n:is 1, 3, 7—12 årg.
1879—1888 (h. 2 o. 4—6 saknas), per n:r . . . . . kr. 3:—.

Svenska autografsällskapets tidskrift, Del II, n:is 1—12 årg.
1889—1896 (340 sid.), lämnas fullständig till nedsatt pris av . . . . . kr. 18:—.

Lösa häften för 3 kr. för varje häfte; dubbelhäfte n:is 11—12 för 6 kr.

Ex. tryckt på *bättre papper* (därav några få fullständiga årg. äro tillgängliga)
jämte *Register* till delarna I och II, även på *bättre papper* . . . . . kr. 45:—.

Personregister till delarne I och II (44 sid.) . . . . . kr. 6:—.

Personhistorisk tidskrift:

Årg. I (1898—1899) h. 3 o. 4 à kr. 3:75 (h. 1 o. 2 slutsålda).

› II (1900) h. 1 o. 2 à kr. 3:75 (h. 3 o. 4 slutsålda).

› III (1901) (slutsåld).

› IV (1902) — årg. XXIV (1923) à kr. 15 per årg. utom årg. VIII (1906), som är slutsåld.

› XXV (1924) — årg. XXVII (1926) à kr. 10.

Handlingar, utg. genom samfundet:

I. Sit Nikolai kyrkas i Stockholm vigselbok, 1. 1604—1650 och 2. 1651—1700 (182 sid.), utg. av F. U. Wrangel . . . . . kr. 9:—.

II. En adlig och furstlig hofpredikant under 1600-talets senare hälft, P. G. Öjer; utg. af Karl af Schmidt (82 sid.) . . . . . kr. 4:50.

III. Släkten Aminoff (slutsåld).

IV. Klosterfolket i Vadstena af C. Silfverstolpe (slutsåld).

D:o d:o tryckt på *bättre papper* (i få ex.) . . . . . kr. 15:—.

V. Svenska porträtt i samlingarna vid Uppsala universitet, förteckn. af N. Sjöberg (6+87 sid.) med 31 porträtt; ingår i Personhist. tidskr. årg. III h. 3 o. årg. IV h. 1—4 (slutsåld).

VI. Svenskarne under dannebrogen 1848—50, med tillägg (102+24 sid.), af B. Schöldström, med 97 porträtt (slutsåld).

VII. Svensk genealogisk litteratur, förtecknad af J. A. Almquist (80 sid.) . kr. 6:—.

VIII. Porträttsamlingarna å Edsberg och Hedensberg (23 sid. och 14 porträtt + 56 sid. och 3 porträtt); ingår i årg. VI h. 3—4 och årg. VII h. 4.

Ny serie:

1. Köpings stads tjänstemän 1605—1905 af G. Elgenstierna (106 sid.); ingår i årg. VIII h. 3—4.

2. Kalmar regementes chefer 1623—1907 af F. Rudelius (160 sid. + 23 porträtt); ingår i årg. IX h. 3—4.

3. Register till Personh. Samfundets porträttsamlingar årg. I—III (1906—08); ingår i årg. XI h. 2—4 och XII h. 1—2; även separat . . . . . kr. 6:—.

4. Personhistoriska anteckningar rörande Kristianstads magistrat och andra stadens tjänstemän under åren 1700—1800. Af Karl Enghoff . . kr. 6:—.

5. V. Millqvist, Svenska Riksdagens Borgarstånd 1719—1866. Personhistoriska anteckningar (slutsåld).

6. Erik XIV:s almanacksanteckningar, hans dagböcker, ritningar och musiknoter i urval, utg. af C. M. Stenbock; ingår i årg. XIV h. 2—3.

7. Olof och Caroline Wijks porträttsamling. Beskrifven af Nils Sjöberg; ingår i årg. XV h. 4.

8. Grefve Reinhold von Rosens porträttsamling. Beskrifven af Nils Sjöberg; ingår i årg. XVI h. 1—2.

9. Namnlistor över officerskårerna vid svenska s. k. männingsregementen till häst och ståndsdragoner under stora nordiska kriget av V. Hamilton, C. H. Kreüger och E. Leijonhufvud; ingår i årg. XVIII h. 1—2.

10. Namnlistor över officerskårerna vid svenska s. k. männingsregementen till fot under stora nordiska kriget av E. Leijonhufvud . . . . . kr. 15:—.

Dödslistor från och med år 1899 till och med år 1903 à . . . . . kr. 3:—.

STOCKHOLM 1927. KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER 272094